

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קכ"ו | חג הפסח | תשפ"ג

לונדון	ניו יורק	בני ברק	ירושלים	זמני כניסת ויציאת חג הפסח:
בגמ"ם	בגמ"ם	בגמ"ם	בגמ"ם	
איאת השבת	איאת השבת	איאת השבת	איאת השבת	
20:55	20:37	20:16	20:19	
20:33	20:15	19:41	19:39	
19:24	19:06	18:41	18:25	

חשיפה: מי רקד בעיצומו של חג ברחובות רוסיה הקומוניסטית עם מורה קומוניסטי בשירה זמרה 'ממצרים גאלתנו', ומה היה בסופו... | עמ' ז'
סגולה: בקשת הצדיק מהקב"ה שיתן לו 'כזית נרצה' | עמ' ג'
אקטואליה: האם יכולים לצאת ידי חובת מצה משבולת שועל? | עמ' ט"ז

השבוע בגליון:

פנינים ואמרות מתוך ההגדה החדשה "ספיר ויהלום" על הגדה של פסח מאוצרותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א:

פנינים ואמרות

הכפרי שבכה בהגיעו לפיסקה 'תם מה הוא אומר'

תם מה הוא אומר. ספר הצדיק רבי ישראל טויסיג זצ"ל ממטרסדורף: פעם גלו לו לאור שבעת הימים רבנו הבעל שם טוב, על סדר הפסח שעורך יהודי פלוני באחת העירות, המעורר רשם גדול בשמי מעלה. בקש הבעל שם טוב להיודע מהי גדלותו של היהודי, וכיצד עורך הוא את הסדר החשוב כל כך בפמליא של מעלה. לקראת חג הפסח נסע לכפרו של היהודי בכדי לתרות על קקנו, אך בהגיעו לעירה התברר לו שאיש פשוט מאד הוא יהודי זה. הבין הבעל שם טוב שדברים בגו ובקש ממנו להתארח על שלחנו בליל הסדר, אך היהודי סרב בתקף, ועל אף כל ההפצרות לא נאות לארְחם בביתו בשום אופן. בלית בררה נאלץ הבעל שם טוב לעקב אחרי ליל הסדר החשוב כל כך בשמים - מהרחוב, בעודו מביט בעד החלון. במשך כל הסדר לא הבחין הבעל שם טוב בשום דבר מעורר השתאות; האיש ישב אל השלחן ונהל את הסדר כמו כל אחיו היהודים הפשוטים, ללא כוונת רמות ויחודים נשגבים. אך כאשר הגיע לפסקה 'תם מה הוא אומר' - געה לפתע בבכיה עצומה לפליאתו של הבעל שם טוב.

היה זה בערוב ימיו של הגאון רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל, רבה של סאטמר ובעל 'זכרון יהודה'. בעיצומה של עריכת הסדר ועבודת הקודש הנלהבת בסיפור יציאת מצרים, כרע גופו החלוש של רבי יהודה והוא התעלף מרוב מאמץ. נבהלו בני הבית מאוד, ורצו להזעיק רופא, הרופא - מר וייס היה יהודי רחוק משמירת תורה ומצוות שהתגורר בסמיכות לרבי יהודה. בתוך זמן קצר הופיע הרופא והחל לבדוק את הרב. ניסה הרופא למשש את הדופק בידו של רבי יהודה, ושאלו בשפת היידיש: 'ואס מאַכט דער רב?' הביטוי האידישי מתפרש כמה שלום הרב?

לאחר הסדר קם ובא אליו הבעל שם טוב ואמר לו: כך וכך היה מעשה, כך שמעתי בעולם העליון, ומכיון שסרבת לארחני על שלחנך, עמדתי מחוץ לביתך והאזנתי לעריכת הסדר. ועתה הגידה נא לי - מה פשר הבכיה הגדולה שבכית בעת אמירת 'תם מה הוא אומר'? נענה האיש ואמר: 'הלא המלה 'תם' באוקראינית פרושה 'שם', ואיך לא אבכה כאשר אני מעלה על דעתי שעוד מעט קט אבוא לעולם העליון, ואצטרך לתת דין וחשבון על מעשי, מה אמר 'שם'?!...' (בית ישראל השלם, ח"ח עמ' רט)

את פתח לו

ושאינו יודע לשאול את פתח לו.

מסר חסידי לחג הפסח עמ' כ"ו

פניני אביר יעקב עמ' ז'

אך משמעותו המילולית היא 'מה עושה כבוד הרב'?

לשמע השאלה, הזדעזע רבי יהודה ומשך ידו מאחזת הרופא:

"ואם הייסט – ואם מְטוּהָט? מְדַעְרְצִיילט דָּער נסים פון יציאת מצרים!!"

מה שאלה היא זו – מה אני עושה?! הלא אנו עוסקים כעת בעיצומו של סיפור יציאת מצרים!!

ותוך כדי דיבור פתח רבי יהודה פיו וכמעין המתגבר החל לנבוע בביאור נלהב למעשה יציאת מצרים, בהסבירו לרופא הרחוק מתורה, עד היכן הגיעה טומאת מצרים, ועד כמה היו אבותינו שקועים במ'ט שערי טומאה במצרים עד שריחם עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם מעמק הבכא, והוציאם מעבדות לחירות.

דבריו הנלהבים של הגאון רבי יהודה חדרו עמוק בלבו של הרופא, הרהורי תשובה הציפוהו והנקודה הפנימית שבלבו התלהטה באש קודש.

בסיימו את הבדיקה הרפואית ביקש רשות להישאר בבית הרב להמשך הסדר ולחזות בעבודתו.

את שארית הלילה עשה הרופא בביתו של הז'כרון יהודה' בדמעות זולגות, והביט בהתפעמות בעבודת הקודש של הרב.

מאז אותו לילה פיעמה רוח אחרת ברופא. הוא נעשה בעל תשובה גמור, עלה ונתעלה בתורה וביראה, והקים דורות ישרים, בנים ובני בנים יראים ושלמים הולכים בדרך ה'. (שבט מיהודה החדש', עמ' ג)

'למכה מצרים בכוריהם'

מפת בכורות

רבים ממפרשי ההגדה העלו את התמיהה מפני מה מכת בכורות היא המכה היחידה בה הוסיף בעל ההגדה חיבת מכת לפניה?

בדרך פשוט ביארו שבכל מכה ומכה מובן מה היתה המכה, אך במכת בכורות, אם היה כתוב 'בכורות' לבד, עדיין לא היה מובן מה היתה המכה, ועל כן כתב 'מכת' להודיע שלקו הבכורות.

ולא נקט בעל ההגדה בלשון 'מיתת בכורות', מפני שלשון הכתוב (תהלים ע"ה נ"א, קה לו): 'ז'ך כל בכור', ולא נאמר: 'המית כל בכור'.

טעם אחר הוא מפני שבמדרש תנחומא (בא רמז יח) דרשו על הפסוק (תהלים קל"ו י) 'למכה מצרים בכוריהם', שעשו הבכורים מלחמה עם אבותיהם בליל הפסח, על מנת שישלחו את ישראל ממצרים, ולא ימותו.

ועל כן הדגיש בעל ההגדה את המילים 'מכת בכורות' לרמז על דבר זה.

ויש שהסבירו, שמכיוון שמכת בכורות היתה המכה העיקרית והמכריעה שגרמה תיכף ומיד

במכת בכורות פעמיים: אחת כנגד 'מכת' ואחת כנגד 'בכורות...' (אוהב שלום' עמ' קמח)

באמונתו יחיה

לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יחיה.

שנים קשות ומרות עברו על הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל בגולת סיביר – אליה הוגלה על ידי השלטונות הקומוניסטיים בעוון הפצת תורה ויהדות ברוסיה הסובייטית.

מגדולי הרבנים ברוסיה היה רבי יחזקאל שכיחן פאר כרבה של סלוצק המעטירה, ומהרבנים האחרונים שנותרו בה לחזק את רוחם של היהודי הנדכאים ולא נמלטו על נפשם עם פרוץ המהפכה הבולשביקית.

ידוע ידעו אנשי 'המחלקה היהודית' – היבסקציה, את מעמדו של רבי יחזקאל ביהדות ברית המועצות ושמרו את צעדיו, עד שהצליחו להאשימו בהתנגדות לשלטון ולגורו עליו גור דין מוות שהוחלף לעבודות פרך.

למעלה משנה היה רבי יחזקאל כלוא במחנה עבודה בסיביר ונאלץ לעבוד עבודת פרך עד ששוחרר בחסדי שמים.

לימים, ביקר רבי יחזקאל אצל ידידו ועמיתו לעמידה על משמר היהדות בכפור הקומוניסטי – הרב הקדוש רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זיע"א. במהלך הביקור ביקש הרבי הרי"צ לשמוע מקורותיו של רבי יחזקאל בעת מאסרו, ורבי יחזקאל סיפר:

"בעת שהייתי במחנה בסיביר הוטלה עלי עבודת פרך של חטיבת עצים כל היום כולו מבוקר עד ערב.

הממונה עלי, היה אסיר פוליטי בעצמו, ומשום כך היתה בו מידה של אנושיות, ולא התעמר בי

לשילוח ישראל ממצרים, על כן הוסיף בעל ההגדה את חיבת 'מכת'.

ומסופר, שפעם הגיע לשולחנו של הרב הקדוש רבי שלום מבעלזא זיע"א, יהודי נכבד שהיה עם הארץ.

מנהג היה בחצר הרב הקדוש לכבד את האורחים החשובים בקריאת מדרש בעריכת השולחן, כאשר על דברי המדרש הללו, היה הרבי אומר דברי תורה, וגם את אותו יהודי כיבדו לקרוא מדרש לפני הרבי.

כדי שלא יתבייש אותו יהודי, ניגש תלמידו הצדיק רבי שלום מקאמינקא זיע"א אל האיש, ושיינן איתו בעל פה מדרש אחד לומר בעת ה'טיש'.

זה דבר המדרש' ששיינן רבי שלום לאיש:

"מי מכה בחינם? שופך יין בחינם, הרי זה בור. הדא הוא דכתיב: מי מכה בדופי ושופך יין בכורות, הרי זה בור".

'מדרש פליאה' זה לא היה ולא נברא, היו אלה דברי חידוד שאמר לו רבי שלום ברצותו לשמח את הרבי.

ואכן, שינן היהודי בדביקות את המדרש' האמור, עד שידעו על בוריו, ובעת ה'טיש' כאשר כוּבד לקרוא את המדרש, קם וקרא בארשת חשיבות את המדרש ששיינן לו רבי שלום מתוך הספר הפתוח, לשמחת לבם של החסידים...

הבין הרב ידו של מי מאחורי המדרש, וקרא לתלמידו החביב שייביר את פשרו של המדרש.

וכך הסביר רבי שלום מקאמינקא:

"עם הארץ, בחפילת הידוי, כאשר מגיע הוא למילים 'דיברנו דופי', מכה הוא על ליבו פעמיים: גם ב'דיברנו' וגם ב'דופי'.

הוא הדבר בהגדה של פסח, כאשר מטיף הוא יין מהכוס כנהוג בכל מכה ומכה, מטיף הוא

פנינים ואמרות מתוך ההגדה החדשה "פנין ויהלום" על הגדה של פסח מאוצרותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א:

פנינים ואמרות

התשובה טמונה במילות אותה התפילה – 'בחמלה רבה אמונתך'.
 על כך מודה אני לבורא, על כך שזכיתי להאמין בו...
 מצוה זו יכול אני לקיים גם כאן! בכל מקום בו אני נמצא יכול אני להאמין בבורא בלב שלם, ולשם כך בלבד כדאי לחיות ולהודות לבורא על שהחזיר את נשמתך..."
 לשמע הדברים נענה הר"צ בהתפעלות:
 "בשביל 'דְּעָרָהֶעֶר' (הבנה) כזה לבד, היתה שווה כל תקופת המאסר!" (סיפורים חסידיים' ה"א עמוד 41)

בעת הקימה – 'מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת את נשמתך, הרהרתי לעצמי: על מה מודה אני לבורא?
 על כך שהחזיר את נשמתך כדי שאוכל להמשיך ולהטוב עצים?
 הלא אין לי כל אפשרות לקיים את מצוותי כאן במחנה! ואיזו תועלת יש לו מהחזרת נשמתך?"
 "שאלה טובה" אמר הגוי עודו מנסה להבין את המחשבות המשוונות המטרידות את מוחו של הרב היהודי הנתון במאסר ועבודות פרך, בשלג הסיבירי, רחוק מאחי היהודים ומבני משפחתו.
 "ואז", ענה רבי יחזקאל: "האירה בי ההבנה.

כרבים מהממונים האחרים אלא נהג עמי בחסד. יום אחד התיישבתי באמצע העבודה על אחד הגזעים והרהרתי על רוע מצבי שאני נמצא כאן במחנה ללא תפלין וללא ציצית, אין ביכולתי לשמור שבת כראוי, ואף להתפלל אין מניחים לי. ראני הממונה, ושאל בסקרנות: "כבוד הרב, התואיל לגלות לי במה אתה מהרהר?"
 עניתי לו: "כבר זמן רב שחושב אני על כך שנמצא אני במחנה ללא כל אפשרות לקיים את מצוות אלקי, וכמה קשה עלי הדבר.
 "היום בבוקר" המשיך הגאון רבי יחזקאל לספר: "כאשר אמרתי את התפילה אותה אנו אומרים

סגולת השבוע

שנזכה לכזית נרצה

פעם אחת אחר עריכת הסדר, אמר הרה"ק בעל אהבת ישראל מוויניץ זצ"ל, 'רבונו של עולם, כזית מצה כבר אכלנו, וגם כזית מרור אכלנו, מבקש אני ממך רבונו של עולם שתתן לי כזית נרצה'.
 ויש לרמז כן בפיוט חסל סידור פסח, 'כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו, כ"ן נוטריקון כזית נרצה.
 ובוודאי כאשר אנו עומדים בפסח שנת תשפ"ג, וכבר עברו עלינו מאות שנים בגלות, ואף על פי כן ישראל קדושים הם, עשו הכנות לחג בנוף ובנפש, ופזרו מעות הרבה לצדקה, ומקיימים מצוות ה' בשמחה ובטוב לבב, בוודאי השי"ת מתרצה אלינו ואנו זוכים לכזית נרצה, והרמז תשפ"ג עולה בגימטריא כזית נרצה (=עם הכולל), חושבנא דדין כחושבנא דדין (הג"ר מאיר צוויבל גל המאיר).

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

או לחץ כאן

להצטרפות:
newsletter.mechubarim@gmail.com

בעצם - - -

לפתע הוא נזכר במצוות מצה, במצוות המרור, בסיפור יציאת מצרים – עת היה אביו יושב ושח בכיסופין אודות ניסי ה' במצרים, נזכר ב'כרפס' ובקידוש.

זכרונו הקפוא למחצה הולך ומפשיר, והנה הוא נזכר בפרט ועוד פרט, וכמנער הררי אבק שעלו מעל זכרונות היסטוריים רחוקים – הוא מתחיל לספר אודות היהדות של פעם, כשהיה ילד צעיר לימים ואביו עוד העז לעסוק במצוות היהדות חרף איומי השלטונות...

נחלי דמעות קלחו מעיניו באותו מעמד, כשבכל רגע ורגע השיל מזכרונו עוד שכבה ועוד אחת, שחשפו כמה מהיהדות נותרה תקוקים בלבנו. המפעים היה, שאך לפני שעה קלה האיש לא זכר כלום, פשוט כלום, והנה כי כן, צמד המילים 'חד גדיא' – הצית בו את האש, העיר בקרבו את ניצוץ היהדות שכבר כמעט כבה, והוביל אותו להיזכר בעוד ועוד פרטים מהיהדות המופלאה הזכורה לו לטוב!

כל המשתתפים במעמד קינחו עיניים לחות מדמעות, שעה שהקשיש הלך ונזכר בפרט ועוד פרט. הנה לנגד עיניהם הם רואים כיצד הזכרון היהודי שב וניעור במוחו של קשיש בגיל גבורות, שחויית הזכרון הזו טלטלה את נפשו בעוצמה כה כבירה, ולפתע הוא הפך לצמא לדבר ה', חפץ להשלים את כלשנות חיי היהדות שהחסיר...

בחלוף כמה ימים בלבד, כמו חזר הזקן לימי נעוריו, והסתער בלהט על מצוות היהדות. הוא ביקש להחכים וללמוד עוד ועוד, וזכה לשוב בתשובה שלימה לחיות את שארית חייו כיהודי ירא וחרד לדבר ה', הזוכה לקיים תורה ומצוות בהקפדה עילאית ובהתרגשות עד אין קץ!

'וכל סיפור שיבתו לאביו שבשמים' – מסכם הרב דיסקין את סיפורו, 'נעוץ בצמד מילים אותו זכר מתוך ההגדה של פסח, בחויית ילדות מרגשת שנחקה בו. הרי כששורר את השיר הזה בפעם האחרונה ברוסיה – היה כנראה ילד קטן ממש, שהרי את כל שאר מצוות היהדות כלל לא זכר. אבל פרט אחד מתוך ליל הסדר נחקק בגשמתו, ובסוף ימיו – הוביל אותו לשוב לכור מחצבתו!

אחים יקרים, הנה הלילה הגדול הזה, בא להאיר את חיי ילדינו. הבה נזכור את העוצמה הטמונה בו, את גדל השפעתו על הנפש היהודית בכלל ועל נפש הילדים בפרט. ככל שנחווה את הלילה הזה באופן יותר מרומם ונעלה, ככל שנהפוך אותו ללילה של חוויה רוחנית בלתי נשכחת – כך נזכה לחקוק בנפשנו ובנפש ילדינו את העברת המסורת מדור לדור, את הקשר הרציף שלנו עם אבא שבשמים!

הבה נתרגש בלילה הזה, הבה 'נחיה' אותו ונחווה אותו באופן עילאי ומיטבי. הבה נזכור שבליילה הזה נחשפת קרבת ה' העמוקה אלינו – לכל יהודי, וזה הזמן לחקוק את הקשר הקרוב הזה עם אביו שבשמים בליבנו ובלב ילדינו. וככל שנערוך את ליל הסדר באופן מרומם ונעלה – כך נזכה שבורא עולם אכן יעניק לנו שפע כביר מאוצרו הטוב, ונזכה לגדל דורות שחיים וחווים את מצוות ה' ואת הקשר עמו בהתרגשות עילאית כל הימים!

(פניני פר' השבוע)

אֶת פֶּתַח לוֹ:

פיוט חד גדיא שעשה מהפך בלבו של קשיש יהודי - תינוק שנשבה, שחזר לכור מחצבתו כשהוא מעל גיל שמונים שנה...

אך שמע הקשיש את שתי המילים 'חד גדיא' ותרגמו ל'אידיש' 'איין ציגלע', לפתע כמו ניעור בו זכרונו. הוא החל מנגן את הפיוט תחילה בבלבול קל, אולם עד מהרה – מתוך התרגשות ודמעות סוחפות, נזכר בפיוט במלואו והחל משורר אותו ברגש רב. ומשנזכר בפיוט, החל משחזר לאחור את 'ליל הסדר', פתאום הוא זוכר את כוס של אליהו, בעצם את ארבע הכוסות, בעצם - - -

לפתע הוא נזכר במצוות מצה, במצוות המרור, בסיפור יציאת מצרים - עת היה אביו יושב ושח בכיסופין אודות ניסי ה' במצרים, נזכר ב'כרפס' ובקידוש...

היה זה לפני למעלה מעשרים שנה, במוצאי שבת חורפית, בבית ירושלמי קטן וחמים. אל הבית הגיע יהודי זקן למדי, כבן 85, נתמך בנכדו יקירו שהביאו עד הלום. הוא הגיע לסעודת 'מלווה מלכה' שהוכנה לכבודו, אף שלא באמת ידע מי היא המלכה ומי מלווה אותה...

הסיפור מתחיל בכך שהרה"ג רבי אליהו דיסקין שליט"א, נהג לארח בביתו בחורים חוזרים בתשובה, עולים מרוסיה שלמדו בישיבת 'שבי גולה' הירושלמית. הבחורים הללו הגיעו ארצה חפים מכל חיבור ליהדות, בוגרי החינוך הרוסי הקשוח שרדף את היהדות. בישיבה הם גילו את אורו של הקשר עם בורא עולם והחלו לעסוק בתורה ולשמור מצוות, ומעת לעת נהגו להתארח בבית משפחת דיסקין.

לאחד הבחורים הללו היה סב קשיש, גם הוא עלה מרוסיה לאחר שנות קומוניזם רצופות לרעה, כשכמובן לא ידע דבר על יהדותו. אותו סב קשיש סיפר שבילדותו נהגו בבית הוריו לקיים את מצוות היהדות, אולם תלאות החיים והשנים הרבות שחלפו – השכיחו ממנו כל זיכרון או סימן היכר יהודי. הישיש היה דובר 'אידיש' רוטטה – שכן זו היתה השפת אם' שלו, אבל בכך התחיל והסתים הקשר שלו ליהדות.

הרב דיסקין, שראה זכות בלקרב גם את הסב, ביקש מהנכד להזמינו אליו, וכך הגיע הקשיש לבית משפחת דיסקין באותה מוצאי שבת. הוא התקבל בכבוד ובברכה, הוזמן לסעוד בשולחן הערוך לכבודו, ואז החל הרב לדובבו ולשמוע פרטים אודות סיפור חייו. בין לבין ניסה הרב להבין האם ועד כמה הקשיש זוכר את הקשר שלו ליהדות, והופתע מהבורות המוחלטת של הזקן היושב לצידו...

הוא החל לשאול אודות כמה מצוות מוכרות וידועות, אולם הקשיש לא הכיר אותן כלל. המשיך לשאול אודות מועדי השנה, והנה – הזקן לא ידע מהו שופר ומהו צום יום הכיפורים, לא זכר מהי סוכה ומדוע מדליקים נרות בחנוכה. הוא פשוט לא ידע כלום, ליתר דיוק – בעבר הרחוק, בהיותו ילד, ידע גם ידע. הוא פשוט לא זכר כלום!

ואז הגיע הרב דיסקין לדבר אודות ליל הסדר. הוא שואל את הקשיש אודות 'קדש' ו'כרפס', 'מגיד', מצות 'מרור'. האיש לא זוכר כלום כלום כלום, היהדות כאילו נמחקה מזכרונו ולא הותירה עקבות. ואז מנסה הרב דרך הפיוטים, ושואל אודות שירת 'יהי בחצי הלילה', ופיוט 'חד גדיא'...

אך שמע הקשיש את שתי המילים 'חד גדיא' ותרגמו ל'אידיש' 'איין ציגלע', לפתע כמו ניעור בו זכרונו. הוא החל מנגן את הפיוט תחילה בבלבול קל, אולם עד מהרה – מתוך התרגשות ודמעות סוחפות, נזכר בפיוט במלואו והחל משורר אותו ברגש רב. ומשנזכר בפיוט, החל משחזר לאחור את 'ליל הסדר', פתאום הוא זוכר את כוס של אליהו, בעצם את ארבע הכוסות,

החלים ב"ה ממחלתו התברר שהכול חזר לאיתנו, חוץ מהדיבור... יכולת הדיבור שלו אבדה. הוא אינו יכול להוציא הגה מפיו. הוריי שיחיו לא הרימו ידיים, החלו להתרוצץ איתו בין רופאים מומחים, נדדו אתו ברחבי העולם, כשהם מפזרים הון תועפות.

"אך למרבה הצער, הם חזרו ממסע הנדודים ללא בשורה, 'הוא לא יוכל לדבר לעולם' קבעו כל הרופאים פה אחד. כיון שהגיע אחי לגיל עשרים שלחו אותו הוריי, בלית ברירה, למוסד מיוחד לאילמים בעיר הבירה ההונגרית 'בודפשט', כדי שיוכל לפחות ללמוד מקצוע ולפרנס את עצמו למרות מוגבלותו.

"כמובן שמדובר במוסד לא יהודי, ולכן הוא נאלץ לשנות את הופעתו וחזותו, אבל בפנים, בלב, הוא חסיד לכל דבר.

"רק לאחרונה הציע לנו אחד מידידי המשפחה לנסוע אתו לסאסוב, לכן הגענו לכאן היום"

סיים הנער את המונולוג.

המילים האחרונות לא הפליאו את שומעיהן, יהודי סאסוב הורגלו באורחים שהגיעו לכאן מכל רחבי העולם.

שמו של הרב הקדוש ר' שלמה מסאסוב ז"ל, נודע למשגב ברחבי העולם היהודי כפועל ישועות מופלא.

לפתחו הגיעו המקרים הקשים ביותר, יהודים מסובכים עד צוואר, חולים גוססים שהרופאים לא העניקו להם טיפת סיכוי לחיות, נהרו בהמוניהם אל הצדיק וזכו להיושע באופן פלאי, שלא כדרך הטבע. אפילו יהודים מארצות המזרח הרחוק, מקהילות יהודיות נידחות בסין ויפן, טרחו והגיעו עד לעיירה הקטנה סאסוב כדי להתברך מפי הצדיק.

יהודי סאסוב ידעו לספר על הרבי הנערץ שבצעירותו, כנער צעיר, עמד פעם על יד סבו מרן השר שלום מבעלזא ז"ע בשעת קבלת הקהל והתבונן כיצד הוא קורא ומעיין בפתקאות - קוויטלך שהוגשו לו.

לפתע ניגש אל הצדיק אחד הנוכחים ואמר "רבי, באתי ממרחקים אני זקוק לישועה". השיב לו השר שלום: "כשבאים ממרחק - הישועה קרובה!". והוא פנה לנכדו הצעיר רבי שלמה ואמר: "תדע נכדי, מיין קינד, אם יבוא אליך פעם ממרחקים, אמור להם 'הבא מרחוק קרובה ישועתו!...'".

היה זה רק רמז, אולם הנוכחים הבינו כי הסב הגדול מייעד את נכדו רבי שלמה להיות פועל ישועות לעם ישראל.

ולמרות שיהודי סאסוב כבר שמעו אינספור סיפורים קשים וכואבים שהגיעו אל הרבי, סיפורו הנוגע ללב של זלמן יענקל, הנער הצעיר, הרעיד את לב שומעיו. "הגעת לכתובת הנכונה, בוודאי תזכו לפעול כאן ישועה" אמרו לו בעלי האכסניה, "אך דעו לכם שהיעיתוי בו הגעתם, פחות מוצלח".

"למה?"

"כי הרבי לא מרשה לאיש להישאר אצלו בפסח".

לאחר שבת 'החודש' נוהג היה הרבי ר' שלמה ז"ע להיפרד מכל החסידים המסתופפים בחצר הקודש, לרבות את היושבים הקבועים בהיכלו, לשלוח

וְשִׂאֵינוּ יוֹדֵעַ לְשִׂאוֹל:

במקום שגדולי הרופאים לא הצליחו, פעל הרה"ק מסאסוב ז"ע ישועה, בעימומו של ליל הסדר והאילים התחיל לדבר...

הגביע האחוז בידיו של חיים לייב מתנדנד כאסל של שואבי מים, רוב היין כבר נשפך מתוכו, המפה הלבנה מוכתמת בנחלים אדומים הולכים ומתרחבים, מפלסים דרך בין הקערות והגביעים, אך הרבי ר' שלמה אינו מרפה, אינו מוותר: "קדש, אמור 'סברי מרנן ורבנן', אמור 'סברי'".

צמרמורת אדירה מפלחת את כל הקהל, זרזיפי דמעות פורצים מכל העיניים כשפתאום, כמו רעם מתגלגל מבין עצי היער, פורצת המילה "ס-בב-ר-י" מפיו של הילד שגדולי הרופאים בעולם נשבעו שלא יוכל להוציא יותר הגה מפיו... מילה שלימה, ואחריה, בכבודות, באיטיות, עוד מילה, 'מרנן', 'ורבנן', 'ארבותי', עם כל מילה ההגיה משתפרת במהירות, פלאי פלאים!

הנס קורה...

ניחוח של ערב פסח חופף על העיירה סאסוב.

מהמטבחים הקטנים פורצים החוצה, כסילוני קיטור, אדי בישול קסומים של דגים מתובלים בגזרים ובצלילים, סלקים ותפוחי אדמה, שיחד עם העשן החרוך שנישא ממאפיית המצות דמתא, הופכים לענן קטורת המיתמר ועולה מעלה מעלה, ממליץ טוב על ישראל קדושים המתכוננים לחג הפסח.

כרכרה מפלסת את דרכה בסמטאות העיירה, שני סוסים שתקניים תוקעים מבט באדמה, מניעים את רגליהם המפורזלות ונעצרים בפתאומיות לפי קריאת העגלון.

דלת העץ המגולפת נפתחת, שתי דמויות שעל פניו נראות כחסרות כל קשר מדלגות, בזה אחר זה, מן הכרכרה אל האדמה. הראשון הוא נער חסידי צעיר, לבוש במגבעת חסידית רחבת תיתורא, כדרך חסידי הונגריה, פיאות ארוכות משתלשלות משתי צדיו, כולו אומר 'חסידישער בחור' טהור מבע.

לצידו יורד, בצעד מעט מנושם, אדם מבוגר ממנו, כבן שלושים בערך, קצוץ פאות, מגולח למשעי, נראה ההיפך הגמור מהנער שלצדו. לא קשה לזהות מיד שהשניים נראים קרובים, מיודדים, אולי אפילו בני משפחה. הדי עין קולטים עוד משהו, חשוד, מעורר רחמים. הנער הצעיר הוא המוביל, הוא הדובר של שניהם. הוא זה שפונה לאנשים ושואל היכן היא האכסניה המקומית.

הגדול לא מרבה לדבר. שותק.

"שלום עליכם, מהיכן באים יהודים?" ניגשים עוברי אורח אל הצמד החרים. "מי אתם?"

"אנחנו אחים, הגענו מעיירה פלוגנית בהונגריה" משיב הצעיר בטבעיות, מתעלם מן המבטים והגבות המורמות.

"אחים?" מכחכח משהו בגרונו, הוא לא נזקק אפילו להמשיך את השאלה. הפליאה זעקה מאליה.

"קוראים לי זלמן יענקל וזהו אחי הגדול, חיים לייב" סיפר הנער הצעיר למארחיו בבית האכסניה.

"בגיל שבע חלה חיים לייב ל"ע מחלת הטיפוס באורח חמור, כשהוא

ליבו נחמץ
לנוכח העובדה
שהוא אינו
יכול להצטרף
אליהם, לשיר
ולזמר כמוהם,
ובעקבותיו פרץ
גם אחיו זלמן
יענקל בבכי
סוער, ואחריו
דמעו עיניהם
של כל העומדים
סביב.
כולם חיכו בקוצר
רוח לליל הסדר,
הלב אמר שמכאן
תבוא הישועה.
בלילה הגדול
והמסוגל בשנה,
אז מן הסתם
יפעל הרבי את
הישועה

משאינו נענה קם הרבי ממקומו, מוריד מעליו את הגארטל – אבנט המשי הרחב בו היה אזור, מקפל אותו כמעין שוט ומצליף בו קלות בכתפו של חיים לייב, וקורא בתוקף: "אמרתי קדש, איך האב געזאגט קדש"...

האווירה בבית המדרש נעשית מאוימת, חלק מהנוכחים אינם מסוגלים להכיל את המתרחש, בני מעיהם מתהפכים בקרבם, אך כולם מבינים שימאורע נשגב מתרחש כאן לנגד עיניהם.

הגביע האחוז בידיו של חיים לייב מתנדנד כאסל של שוואבי מים, רוב היין כבר נשפך מתוכו, המפה הלבנה מוכתמת בנחלים אדומים הולכים ומתרחבים, מפלסים דרך בין הקערות והגביעים, אך הרבי ר' שלמה אינו מרפה, אינו מוותר: "קדש, אמור 'סברי מרגן ורבנן', אמור 'סברי'".

צמרמורת אדירה מפלחת את כל הקהל, זרזיפי דמעות פורצים מכל העיניים כשפתאום, כמו רעם מתגלגל מבין עצי היער, פורצת המילה "ס-בב-ר-ר" מפיו של הילד שגדולי הרופאים בעולם נשבעו שלא יוכל להוציא יותר הגה מפיו... מילה שלימה, ואחריה, בכבודות, באיטיות, עוד מילה, 'מרגן', 'רבנן', 'רבותי', עם כל מילה ההגייה משתפרת במהירות, פלאי פלאים! הנס קורה...

כשסיים חיים לייב את הקידוש היה זה כבר 'כאחד האדם', כמעט כמו קידוש של אברך מן השורה. אחיו הצעיר זלמן יענקל לא יכול היה להכיל את הנס הגדול, הוא נפל מתעלף! מיד זילפו עליו מים צוננים, כשהזרה אליו רוחו ניגש אל הרבי התכופף ונשק לידיו בהתרגשות עצומה.

שולחן הסדר המרגש ממשיך להתנהל, שולחן עורך מתקרב לסיומו, אך לפני ברכת המזון פותח הרבי את פיו ומשמיע 'תורה' שמתקשרת היטב לנס שאירע קודם:

"כתוב בתהלים" פותח הרבי, "אנכי ה' אלוך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו, מהו הקשר בין יציאת מצרים להרחבת הפה?"

"התשובה היא שלכל חג יש יעוד משלו, ייעודו של פסח היא הגאולה. בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל במהרה בימינו. גלות מצרים הייתה גם גלות הנשמה, הדעת, אם הדעת חסרה – אז אין גם את כוח הביטוי, הדיבור. ולכן במצרים מציינו שהיהודים רק בכו, זעקו, שיוועו, אבל לא דיברו, כלשון הפסוק: ויצעקו, וייאנחו, ותעל שוועתם.

"אבל כאשר יצאו ממצרים וזכו לגאולת הדעת – אז הגיעו להרחב פיך, אז הם קיבלו את כוח הדיבור המתוקן, ולכן בפסח המצוה היא לדבר, לספר, להשתמש בכוח הדיבור, 'וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח', ובבוא משיח צדקנו אז תהיה הרחבת הדעת מלאה ומושלמת, וממילא 'אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רינה'".

ליל הסדר מסתיים בשעות הקטנות של הליל, הקהל הגדול מתפזר לביתו. "הן הלילה הוא ליל שימורים" פונה הצדיק מסאסוב בחביבות לצמד האחים הנרגשים, "לכו לבית האכסניה, אתה, זלמן יענקל, תלמד את אחיך לקרוא 'שיר השירים' ובבוקר, לפני התפילה, תבואו אליי ואבחן אותו מה הספיק ללמוד"...

(על פי עדותו של יליד העיירה סאסוב, ר' אורי ב"ר אברהם חיים הנס ז"ל, בספר 'חמימי דרך' - הסופר הרב שמעון טייקצקי).

אותם לבתיהם, ברחבי גליציה, למען יחוגו את החג במחיצת משפחתם, לקיים 'והגדת לבנך' כמוטל עליהם. רק יהודים בודדים, חסרי משפחה, הורשו להישאר בפסח בסאסוב.

שעות ספורות לאחר שהגיעו נכנסו שני האחים לקודש פנימה. הצדיק ר' שלמה שומע את סיפורם הקשה, משעיין את מצחו על ידו לרגעים ארוכים, ולבסוף הוא נענה את התשובה המיוחלת, שהייתה יותר מרמז על הבאות: "אתם יכולים להישאר כאן לחג הפסח".

אותו ערב פסח הפכו חיים לייב וזלמן יענקל לחלק מהנוף בסאסוב. בשאיבת מים שלנו, באפיית המצות, כשכולם מראים להם אותות חיבה וקירוב. היה זה מחזה

קורע לבבות כאשר בעיצומה של אפיית המצות החלו עיניו של חיים לזלוג דמעות, מה קרה? שירתם של 'האופים', המתעסקים במלאכה, שהשמיעו פסוקי הלל בזמרה, נגעה לליבו.

ליבו נחמץ לנוכח העובדה שהוא אינו יכול להצטרף אליהם, לשיר ולזמר כמוהם, ובעקבותיו פרץ גם אחיו זלמן יענקל בככי סוער, ואחריו דמעו עיניהם של כל העומדים סביב.

כולם חיכו בקוצר רוח לליל הסדר, הלב אמר שמכאן תבוא הישועה. בלילה הגדול והמסוגל בשנה, אז מן הסתם יפעל הרבי את הישועה. ליל הסדר בעיירה סאסוב.

לילה עטוף נגהות פרוש על בתי העיירה, מכל בית יהודי בוקעים זרקורי אור, פרצי שירה מתרוננים.

כיון שמגיע חצי הלילה מתחילה להיראות תנועה חיה בסמטאות שהיו שוממות עד עתה.

יהודים לבושי קיטל'ך צחורים שסיימו זה עתה את שירת 'חד גדיא' בביתם, יוצאים במהירות להיכלו של הרבי ר' שלמה מסאסוב, לחזות בעבודת הקודש שלו בליל הסדר.

מחזה נורא הוד נראה בבית המדרש הסאסובאי, המוני יהודים לבושים צחורים מסובין סביב השולחן הארוך ובראשם יושב איש האלוקים, על כסאו הרם והנישא, הכול מביטים ועוקבים אחר תנועותיו והליכותיו. חיים לייב וזלמן יענקל, שני האורחים, ישובים בראש השולחן. "הרבי עצמו הורה להושיב אותם לידו" יודעים לספר המקורבים.

חצי ראשון של סדר הסתיים. המשמש בקודש, ר' לייבלע, מגיש לרבי מים לרחצה, לנטילת ידיים, כל המסובים ממהרים ליטול ידיהם כעבור רגע נשמע קולו של הצדיק בברכת 'על אכילת מצה' כאש להבה, ומיד לאחריה מתחיל הרבי באכילת 'הכזיתים', בהסיבה, כשפניו בוערות כלפידים.

לאחר אכילת המצה, פונה פתאום הרבי אל חיים לייב מסמן לו לקום ולהתקרב אליו. הוא קם נבוך, נעמד ליד הרבי שלהפתעת כל מתחיל לדפדף בהגדה לאחור, לתחילתה, עד שהוא מגיע לקדש, וכאן מוזג הרבי יין אדום לגביעו, ממלאו עד שפתו ופוקד על חיים לייב: "קדש על היין".

את השקט שמשתרר ניתן לבצוע בסכין.

פניו של חיים לייב מחווירות ומאדימות חליפות, כילד קט שהתבקש לקדש על היין בציבור פעם ראשונה. ידיו רועדות, זיעה קרה ניגרת ממצחו. שום הברה לא בוקעת מגרונו. אך הרבי אינו מוותר, "גו, חיים לייב, קדשו!" הוא קורא לעברו בקול גדול, חיים לייב מנסה, באמת שהוא מנסה, אך הדבר אינו עולה בידו. הקול סתום.

מְצַרִים גְּאֻלָּתָנוּ:

הריקוד בתוככי רוסיה עם המורה הקומוניסטי בעיצומה של ליל שביעי של פסח...

הם לא ידעו מניין צץ האיש ואם עקב אחריהם כל הזמן, אך פתאום הופיע מולם המורה להיסטוריה, החבר במפלגה הקומוניסטית, והממונה על תכנית הלימודים. בארשת מטילת-אימה עמד באמצע המדרכה, רגליו פשוקות, כאומר לסגור לפניהם את המעבר.

הוא הביט במבט חורש רע ביעקב ובהילל, מעביר את עיניו מן האחד אל חברו. יעקב התכנס בתוך עצמו. הוא לא היה מסוגל להוציא הגה מפיו. פחד משתק מילא אותו. הוא ידע היטב מה עלולות להיות תוצאותיה של פגישה כזאת. אולם חברו הילל הגיב בדרך אחרת לגמרי. האם לא ידע שהעומד מולו הוא הממונה על מערך הלימודים של יעקב, ואולי באווירת השמחה באותם רגעים לא חש באיום ובסיכון שבדבר? בין כך ובין כך קפץ פתאום והניח את ידו על כתפו של המורה, והחל לנאום באוזניו בהתלהבות: "הידעת? אלוקים גאל את היהודים ממצרים. ופתאום מצאו את עצמם כשהים לפניהם והמצרים רודפים אחריהם, עם פרשים וחרבות שלופות. מסביב מדבר ואין לאן לברוח. ואז, בלילה הזה, משה אמר להם: יהודים, אל תבכו, לכו קדימה לקבל את התורה, ומשם נלך לירושלים. המצרים רודפים? אל תשימו לב. הים לפניכם? אל תשימו לב. קדימה, יהודים! אין כוח שיעמוד בפניכם!"

הילל סיים את 'נאומו', ניער את כתפיו של המורה ומשך אותו לרקוד עמו את שיר הפסח החסידי 'ממצרים גאלתנו'...

ליל שביעי של פסח תשכ"ב. חרש-חרש חסידים מתקבצים מכל קצות העיר אל מקום מסתור שהועידו מראש. שם הם עורכים 'קריעת ים-סוף', בשפיכת מים על הארץ וריקודים עד שנהיה 'הפך ים ליבשה'. הימים ימי המשטר הקומוניסטי המדכא כל זיק של חיי יהדות. המקום – העיר סמרקנד באוזבקיסטן, עיר מפלט להמוני יהודים, ובהם חסידי חב"ד רבים.

ליהודים שומרי תורה ומצוות אלה היו ימים רוויי פחד וחשש. כל סממן יהודי או דתי היה עלול לשמש עילה לשלטונות להיטפל לאיש, להאשימו ב'חתירה' תחת השלטון והחוק, ולהענישו במאסר או בהגליה לשנים רבות. מאבק מיוחד ניהלו המשפחות האלה לנוכח החובה לשלוח את ילדיהן לבתי-הספר הממשלתיים רוויי הכפירה. החסידים עשו כל מאמץ לחמוק מהחובה הזאת, והיו שנאלצו באין-ברירה לשלוח לשם את הילדים, ובכל שבת וחג היו מוגיעים את מוחם למצוא תירוץ מדוע לא בא הילד לבית-הספר. אם נאלצו הילדים ללכת לבית-הספר בשבת, היו עושים הכול כדי להימנע מכתובה ומחילול קדושת השבת.

ר' יעקב לרנר, חסיד חב"ד, היה אז נער צעיר, כבן שבע-עשרה. הוא נאלץ ללכת ללמוד בבית-הספר העירוני. רוב המורים בבית-הספר היו יהודים, אך ראו את עצמם נאמנים לתפקידם כחברי המפלגה הקומוניסטית. בלט במיוחד אחד המורים, ששימש מורה להיסטוריה וגם ממונה על מערך הלימודים בבית-הספר.

הגיע ליל שביעי של פסח. השמחה בלילה הזה הייתה מסורת רבת-שנים והכול ציפו לה. במיוחד חיכו לזה בני החסידים. הכול זכרו את האווירה המיוחדת בלילה הזה בשנים שעברו. דברי ההתעוררות על 'ציאת מצרים וקריעת ים סוף', וניגוני הדבקות והשמחה, הרימו את הנוכחים לעולם אחר. באותו לילה עשה יעקב את דרכו אל הבית שבו נקבעה ההתכנסות. הוא הלך לשם בלוויית חברו הטוב, הילל זלצמן. הילל זה, חסיד חב"ד אף הוא, למד רק שנה אחת בבית-הספר, ואחר-כך עזב, לטובת לימודים בישיבה המתחרתית שהקימו חסידי חב"ד לנערים שחפצו בלימוד התורה.

השניים התרגשו לקראת החוויה החסידית הצפויה להם, וקודם שיצאו לדרך אמרו כמה פעמים 'לחיים' על יין, ויצאו מאושרים וצוהלים. פתאום לא חשו כלל במגבלות המקום והזמן. הפחד נמוג מליבם והרגשת אמונה וביטחון מילאה את ישותם.

אווירת האימים לא מנעה מהצעירים להיסחף בשמחה חסידית. בלכתם שמו יד איש על כתף רעהו והחלו לשיר שירי פסח ונעימות חסידיות בקול. הם לא ידעו מניין צץ האיש ואם עקב אחריהם כל הזמן, אך פתאום הופיע מולם המורה להיסטוריה, החבר במפלגה הקומוניסטית, והממונה על תכנית הלימודים. בארשת מטילת-אימה עמד באמצע המדרכה, רגליו פשוקות, כאומר לסגור לפניהם את המעבר.

הוא הביט במבט חורש רע ביעקב ובהילל, מעביר את עיניו מן האחד אל חברו. יעקב התכנס בתוך עצמו. הוא לא היה מסוגל להוציא הגה מפיו. פחד משתק מילא אותו. הוא ידע היטב מה עלולות להיות תוצאותיה של פגישה כזאת.

"מי הוא הבחור שהלכת איתו באותו לילה?", שאל בהבעת פנים סתומה. "לא יודע. נטפל אליו איזה שיכור", מלמל יעקב בניסיון נואש להינצל. "אתה משקר! אתה מכיר אותו! כולכם מכירים זה את זה. אבל חבל שאתה מכחיש - הוא אכן בחור טוב!", סיים המורה את פגישתם הקצרה באוזני יעקב הנדהם...

אולם חברו הילל הגיב בדרך אחרת לגמרי. האם לא ידע שהעומד מולו הוא הממונה על מערך הלימודים של יעקב, ואולי באווירת השמחה באותם רגעים לא חש באיום ובסיכון שבדבר? בין כך ובין כך קפץ פתאום והניח את ידו על כתפו של המורה, והחל לנאום באוזניו בהתלהבות:

"הידעת? אלוקים גאל את היהודים ממצרים. ופתאום מצאו את עצמם כשהים לפניהם והמצרים רודפים אחריהם, עם פרשים וחרבות שלופות. מסביב מדבר ואין לאן לברוח. ואז, בלילה הזה, משה אמר להם: יהודים, אל תבכו, לכו קדימה לקבל את התורה, ומשם נלך לירושלים. המצרים רודפים? אל תשימו לב. הים לפניכם? אל תשימו לב. קדימה, יהודים! אין כוח שיעמוד בפניכם!"

הילל סיים את 'נאומו', ניער את כתפיו של המורה ומשך אותו לרקוד עמו את שיר הפסח החסידי 'ממצרים גאלתנו'...

יעקב כבר לא ראה את ההמשך. הוא היה המום כל-כך מהתנהגותו של חברו ופחד גדול כל-כך מילא אותו, עד שכאשר הצליח להתעשת מקיפאונו חמק לעבר סמטה צדדית ונמלט. כל הלילה לא עזב אותו המחזה שראה לנגד עיניו, והוא היה חרד מתוצאותיו.

כעבור יומיים הלך יעקב לבית-הספר. הוא היה מוכן מראש לכל דבר. לא היה לו ספק כי האירוע לא יעבור בשתיקה, ומי

יודע איזה מחיר ישלם על כך. ואכן, כפי שציפה, כבר בהפסקה הראשונה נקרא אל המורה להיסטוריה, הממונה על תכנית הלימודים.

"מי הוא הבחור שהלכת איתו באותו לילה?", שאל בהבעת פנים סתומה. "לא יודע. נטפל אליו איזה שיכור", מלמל יעקב בניסיון נואש להינצל.

"אתה משקר! אתה מכיר אותו! כולכם מכירים זה את זה. אבל חבל שאתה מכחיש - הוא אכן בחור טוב!", סיים המורה את פגישתם הקצרה באוזני יעקב הנדהם...

לימים חזר אותו מורה אל שורשיו, הקים משפחה חסידית למופת, עלה לארץ וניהל חיים חסידיים לכל דבר.

(תודתנו לר' בצלאל שיף על שייגור הסיפור. כמה פרטים הושלמו מפי בעל המעשה, ר' יעקב לרנר)

(גל שיחת השבוע)

פנינים לחג הפסח:

(בראשית לט ו). השני כתוב בו (שמות יב יג) 'ויהי הדם לכם לאות כנגד דם גדה, לפי שגדה היא אות בין ימי טמאה לימי טהרה, וכשם ששפרו אות גדה, כך הדם יהיה להם לאות וינצל. השלישי (שם) 'וראיתי את הדם ופסחתי עלכם, זה כנגד שלא גרמו לשפרך דם עברים, לפיכך אמר להם, כשם שהמלתם על העברים ולא גרמתם להם להרג, כך אני 'ראיתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית' (שם). נמצא, שמידת שלשה מיני דמים אלה הם העקר לנאלת ישראל, ולפיכך נרשם הדם שלש פעמים:

(פיתוחי חותם פרשת בא)

תכלית יציאת מצרים כדי שיקימו את המצוות

אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי. ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט ד-ו). אפשר לרמז דכאן בא להורות לישראל המצוות שהם חובה להקשר ותקון גופם, שיהיו זהירים בהם, והם המילה לשמונה ימים, וציצית, ותפלין, ושמירת שבת, ועשיית סכה, ונטילת לולב. וזהו הרמז אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים כל האותות והמופתים והוצאתי אתכם, וצריך שתדעו כל החרדה הזאת שתודתי עליכם למה, הוא מפני שתהיו מקימים מצוותי, וזהו ואשא אתכם על כנפי נשרים, נשרים גימטריא 'ציצית', דהיינו, גאלתי אתכם בשביל שתעשו ציצית על כנפי בגדיכם, וזהו על כנפי נשרים, דהיינו, בשביל שתעשו ציצית בכנפי בגדיכם. ואבא אתכם אלי, אתכם אלי גימטריא עם שני כוללים 'טוטפת'. ועתה אם שמוע תשמעו בקלי, ראשי תבות 'שבת'. ושמרתם את בריתי, היא ברית מילה. והייתם לי סגלה, היא שיהיו עוסקים בתורה. עוד, 'סגלה' רומזת על נטילת לולב ועל עשיית הסכה. ועקר כל המצוות כדי שתדעו שאני אדון הכל ותקבלו צוואתי על כל דבר ודבר, ותכירו כי לי כל הארץ:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

בזכות שלש מצוות שענינם דם נגאלו ממצרים

ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם (שמות יב ז). אפשר לרמז הטעם למה צוה הקדוש ברוך הוא שיתנו הדם בשלשה מקומות, שתי המזוזות והמשקוף, והיה די במקום אחד. ואפשר, דהנה איתא בזר הקדוש (ה"ב ג): דשלש מצוות ששפרו ישראל הם שעמדו להם לקצר הקץ ולהפריע מהמצריים, והם: שמירת גדה, ושלא בא שום אחד על שום אשה באסור בין יהודית בין מצרית, ושלא עשו לעברים להמיתם. והנה, שלש מצוות אלה עקרום, דם, שהנה הגדה היא דם, והבא על שום אשה באסור סתמא לגבי דידה גדה היא, הרי דם גם כן, והשופך דם הרי דם, הרי שלשה מיני דם שפרו ישראל שלא עברו על שום אחד מהם. והקדוש ברוך הוא ישתבח שמו אל אמונה ואין עול, צדיק בדינו, משיב לאיש כפעלו, וכנגד שלשה מיני דמים אלה ששפרו ישראל צוה להם לתן הדם בשלשה מקומות, להראות למחבלים ולהודיעם שבדין הוא מציל את ישראל, על ששפרו שלשה מיני דמים:

נאמר שלש פעמים 'דם' כנגד שלש מצוות אלו

והנה גם כן לא תמצא בצווי הקדוש ברוך הוא למשה, לא הזכיר לו הדם רק שלש פעמים. וכן נמי כשבא ואמר לישראל, לא הזכיר להם הדם רק שלש פעמים, להורות דבזכות שמירת שלשה מיני דמים זכו ונצולו ונעשו להם כל אותם הגסים. והכל נרמז בפסוקים עצמם, הפסוק הראשון כתוב בו 'ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם', כאן רמז על ששפרו עצמם ולא בא שום אחד על אשת חברו ולא על שום גויה, וזהו שאמר 'על הבתים אשר יאכלו אתו בהם', הבית זו אשה, ודהיינו, הם לא נתנו עיניהם כי אם בגשותיהם, וזהו 'על הבתים אשר יאכלו אתו בהם', דהיינו נשיהם דוקא, ודבר הכתוב בלשון נקיה, כמו 'כי אם הלחם אשר הוא אוכל

עצות וסגולות:

מעלת האחדות (א')

ע"י אחדותם קבלו את התורה בהר סיני

אפשר לומר, דרבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קו.) דרשו על פסוק (לעיל ז ח) 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, שרפו ודיהם מן התורה, לפיכך נתגרה בהם עמלק. ועכשו שנתקרב להר סיני ורצו לקבל התורה, הסירו רפיון דים וקבלו עליהם לקבל התורה ולשמרה בזריות, ונתקדשו ונתטהרו ונעשו אהובים זה לזה בלב אחד כאיש אחד. ומצד קדשתם וטהרתם ואחדותם זכה משה שעלה אל האלהים, דזכות ישראל היא שהשלימה למשה מעלתו.

וזהו שאמר ויסעו מרפידים, דהיינו, נסעו מרפיון דים שהיה בהם בתחלה, עכשו הסירו רפיון דים ובאו למדבר סיני בזריות, לקבל התורה ולשמרה בזריות. ויחן שם ישראל, נעשו בלב אחד כאיש אחד, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא מס' דבחדש א).

(פיתוחי חותם פרשת יתרו, ד"ה ויסעו מרפידים)

היודי בלשון רבים משום ערבות ישראל

כמה שידוע דהודוי נתקן בלשון רבים, 'אשמנו, בגדנו, משום דכל ישראל ערבים זה לזה, ואם אין בכל אחד ואחד אותו עון שהוא מתודה עליו, יש בחברו, ומשום ערבנות נתפש עליו וחשוב כאילו היה בו בעצמו.

(אלף בינה, אות אל"ף ג)

השונא לחבירו חושב שאין בכך עוול

אם שונא לחברו אומר מה בכך, הרי איני עושה לו שום רעה ושום נזק, וגם אשמך פי שלא לדבר בו שום דפי. והוא לא התבונן מה אמרה התורה (דברים יט יא), 'וכי יהיה איש שנא לרעהו וארב לו וקם עליו, עבר על לא תשנא' (ויקרא יט יז) סופו לעבר על שפיות דמים (רש"י שם). ועוד, בטל מצוות עשה גדולה הנקראת 'כללה של תורה', כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי נדרים ט ד), 'ואהבת לרעך כמוך' (שם פסוק יח) זה כלל גדול בתורה.

(אלף בינה, אות ה"א א)

אותיות התורה הם נשגבות וקדושות

מי שעוסק בתורה או מחזיק בידי לומדיה, גורם שישפך עליו יהיו מתדבקים בספירות פראוי, ועל ידי זה יורד שפע מכל הספירות על הלומדים ועל המחזיקים.

(גנוזי המלך, תיקון התשובה אות ז)

תומכי התורה ישבו לעתיד בצל הלומדים

דרשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים גג. ויק"ר כה ב) דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות צל וחפה למחזיקים בידי לומדי התורה אצל בעלי תורה, שנאמר (קהלת ז יב) 'כי בצל החכמה בצל הכסף'. ופרשו המפרשים זכרונם לברכה וילקוט ראובני פ' ראה, מעיל צדקה סי' אלף תש"ה אלף תקס"ב, (דארות) [דבאותו] עולם גם המחזיקים ילמדו תורה, שלא יתבישו בין החכמים שיהיו הם קוראים ושונים ואלו דוממים, לפיכך גם הם יודעים תורה.

(פיתוחי חותם פרשת ויקהל, ד"ה ויאמר משה)

פניני אביר יעקב

מחברים לתורתו של המקובל האלוקי רבי יעקב אבוחצירא זי"ע

למלאכים ובשבתות השבת נשתונו לכבודו יתברך. והלא לכאורה לא יאמנו דברים אלה, דהיכי דמי הוא יתברך ומלאכיו ממעל לרקיע עין לא תשונו, ואנחנו אומרים שהם אחינו. לזה באה הקרבת הר סיני שראינו המלאכים וכבודו יתברך פנים בפנים, והם אומרים אחינו אתם אחינו אתם, אם כן גם מי שיש לו ספק בדבר זה שאנו אחים למלאכים ולהקדוש ברוך הוא, במעמד הר סיני נתבטל הספק ההוא:

גם הקדוש ברוך הוא והביא הבן לעולם, צוה להזהר הבן בכבודם, הקדוש ברוך הוא שברא את העולם דרך חסד ונדבה, וברא את האדם והזמין לו פרנסתו, על אחת כמה וכמה שחיב האדם לשרתו ולברך בשמו ולילה. ומי שהוא כופר בטובתו של הקדוש ברוך הוא, אין ראוי לו חיים ולא ישיבה בעולם עם בני אדם, רק ישוב בדרך כמצרעים:

מכת שחין כנגד כיבוד אב ואם

ואלו הן דם, צפרדע וכו' (הגדה של פסח). שחין. מכה זו כנגד כבוד אב ואם. והנה מצינו (קידושין ל:) דהקיש הקדוש ברוך הוא כבוד אב ואם לכבודו, דכתיב (משלי ג ט) 'כבד את ה' מזהבך, וכתוב (שמות כ יב) 'כבד את אביך ואת אמך'. וזה נרמז במלת שחין, דהנה שחין במלוי ש"ן ח"ת יו"ד נו"ן המלוי גימטריא 'כבוד'. וראשי תבות שהיא שחין גופא גימטריא שונה לה עם הכולל, כלומר הכבוד הזה של אב ואם שונה לכבוד ה'. וסופי תבות מלוי שחין האמור הוא גימטריא 'את אביך ואמך' עם שלש תבות. הרי במלת שחין נרמז בחשבון כבוד אב ואם, ושהוא שונה לכבודו של מקום:

גם ללא קבלת התורה כבר השונו עם כבודו יתברך בשבתות השבת

אמר אחר זה אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו. לכאורה זה תמוה הדבר, אם לא נתן לנו את התורה למאי אגן חזון, דידוע (שבת פח.) דעקר בריאת העולם הוא כדי שיקבלו ישראל התורה דאם לא יחזר העולם להתו ובהו, אם כן מה הלשון אומרת ולא נתן לנו את התורה:

והנה שחין גימטריא 'אלקים' במלוי יוד"ן שהוא גימטריא ש', וח"ן הנשאר גימטריא חיים, הוא 'אלקים חיים', לפיכך המצריים שרצו לעכב אמה הקדושה שהם מוכנים להצטוו על כבוד אב ואם, שעל ידי זה באים לשיא קל וחמר לעבד אלהים חיים והם רוצים להפרידם מלעבד אותו, לכן גם ה' הביא עליהם שחין, דבזה ויפרדו איש מעל אחיו.

(בגדי השרד)

רוממות בני ישראל בשמירת השבת

אלו נתן לנו את השבת ולא קרבנו לפני הר סיני דינו (הגדש"פ). הנה כתבנו דבאכילת המן נשתונו

והטעם דמלת שחין באה כנגד אב ואם, משום דמי שהוא עז פנים לגבי אביו קרוב לודאי שאינו אביו, ומי שהוא עז פנים הצרעת באה עליו (ערכין טז.), כמו שנאמר (דבה"י ב' כו יט) 'והצרעת זרחה במצחך, דבמצח הוי עזות פנים:

עוד הטעם דהשונה הקדוש ברוך הוא כבוד אב ואם לכבודו. דבזה יתעורר האדם וישא קל וחמר לכבד ה' יתברך, שהרי אביו ואמו שעל ידם

אמנם עם מה שכתבנו יבוא על נכון, והוא דבאכילת המן השונו הקדוש ברוך הוא עם המלאכים ובנתינת השבת השונו הקדוש ברוך הוא עם כבודו יתברך, אם כן אנחנו משרתי עליון ממש ואין אנחנו צריכים תורה כמו המלאכים: (בגדי השרד)

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 073-2951871

וכמה ערחתני יומם ולילה
כמו עשר שנים רצופות בקיבוץ היבור זה
מצד ברכת מימוני

אוצרותיהם של מגידים

אחר שסיים האדמו"ר רבי יששכר דב מבעלז זצ"ל לערוך את הסדר, החליט לצאת ולראות כיצד יהודי העיירה עורכים אותו. שמע כיצד עם הארץ קורא בהתלהבות: "לא אמרתי, אלא בשעה שמצה ומרור 'מחותנים' לפניך". שמשו של האדמו"ר התחיל לצחק, ואלו הרבי הניד ראשו ואמר: "צודק היהודי, המצה והמרור הם אכן מחותנים..."

הגאון רבי שלמה לוינשטיין: מליצת הזכות של מצה ומרור בשעה שמונחים בליל הסדר, והמשל המליצית הנפלאה על החתן חותנו...

יום אחד, כמה שנים אחרי החתנה, הרגיש החתן את חותנו. הוציא החותן פסת בד מבלואי הסחבות שלבש החתן לפני החתנה, הראה לחתן ואמר: האם אתה זוכר את זה?

הוציא החתן מהכיס חתיכת דג מלוח ואמר: והאם אתה זוכר את זה?... כמה רצית בי אז לחתן...

כשעם ישראל לא בסדר, מראה להם הקדוש ברוך הוא את המרור ואומר: אל תשכחו מאין באתם. ואז עם ישראל מראה את המצה שלא הספיק בצקם להחמיץ משום שמהר הקדוש ברוך הוא לגאלנו, כל כך רצה בנו...

הרי שהמצה והמרור, אכן מחותנים הם... (הגאון רבי שלמה לוינשטיין שליט"א - הגדת מתוק האור)

יוכל להתחתן כאשר אין לו פרוטה בכיסו. הבטיח העשירי שהוא יתן הכל.

בכל אופן יש להכין סעודת חתונה. אך העשירי שמאד רצה לערוך את החתנה מיד, אמר שנתן להסתפק במעט, אפלו בדג מלוח, העקר שתהיה חתונה. וכך עשו.

בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך (מתוך סדר ההגדה).

שנה אחת בליל הסדר, אחר שסיים האדמו"ר רבי יששכר דב מבעלז זצ"ל לערוך את הסדר, החליט לצאת ולראות כיצד יהודי העיירה עורכים אותו.

שמע כיצד עם הארץ קורא בהתלהבות: "לא אמרתי, אלא בשעה שמצה ומרור מחותנים לפניך"

שמשו של האדמו"ר התחיל לצחק, ואלו הרבי הניד ראשו ואמר: "צודק היהודי, המצה והמרור הם אכן מחותנים..."

משל לעשירי שהיתה לו בת ובקש להשיאה. חפש ומצא בחור משלם, אך עני מרוד. בא העשירי לדבר אתו, אך הבחור שאל כיצד

עמדו בני ירושלים ליד התנורים, ועיניהם נודדות בדאגה מקרבן הפסח הנצלה, אל החומות שמעבריהן נשמעות היטב שאגות הקרב של חילי אשור.

השנה חסרו גם לא מעט ידים עובדות בהכנת הצלי. רבים נקראו לשמר על גבי החומה, ולא הכל בקיאים היו במלאכת הצליה הדורשת נסיון ומיומנות. אין זה פלא שבשר הקרבן יצא חרוך כולו בכל החבורות. דעתו של אף אחד לא היתה מיושבת עליו כראוי להשגיח היטב על הצלי, בעוד שהסוף המר מרגש באויר... נטלו בני ירושלים את הקרבנות החרוכים, ותחושה צורבת מלאה את לבם.

הנה טרחו הם במסירות נפש, יצאו מבתיהם והקריבו לאלקיהם את הכבשים האחרונים שנותרו בעיר הנצורה, יצאו לצלות את הקרבן כמצות היום אל מול פני הסכנה, ולבסוף... לא עלה קרבנם יפה. מעמק לבם של בני ציון אלו המסלאים מפז התפרצה תפלה בוקעת רקיעים: "יְהִי רָצוֹן שְׁיִשְׂרְפוּ עֲרְלִים אֵילֵי כְּשֵׁם שְׁנַחֲרֹךְ פֶּסַח זֶה..." אמרו איש לרעהו במרירות.

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ: תיאור מרתק על סנחריב ועל צבאו שצרו על ירושלים, ובליל הפסח יצא מלאך ה' והכה את כל המחנה, ותפילת ישראל מעומק הלב שבקעו רקיעים... וניצלו באותו לילה ממוות לחיים...

ההוא שנאמר (מלכים ב' יט לה) 'וַיְהִי בַלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאָךְ ה' וַיַּךְ בַּמַּחֲנֶה אֲשׁוּר'. וַיִּפֹּל וָלוֹד הֵם אֲשׁוּר כְּפִי שֶׁהוּבָא בְּפִסְקֵי הַנְּבִיא בְּמִקְוֹמוֹת אַחֲרָיִם (מלכים ב' טו יט, ישעיה סו יט).

כל המחנה. כפי שאמרו חכמינו ז"ל (שיהש"ר א ג): "אמר ר' יודן: עד שחזקיהו וסיעתו אוכלין פסחיהם בירושלים, כבר הקדים הקדוש ברוך הוא בלילה

שזרפו משמני פול ולוד ביקד יקוד פסח (פיוט זאמרתם זבח פסח' בשלהי ההגדה).

מלים אלו נסובות על סנחריב ועל צבאו שצרו על ירושלים, ובליל הפסח יצא מלאך ה' והכה את

אוצרותיהם של מגידים

אלפי שריונות הנחשת מחזירים את אור השמש. החרדה מכרסמת בלב כלם, יודעים הם שעמודי העשן המתמרים נראים היטב לעיניהם של האשורים, המצפים בקצר רוח לרגע שבו תפרץ החומה והם ישעטו אל העיר בתאות רצח... כך עמדו בני ירושלים ליד התנורים, ועיניהם נודדות בדאגה מקרבן הפסח הנצלה, אל החומות שמעבריהן נשמעות היטב שאגות הקרב של חילי אשור.

השנה חסרו גם לא מעט ידים עובדות בהכנת הצלי. רבים נקראו לשמור על גבי החומה, ולא הכל בקיאים היו במלאכת הצליה הדורשת נסיון ומימנות.

אין זה פלא שבשר הקרבן יצא חרוך כולו בכל החבורות.

דעתו של אף אחד לא היתה מיושבת עליו כראוי להשיג היטב על הצלי, בעוד שהסוף המר מרגש באויר...

נטלו בני ירושלים את הקרבנות החרוכים, ותחושה צורבת מלאה את לבם.

הנה טרחו הם במסירות נפש, יצאו מבתיהם והקריבו לאלקיהם את הכבשים האחרונים שנותרו בעיר הנצורה, יצאו לצלות את הקרבן כמצות היום אל מול פני הסכנה, ולבסוף... לא עלה קרבנם יפה.

הצלי המשבחה בכל השנים כלן - נשרף ונחרך עד שטעם הבשר כמעט אינו מודגש, וכיצד יקימו את אכילתו 'כבני חורין'?

מעמק לבם של בני ציון אלו המסלאים מפז התפרצה תפלה בוקעת רקיעים:

"יהי רצון שישךפּו ערלים אלו כשם שגְּחַרְךָ פֶּסַח זֶה..." אמרו איש לרעהו במרירות.

בפני תפלה כאובה זו שבקעה ממעמקי הלב של בניו היקרים של הבורא יתברך, נפתחו שערי שמים - 'וְיִהְיֶה בְלִילָה הַזֶּה וַיֵּצֵא מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֶשׁוּר מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּבֹרֶךְ וְהָיָה כָּל־פְּגָרִים מְתִימִם..."

זו היא כונת הפיטן שהשווה את שרפת גופם של מתנה אשור לשרפת הפסח, כי אכן באותה שנה נחרך הפסח ולא עלתה צליתו יפה, והוא אשר גרם לישועה הגדולה בלילה ההוא.

את תשובתו הנפלאה של הרב הקדוש מרימינוב, סיים בעל 'בני יששכר' בכתבו, שאכן מפני זה נענשו חיליו של סנחריב בשרפה דוקא, משום שמדתו של הבורא יתברך לשלם לאיש כפעלו מדה כנגד מדה, וכיון שגרמו חילי אשור לחריכת קרבנות הפסח ולשרפתם, נענשו במיתת שרפה מדה כנגד מדה...

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - הגדת 'ספיר ויהלום')

לכל הפחות יעלו נשמותיהם מתוך המצוה. כך קמו כל יהודי ירושלים ועלו להר הבית עם הבהמות שנותרו בעיר, מוכנים ומזמנים לקים את מצות שחיטת הפסח.

שונה היתה הקרבת הקרבן מכל השנים.

אם בכל שנה מלאה העזרה רבבות חוגגים ואלפי טלאים מבחרים נשחטו במהירות על ידי גדודי הכהנים, כשברקע נשמעת שירת הלויים במזמורי ההלל, השנה נעשה הכל בקול ענות חלושה.

ההלל הושר בקול נכאים, והכבשים הנשחטים לא רבים היו. המצור הממשך נתן את אותותיו בפני הכל.

"אמנם יתכן שלא נזכה לקים את מצות אכילת הפסח, אך לכל הפחות נקים את מצות השחיטה", אמרו איש לרעהו במסירות נפשם, בהביטם אל מתנה אשור העצום המשתרע למרגלות החומות.

הקרבת הקרבנות הסתיימה, והחומות עדין עומדות על תלן להפתעת הכל, על אף נסיונותיהם הכבירים של חילי אשור למוטטן.

"ברוך ה', נותר לנו זמן גם לקים את מצות אכילת הפסח. נזכה לקים מצוה יקרה נוספת לפני מותנו..." אמרו בני ירושלים כאשר עמדה השמש לשקע לקראת ליל התקדש חג.

יצאו הכל אל החצרות והחלו לצלות את הפסחים, כשמולם מתפרסים חילי סנחריב, ומאות

ואמרו רבותינו ז"ל (תנחומא צו ג), שמתחת היתה בשרפה, ונשרפו גופם ובגדיהם נותרו שלמים מפני שהיו מזרעו של שם, שנתאמן במצוה וכסה את נח אביו בשמלה (בראשית ט כג). זהו באורן של המלים 'שזרפו משמני פול ולוד ביקד קוד הפסח', שגזרפו מיטב חילי אשור בשעה שאכלו ישראל את קרבן הפסח היוקד באש.

קשיא מתבקשת הביא הגאון הקדוש רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א בעל 'בני יששכר' בספרו 'דרך פקודיך' (מצוה ו חלק הדיבור אות א' בהגה), ששמע מרבו הצדיק הקדוש רבי מנחם מנדל מרימינוב זיע"א:

הלא מצות הפסח בצליה ולא בשרפה. לא נצטוו ישראל לשרף את פסחיהם עד שיהיה חרוך אלא לצלותו כמאכל מלכים, ומדוע השווה הפיטן את שרפת גופותיהם של חילי סנחריב לצלית קרבן הפסח?

בתשובתו הנפלאה מחזיר אותנו הצדיק הקדוש מרימינוב קרוב לאלפים ושש מאות שנה לאחור - אל שנת ג"א ר"ג, בעת שצבאו האדיר של סנחריב צר על חומותיה של ירושלים:

המצור גבר והולך, ונראה שעוד מעט קט יפרץ צבא אשור את החומות.

שלוחיו של מלך אשור מקפידים לעלות אל החומה, ולנהל משא ומתן משפיל על כניעה, שנערך בלשון הקדש דוקא, על מנת להטיל מורך בלב היהודים שבעיר.

המזון והמים עומדים לאזל, וְבִשְׂקָה, שלוחו של סנחריב, עומד ומחרף (דברי הימים ב' לב יג-טו) בהתרברבות:

'הלא תדעו מה עשיתי אני ואבותי לכל עמי הארצות היכול יכלו אלהי גוי הארצות להציל את ארצם מידי.

מי בכל אלהי הגוים האלה אשר חרמו אבותי אשר יכול להציל את עמו מידי כי יוכל אלהים להציל אתכם מידי.

ועתה אל ישיא אתכם חזקיהו ואל יסית אתכם כזאת ואל תאמינו לו כי לא יוכל כל אלוה כל גוי וממלכה להציל עמו מידי ומיד אבותי אף כי אלהים לא יצילו אתכם מידי.

יודעים הם היהודים הכחושים והמרעבים שבדרך הטבע לא נותר להם זמן רב לחיות. לא מן הנמנע הוא שאלו הן שעותיהם האחרונות.

כאשר יפרצו חילי אשור אל העיר, יכלו את זעמם בתושבים על המצור הממשך, ויהרגו בחמת זעם את כל הנקרה בדרכם.

אך ערב הפסח היום, ואת מצות הבורא יש לקים.

מצוה מיחדת וחביבה נצטוו ביום זה, הקרבת קרבן הפסח, ולא יותרו עליה ויהי מה.

ואם תצא נפשם בעצומה של הקרבת הקרבן,

אוצרותיהם של מגידים

בחלומי נגלה אלי זקן הדור צורה, יושב על מיטתי ומעביר ידו על זקני ברגשי רחמנות, ופונה ואומר לי: "הרגע נא בני, זעקתך נשמע בשמים, ובאתי לבשרך שבקרוב ממש תצא לחירות". והוסיף ואמר לי: "דע לך שביום זה (י"ט ניסן) חל היארצייט שלי, ואני הולך לפעול בשמים שתצא לחירות במהרה". הצורה נעלמה והקצתי משנתי.

אך לא נרגעתי ושוב החילתי לזמר ולזעוק 'זיהיו רחמיך מתגוללים על עם קדשיך', עד שאפסו כוחותי ונרדמתי שוב, והנה חזר ונגלה אלי הזקן עם פניו המאירות ואומר לי: "הפסק לבכות, משמים שלחוני לבשרך שצרתך באה אל קיצה ואתה יוצא לחירות!!!", עתה רווח לי בלבי ונרגעתי במקצת, וישנתי עד הבוקר.

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: סיפור מפי בעל המעשה שבתוככי בית האסורים התעורר לתשובה בניגון הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין, והתגלה לו בחלום באומרו שפעל בעולם העליון להוציאו ממסגר אסיר, הסכיתו ושמעו את הסיפור המרטיט:

בחדר הנורא הזה, ועדיין יש לי עוד שבע שנים, ואני אנה אני בא.

במר לבי התחלתי לשיר בקולי קולות את הניגון החדש שלמדתי בבית האסורים הקודם, 'קה אכסוף נועם שבת', וכאשר הגעתי למילים 'זיהיו רחמיך מתגוללים' צפו ועלו רגשותי ביותר, עד שזרקתי את עצמי על המיטה וחזרתי שוב ושוב בשאגות אדירות 'זיהיו רחמיך מתגוללים על עם קדשיך', וחוזר חלילה, דפקתי והכיתי בידי וברגלי, והמשכתי לבכות ולצעוק שוב ושוב בכוחותי האחרונים 'זיהיו רחמיך מתגוללים' עד שנרדמתי באפיסת הכוחות.

ובחלומי נגלה אלי זקן הדור צורה, יושב על מיטתי ומעביר ידו על זקני ברגשי רחמנות, ופונה ואומר לי: "הרגע נא בני, זעקתך נשמע בשמים, ובאתי לבשרך שבקרוב ממש תצא לחירות". והוסיף ואמר לי: "דע לך שביום זה (י"ט ניסן) חל היארצייט שלי, ואני הולך לפעול בשמים שתצא לחירות במהרה". הצורה נעלמה והקצתי משנתי.

אך לא נרגעתי ושוב החילתי לזמר ולזעוק 'זיהיו רחמיך מתגוללים על עם קדשיך', עד שאפסו כוחותי ונרדמתי שוב, והנה חזר ונגלה אלי הזקן עם פניו המאירות ואומר לי: "הפסק לבכות, משמים שלחוני לבשרך שצרתך באה אל קיצה ואתה יוצא לחירות!!!", עתה רווח לי בלבי ונרגעתי במקצת, וישנתי עד הבוקר.

בבוקר פתחו את דלת חדרי והוציאו אותי משם לחדר רגיל, ואמרו לי שבעוד יומיים מחזירים אותי אל בית האסורים הראשון, כבר עתה רווח לי, יכולתי להסתובב בחצר הכלא כאסיר רגיל, וכבר התחלתי להרגיש 'אתחלתא דגאולה'. מיד בהגיעי לבית האסורים הראשון, כאשר הייתי יכול לגשת אל הטלעפאן צלצלתי אל העסקן המטפל בענייני, ושאלתי אותו: "אמור לי איזה יארצייט היה בשבת". הלה הופתע למשמע השאלה ולא

הרגשתי שאיני יכול לסבלו, צעקתי ובכיתי והתחננתי אך כל בכיותי נפלו על אזנים אטומות. כמה ימים קודם פסח הודיעו לי שעושים שינויים בסדרים ומעבירים אותי אל בית אסורים אחר בעיר 'פילדעלפאי', שמחתי מאוד למשמע הבשורה, הנה כבר אצא מחדר נורא זה ואוכל להסתובב בחוץ, ואכן בערב פסח העבירו אותי לשם, אבל יחד אתי העבירו גם את כל כתבי המאסר הנוגעים אלי, הממונים עיינו בהם וראו שבבית האסורים הראשון הייתי אסור בחדר הקטן, לא חשבו פעמיים והכניסו אותי שוב לחדר כזה, לא עזרו כל הסברים שלא פשעתי מאומה, ושהיה זה רק לבקשתי כדי לשמור עלי מן הפושעים, אלא סגרו הדלת והלכו.

למותר לציין כיצד הרגשתי, כבר הייתי בטוח שהגיע הקץ לסבלי, והנה נכזבה תקוותי ושוב אני אסור כאן, ביקשתי מהם שלכל הפחות יביאו לי הגדה של פסח כדי שאוכל לערוך הסדר, הלכו והביאו לי ספר יהודי שמצאו, היה זה זמירות שבת קודש, ועם זה ערכתי את הסדר, חלק ההגדה שזכרתי אמרתי בעל פה בבכיות נוראות, והשאר דילגתי. עברו עוד כמה ימים ובליל שבת חול המועד הורע מצב רוחי ביותר, הרגשתי שאיני יכול לסבול עוד, שבע שנים עברו עלי בבית האסורים, מתוכם השבועות האחרונים

מעשה נורא אשר שמעתיו מפי בעל המעשה עצמו, וכה סיפר: הגעתי לגור באמריקה ולא הכרתי את שפת המדינה, כתוצאה מכך נגררתי לעסק ביש, על ידי אנשי בליעל שהחתימו אותי על כתב מסוים אשר לא ידעתי מה נכתב שם, ולמעשה היה זה דבר הנוגד את חוקי המדינה, והאשימו אותי בפשע חמור, כמובן שלא הועיל כל טענה שאני תושב חדש, ואיני מכיר את שפת המדינה, ובית המשפט גזר עלי עונש כבד של "ד שנים בבית האסורים.

בין האסורים בניו יארק היו גם כמה יהודים, ביניהם כאלו שנזכרו ביהדותם רק כאן בעת צרה, עכ"פ מנהיגו היה להתאסף יחדיו בכל ליל שישי, והיינו שרים זמירות שבת וכדומה, אחד השירים החביבים ביותר עלינו היה הניגון 'קה אכסוף', של הרה"ק רבי אהרן מקארלין זצ"ל, שיר זה היה חדש לי ועוד לא ידעתי מי מחברו, אבל בכל פעם ששרנו ניגון זה נעשה התעוררות גדולה בינינו.

בתחילת חודש ניסן תשע"ה אידע מריבה גדולה בין האסורים הגויים, והתחילו להכות ולהשחית כל הבא ליד, וכיון שלא חסרו ביניהם שונאי ישראל, הרגשתי שאני נמצא בסכנה, הלכתי אל הממונים ואמרתי להם שאני רוצה שישמרו עלי כדי שלא יזיקו לי, אמרו לי הממונים הגויים, 'חסר דאגה מלבך, אנו נסדר לך שמירה מעליא'. הלכו והכניסו אותי לחדר צר פחות מד' על ד', המיועד דרך כלל כעונש עבור האסורים שאינם מתנהגים כראוי, שם שמו אותי וסגרו עלי את הדלת, כאשר הם צוחקים עלי בלעג, 'כאן תהיה שמור ביותר ואף אחד לא יוכל להזיק לך'.

כמה שבועות הייתי שם בחדר זה, ואי אפשר לתאר גודל הסבל והיסורים שעברתי שם, להיות סגור בחדר אחד כמה שבועות מבלי יכולת לצאת, או אפילו להסתכל בחוץ, והוא צער גדול ביותר ויכול להוציא בן אנוש מדעתו, כמה פעמים

אוצרותיהם של מגידים

שקדמו לשחרורי, במשך כל הזמן עשו כמה השתדלות ולא הועיל, אך פתאום באותו יום נפל ההשתדלות על אזניים קשובות, וב"ה הצליחו ועשו פרי, והוציאנו לחירות. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן!
(הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א גלין המאיר)

המשמחת, עם המילה שאני מצפה לשמעה מזה שבע שנים: 'משוחרר!!!'. ומרגע אחד לחברתה נהייתי בן חורין, וחזרתי אל משפחתי האהובה לי ב"ה.
שאלתי את העסקן כיצד קרה הנס ששחררו אותי פתאום באמצע הזמן הקצוב לעונשי, האם עשו השתדלות מיוחדת בימים האחרונים? אך הוא ענה שלא היה שום דבר מיוחד בימים

ידע להשיב לי, אבל הבטיח שיברר הדבר, למחרת כאשר צלצלתי אליו, אמר לי שבשבת זה היה היארצייט של רבי אהרן הגדול מקארלין מחבר הזמר 'קה אכסוף'. כשמוע זאת התרגשתי מאוד, והבנתי שבגלל שזמרתי ניגון קדוש זה והתפללתי בו, ירד הצדיק ביומא דהילולא דליה ופעל בעדי ישועה.
הרגיע יום אסרו חג של פסח, מגיע אלי הבשורה

תוך כדי התפרצות-העצבים, ובעצומן של הקללות, נשמעה נקישה על הדלת - אשה יהודיה יומדת ומחייכת: "אמא בבית?"

כששומעת המצרית מהחדר הפנימי שיש יהודיה בדלת, היא רוצה לתפוס מהר את הגרזן ולרוץ להתנפל עליה - אבל אינה יכולה, כי אין גרזן, הוא נהרס עם שאר החפצים...
היא נגשת לדלת בזעם גדול, אלא שפתאום חשה כי לבה נמס, והיה למים. בלי להבין מה קורה לה, היא מרגישה שכל המחשבות והרגשות שלה התהפכו. היא לוקחת טישו, מנגבת את הדמעות, ושואלת בקול עדין: "מה אני יכולה לעשות למענך? את כל כך מיוחדת..."

הגאון רבי אשר דרוק שליט"א: התורה אומרת: "וְהָיָה יְתֵן אֶת חַן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם" תיאור מוחשי ומרתק, שאלה אשה מְשַׁכְּנֶתָה כלי כסף תכשיטים וזהב... איך רוקנו ישראל את מצרים...

הוא כמעט חדש. ואני אתן לך אותו כי את כל כך מוצאת חן בעיני, לבי יוצא אליך". לאחר מכן המשיכה: "רגע, יש לי משהו תואם לבנות, וגם משהו מתוק לתינוק". היא מוציאה בגד אחר בגד, תכשיט אחר תכשיט, ונותנת.

אחרי שיוצאת היהודיה מהבית, כשהיא נושאת את שלל הבגדים והתכשיטים, שוב חוזרת המצרית לזעמה ולתסכולה. "רגע, מה קורה פה? היהודים גם מרוקנים לנו את הבית?!"

מה אנחנו לומדים מכאן?

הקב"ה הוא בעל הבית על האדם, וגם על מחשבותיו ורגשותיו.

פעמים רבות חושב האדם איך יוכל למצא חן בעיני אנשים מסוימים. מה שחשוב באמת הוא למצא חן בעיני מי שאמר והיה העולם. הקב"ה הראה במצרים, שהוא יכול לתת חן במקום ובנסבות שנשיאות חן כלל לא יכולה לעלות על הדעת... הקב"ה נתן את חנם של היהודים בעיני המצרים, ואת חנן של הנשים היהודיות בעיני המצריות, לאחר תשע מכות ובעצומה של המכה העשירית!

כשהקב"ה רוצה שיהיה חן - יש חן!

אם כך, כשרוצים למצא חן בעיני אדם, הדרך הנכונה להגיע לכך היא למצא חן בעיני הקב"ה.

ואיך מוצאים חן בעיני הקב"ה?

כמובן, על ידי למוד תורה וקדוק בקיום מצוות, תפלה בכונה וברכת המזון כראוי, ושאר עניני עבודת ה'.

(הגדת "מגיד מראשית")

התהפכו. היא לוקחת טישו, מנגבת את הדמעות, ושואלת בקול עדין: "מה אני יכולה לעשות למענך? את כל כך מיוחדת..."

עונה לה היהודיה: "אנחנו הולכים לעבוד את ה' אלקינו, כי חג ה' לנו. את יכולה להשאיל לי כמה בגדים ומעט תכשיטים?"

לכאורה היה מתאים שהמצרית תגיב בצרחות: "גברת, את מוכנה לעוף מפה? אם לא, אני כבר אראה לך מה זה..." במקרה שהיא עדינה פחות, היתה אמורה לתפס סטנדר או כל חפץ אחר, לחבוט בה, ולצעק: "את לא מתבישת? הרסת לנו את החיים, ואת עוד מעזה לבקש שאתן לך תכשיטים ובגדים?!"

אך מה שהתרחש שם לא היה דומה לתרחיש הזה...

התורה אומרת: "וְהָיָה יְתֵן אֶת חַן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם".

המצרית קבלה את פניה של היהודיה במאור פנים גדול, ואמרה: "את רוצה שאתן לך בגד שלי? בשמחה! יש לי בגד יוקרתי, עשירים אלף דולר עלה לי! פחדתי ללבש אותו בסתם ארועים, אז

ואחרי כן יצאו ברכש גדול (מתוך סדר הגדה של פסח).

פלא עצום היה שיצאו ישראל ממצרים עם רכוש גדול שאותו קבלו מן המצרים עצמם. כדי להבין את גודל הנס שהיה בכך תיאר רבי אשר דרוק שליט"א, בשם חמיו, רבי שלמה ברעודא זצ"ל, את המצב ששרר במצרים ביום יציאת מצרים:

ביתו של המצרי היה נראה כמו אחרי פוגרום. הרהיטים ושאר החפצים שבורים והרוסים, חלק מבני המשפחה מתים, והנותרים - נזעמים ומתסכלים, מקללים את עצמם ואת כל העולם.

האשה מתחילה לקלל את היום שהיהודים הגיעו למצרים. "זה כבר נורא ואיום" - היא צועקת - "למה לא נותנים להם ללכת?!" עדין נשאר לכלוך מזעזע ממכת דם, הצפרדע לקחה לה שני ילדים שהרי הצפרדע היתה הורגת בהם, הברד השחית את כל הפירות, הארבה חסל את כל הקטניות, הערוב הרג לה עוד שני ילדים. ועכשיו מכת בכורות?!

תוך כדי התפרצות-העצבים, ובעצומן של הקללות, נשמעה נקישה על הדלת - אשה יהודיה יומדת ומחייכת: "אמא בבית?"

כששומעת המצרית מהחדר הפנימי שיש יהודיה בדלת, היא רוצה לתפוס מהר את הגרזן ולרוץ להתנפל עליה - אבל אינה יכולה, כי אין גרזן, הוא נהרס עם שאר החפצים...

היא נגשת לדלת בזעם גדול, אלא שפתאום חשה כי לבה נמס, והיה למים. בלי להבין מה קורה לה, היא מרגישה שכל המחשבות והרגשות שלה

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

שתה בליל הסדר ג' כוסות כדין, ונזכר לאחר ברכת המזון שלא אמר יעלה ויבוא מהו לענין הכוס | בחורים החוזרים להוריהם בחו"ל לחג הפסח | חיוב נשים בסיפור יציאת מצרים | חיוב נשים בארבע כוסות | ריקוד 'והיא שעמדה' במרפסת | מצות משיבולת שועל | סיפור יציאת מצרים לבן חכם וגדול | האם אמא מצווה לספר לבנה מדין "והגדת לבנך" | חיוב האב גדול מחיוב האם | בנו אינו מחויב ביו"ט שני | בשאלת 'מה נשתנה' מי קודם - הבן או הנכד | סוף זמן סיפור יציאת מצרים

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

דיצא הנה אם ישנה הכוס יכנס לחשש של מוסיף על הכוסות, ובעניינינו יש עוד לצדד בזה דיצא כבר יד"ח כוס ג' לכו"ע בפעם ראשונה, ואף שחוזר על ברהמ"ז מ"מ אינו אלא עבור יעלה ויבוא ששכח, אבל ידי עיקר ברכת המזון יצא, ולהכי חוזר כדי לומר יעלה ויבוא בברכת המזון, ע"כ כיון שבגוף ברכת המזון יצא ואמר על הכוס גם לפר"ח יצא. (ולענין שכח יעלה ויבוא בתפילה בר"ח דחוזר יש לדון אם הגדר דכאלו לא התפלל כלל או דחוזר רק להשלים את היעלה ויבוא, עיין ברכות כו: ובתוס' ובר"י ורא"ש שם, ועיין מ"א ק"ח ס"ק י"ב, וע"ש בפר"ח ואחרונים, והוא הדין לגבי בהמ"ז אם הוה בשנוי במטבע הברכה דבנין ירושלים תלוי במחלוקת הנ"ל ואכמ"ל.

שתה שלא כסדר שתקנו חכמים, ואף שלא שתה הכוס הג' על ברהמ"ז ג"כ יצא, ועיקר הקפידא בשלא כסדר הוא שלא ישנה בזה אחר זה בבת אחת ע"ש, וכנראה שכן הוא העיקר להלכה ע"ש, אך לדעת הפר"ח כאן שלא יצא בברכת המזון, לכאורה צריך לחזור ולברך על הכוס ולקיים בו כוס ג' מד' כוסות, אמנם כיון שהעיקר להלכה

שתה בליל הסדר ג' כוסות כדין, ונזכר לאחר ברכת המזון שלא אמר יעלה ויבוא מהו לענין הכוס

שאלה: נשאלתי הלכה למעשה על אחד שבירך ברכת המזון בליל פסח ושתה הכוס שלישית של ברהמ"ז ונזכר שלא אמר יעלה ויבוא דהדין שחוזר לברך ברכת המזון, אם עליו לברך ברהמ"ז על הכוס דוקא ואם צריכים לשתתה.

תשובה: הנה שורש השאלה שתיקנו הכוסות על הסדר, וכוס שלישי נתקן על ברכת המזון, וכיון שלא יצא ידי ברהמ"ז אומר עוד פעם ברהמ"ז על הכוס.

אמנם אם מעכב על סדר ההגדה, עיין בבה"ל ס' תע"ב ד"ה שלא כסדר לא יצא, דדעת הפר"ח דמעכב על סדר ההגדה וכן דעת המג"א, אבל לשיטת הב"י בס' תפ"ד אינו מעכב בדיעבד אם

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי משה בראנדסדארפער שליט"א
גאב"ד היכל הוראה ובעל שו"ת היכל הוראה

הפסח כתקנת חז"ל, או עכ"פ למנות שליח לעשות את הבדיקה, וכמובן שאחרי הבדיקה אין להכניס בו חמץ, ולכן טוב למנות כשליח הבחור שעוזב אחרון את הדירה.

ב) כל בחור יעשה מכירת חמץ, וגם כשיודע שלא השאיר שום חמץ מ"מ יש למכור כי בדרך כלל עוזבים את הדירה בחפזון ואפשר שהבדיקה אינו כדבעי וכל אחד סומך על חבירו וקדירא דבי שותפי דז"ל, וגם שהנסיון מוכיח שהיו בחורים שחזרו לדירתם אחר הפסח ומצאו שם משקאות חריפים ורצו לשתותם וממתקים וכדו', ולפי מה שהבאתי לעיל מאכלות אלו אסורים בהנאה ולא מהני לזה הביטול של ער"פ מדברי מהרמ"א הנ"ל.

ג) ראוי ונכון שכל הבחורים הנוסעים לחו"ל ימכרו אצל הרב מכירת י"ג, לא מיבעיא כשמוכר החמץ בחו"ל וכדי שלא ליכנס למחלוקת הפוסקים (עיין שו"ת האלף לך שלמה לרבי שלמה קלוגר או"ח סימן רו) אי אזלינן בתר מקום הגברא או מקום החפצא, ועל כן צריך להזהר שאם בעל החמץ נמצא באר"ב והחמץ נמצא בארץ ישראל לעשות המכירה טרם הגיע זמן איסור החמץ בארץ ישראל, וכן להיפך, מי שנוסע למדינות שהשעות מוקדמות לארץ ישראל כגון לאוסטרליה ועשה המכירה בארץ ישראל, שבשעה שנתחייב בביעור חמץ עדיין החמץ שבאר"י ברשותו, בוודאי יש לו להחמיר לכתחילה לילך גם בתר מקום הגברא כמו שפסק מרן הגאב"ד בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' כה), אלא אפילו אלו המוכרים חמץ באר"י ונוסעים למדינות שעתותיהם מאוחרות גם הם יעשו מכירת י"ג, כדי לצאת גם מהחשש הנ"ל סעיף ב' של חיוב בדיקה החל בליל י"ד

בכל מקום שלא מכרו ושאוּלי לא עשו ביעור ובדיקת חמץ כדבעי לפני נסיעתם. [אמנם הדרים בארץ ישראל יעשו מכירת י"ד שהוא זמן המכירה מעיקר הדין].

ד) על כל בחור מוטל החיוב לבטל החמץ ולומר בפה מלא כל חמירא וכו' לפני שריפה [ולא יסמוך על הביטול שעושה אביו שאין לו שייכות לרשותו המיוחד לו באר"י].

בחדר לשינה ולכל צרכיו וגם יש לו זכות למנוע מבחורים אחרים מלהכנס לשם, ובפרט ארונו הפרטי כסי בגדיו והחאלט שנשארו בשייבה וכדו', ממילא לענין בדיקת חמץ החיוב על הוא על מי שמשתמש בו עם חמץ ועיין שיעורי קנה בשם הלכות פסח מאאמ"ר זצוק"ל (פרק ראשון סעיף מה ובהערה שם) ודינם ככל היוצא מביתו תוך שלשים יום לפסח (ואפילו אין בדעתו לחזור לימי הפסח) שצריך לבדוק החמץ בחורין ובסדקין בלילה שלפני נסיעתו לאור הנר ובלי ברכה כמבואר בשו"ע (או"ח סימן תלו ס"א ובפוסקים שם). וכל שכן בחורים שדרים בשכירות בידות פרתיות מחוץ ליישיבה שחל עליהם חובת הבדיקה וכן מכירת החמץ וביטולו.

ומי ששכח ולא מכר, חמצו נאסר בהנאה ואף אם ביטלו קודם הפסח לא סגי בזה, אלא אם כן מכר אותו, כמו שנראה מדברי הרמ"א (סימן תלו סעיף א) וז"ל, ואוצר חטים שיש חטים מחומצים בקרקעית הבור, אם נעשה האוצר שלשים יום קודם הפסח אינו זקוק לבער אלא מבטלו בלבו ודיו. ומיהו לאחר פסח כשמפנה האוצר, אסור ליהנות מאותן חטים, ע"כ, ועיין במשנה ברורה (שם סק"ז) ובביאור הלכה (שם ז"ה אסור ליהנות).

והיוצא מזה הלכה והוראה למעשה:

א) חיוב הבדיקה חל על כל אחד ואחד מחברי החדר והדירה שעוזב את דירתו בתוך ל' יום לפני

בחורים החוזרים להוריהם בחול"ל לחג הפסח

שאלה: בחורים החוזרים להוריהם לחו"ל לחג הפסח, האיך ינהגו בבדיקת החמץ במקום שמתאכסנים שם המשך שהותם ביישיבה.

תשובה: לכבוד הבחורים היקרים תלמידי הישיבות שיחיו

הלומדים פניה"ק ירושלים ת"ו שחוזרים לבית הוריהם לחו"ל לחג הפסח

הנני בזה בקריאה של חיבה להסיר מכשול ד'בל יראה ובל ימצא', בדבר שהוא חוזר ונשנה מידי שנה בשנה אצל רבים מבני הישיבות שעוזבים את דירתם ונוסעים למדינות הים, ובפרט אלו שדרים בשכירות פרטית כמקובל ביישיבות פניה"ק ת"ו נכשלים בזה, והוא שעוזבים מקודם דירתם מבלי שיבדקו החמץ ואינם מבערים, וכן אינם מוכרים חמצם ויש כאלו שגם אינם מבטלים החמץ בער"פ בזמן שריפה, והרבה בחורים מתקשרים לבית מדרשנו "היכל הוראה" בתוך ימי חול המועד [שאו כבר עוזבים באיסור חמור בלאו דאורייתא דבל יראה ובל ימצא ה"י] או לאחר החג, ושאלתם בניהם מה לעשות בחמץ שהיה במקום דירתם בימי חג הפסח, וקודם הפסח לא עלה על דעתם שיש עליהם חיוב לטפל בחמץ זה, או חשבו שאין שם חמץ ולכן לא מכרו את החמץ ולא בטלוהו, וכשחזרו לדירתם מצאו שנשארו שם חמץ בעין, ודבר זה מצוי שנשארים בארונותיהם ממתקים וכדו' בלא יודעים וגם משקאות החריפים יש מהם שעשויים מחמץ גמור, ואחר הפסח באים בשאלתם מה דינם של משקאות אלו.

ע"כ באתי בזה בפרטי ההלכות הנוגעים לכלל בחורי ישיבות, ואף לאלו הדרים בפנימיה של הישיבה חובת הבדיקה מוטלת עליהם, (כי אפילו אם הנהלת הישיבה מוכרת את כל בנין הפנימיה, מכל מקום החדר המיוחד לו ביישיבה לשינה נחשב כמו ביתו לענין הרבה דברים, ומאחר והנהלת הישיבה נתנה לו זכות להשתמש

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א אב"ד ק"ק באר ישראל

רעג סעיפים א-ג. ולגבי ליל הסדר: אשל אברהם (בוטשאטש) סימן רעג סעיף ב. פסקי תשובות סימן תעג אות ט. משנה ברורה דרשו סימן קעח סימן קעח הערה 9.

מצות משיבולת שועל

שאלה: בתי תח' סובלת מציליאק, ונאסר עליה לאכול מאכלים שיש בהם גלוטן אפילו בכמות מזערית ממש. הגלוטן שנמצא בחיטה עלול להזיק למערכת העיכול שלה עד לכדי סכנה ממש.

לקראת חג הפסח קנינו עבודה מצות מיוחדות מקמח משיבולת שועל, שנאמר לנו כי בכמות הגלוטן המזערית שישנה בהן אין חשש סכנה לילדה.

רציתי לברר שני דברים: א. האם למרות הסכנה שבדבר, יש לה לאכול כזית מצה של חיטה, או שדי במה שהיא אוכלת מצה משיבולת שועל? ב. האם שאר בני הבית יכולים לאכול מהמצות הללו, או שיש בעיה הלכתית במצות אלו, כשאפשר לאכול מצות רגילות?

תשובה: א. משיבולת שועל היא אחת מחמשת מיני דגן שיוצאים בהם ידי חובת מצה. [אף שיש טוענים שהזן הנקרא בפינו 'משיבולת שועל' אינו אותו הזן שנקרא כך במשנה, הסכמת הפוסקים שהמצות של משיבולת שועל בזמנינו הן מחמשת מיני הדגן]. אך למרות שמצות מכל חמשת מיני הדגן כשרות, המנהג הוא לקחת דוקא מצה של חטים.

לכן, בכל מקרה של סכנה, אין צורך לדחוק ולאכול דוקא מצה העשויה מחטה, והיא יכולה לכתחילה להסתפק במצה העשויה משיבולת שועל.

אם לא מדובר במצב של סכנה, אלא ברגישות קלה יותר, עדיף כן לדחוק ולאכול כזית ראשון של מצה מקמח חיטה.

ב. יש מהפוסקים שכתבו כי מכיון שכל המינים האחרים חוץ מחטים ממהרים להחמיץ יותר מחטים, ואין לנו מסורת מחכמי הדורות איך לנהוג באפייתם כדי ליזהר שלא יחמיצו, לכן מי שאינו זקוק לכך, לא יאכל מצה זו.

מקורות לעיון והרחבה: אורח חיים סימן תנג סעיף א. תשובות והנהגות כרך ה סימן קל. שו"ת מנחת יצחק חלק ט סימן מט. וראה שו"ת לבושי מדרכי תניינא סימן קמח.

העצמות באמצע ההגדה שאורכת זמן רב. פעם נוספת שבה כל המסובים קמים, היא בעת אמירת 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', אז קם עורך הסדר ומניח את כרית ההסבה על שכמו כשק ובעקבותיו כל המסובים הולכים סביב השולחן כהולכי מדבר.

השנה עברנו לדירה חדשה וגדולה, אך מנין המוזמנים אצלנו לסדר עלה מאד, ולא יתאפשר לקיים את הריקוד והסיבוב המסורתיים בתוך הסלון בשל הצפיפות. עלה בדעתי רעיון - בצמוד לסלון ביתנו החדש ישנה מרפסת גדולה, ואלה יוכלו כולם לצאת ולרקוד באוויר הצח - אך רציתי לברר אם שינוי כזה לא יוצר בעיה הלכתית כלשהי.

תשובה: השאלה עצמה ראויה לשבח: חשוב לדעת שכל שינוי שעושים מהנהגה, אפילו אם נראה שאינו משמעותי, כדאי לבדוק עם מורה הוראה, כי מנהגים רבים שהשתרשו במשפחות נהגו בקפידה בידי אבות המשפחה שהיו מדקדקים במעשיהם, ויתכן שהמנהג היה דווקא באופן מסוים ואילו באופן אחר יש בעיה.

מחובת הקידוש בשבת ויום טוב, שיהיה 'קידוש במקום סעודה', ולכן אסור להפסיק בין הקידוש לסעודה, הן בהמתנת זמן ממושך והן ביציאה ממקום הסעודה שנחשבת להפסק.

בליל הסדר, קוראים את ההגדה זמן ממושך בין הקידוש לסעודה, ואין הדבר נחשב הפסק כי אמירת ההגדה היא צורך האכילה. אך לגבי יציאה ממקום הסעודה יש להקפיד כבכל שבת.

נסכם בקצרה את כללי קידוש במקום סעודה וההפסק ביציאה מהחדר: א. עשו קידוש ואוכלים בפינה אחרת באותו חדר, הרי זה קידוש במקום סעודה. ב. מעבר מחדר לחדר בתוך הבית מותר רק אם כיוונו בשעת קידוש לצאת לחדר השני. ג. מעבר מבית לבית, בכל מצב אינו נחשב לקידוש במקום סעודה.

לשאלה שלפנינו: לגבי מרפסת הבית שאין להם תקרה וחצרות צמודות לבתים, נחלקו הפוסקים אם יציאה לשם נחשבת הפסק או לא. דעת הגר"ש אויערבך להקל במרפסת, ודעת הגר"ש ואזנר להקל גם בחצר הצמודה לבית. ויש מחמירים.

מקורות לעיון והרחבה: אורח חיים סימן רעג סעיף א. ראו בהרחבה ביאור הלכה סימן קעח ד"ה בבית אחד אם דין קידוש במקום סעודה דומה לשינוי מקום בסעודה. ערוך השולחן סימן

חיוב נשים בסיפור יציאת מצרים

שאלה: האם גם נשים חייבות לעסוק בסיפור יציאת מצרים "עד שתחטפנו שינה"?

תשובה: להלכה נפסק כי נשים חייבות בסיפור יציאת מצרים, ואין חילוק בחיוב זה בין אנשים לנשים.

אך זאת ראוי לדעת - שיעור 'עד שתחטפנו שינה', אין פירושו שינה הטובה על שולחן הסדר, אלא כל שהאדם מרגיש צורך לפרוש לשינה ולא לעסוק בדברים אחרים, קיים דין זה.

מקורות לעיון והרחבה: חינוך מצוה כא, וראו במנחת חינוך שתמה למה אין מצוה זו כשאר מצות עשה שהזמן גרמא, והאריכו האחרונים לבאר מקור החיוב. וראו שו"ת אבני ישפה ח אות ס' צ'.

חיוב נשים בארבע כוסות

שאלה: קשה לי מאד לשתות יין, האם אני חייבת בשתיית ארבע כוסות, והאם אני חייבת לשתות לפי הסדר או שאני יכולה לשתות בתוך הסעודה 3 כוסות מלבד הקידוש, כי באמצע הסדר קשה לי כאשר אני צריכה לקום לתינוקת קטנה כל הזמן.

תשובה: נשים חייבות בארבע כוסות, מפני שהיו עיקר באותו הנס. נשים שקשה להן לשתות יין, יכולות לכתחילה לשתות מיץ ענבים לארבע כוסות. היות שצריך לשתות ארבע כוסות על סדר ההגדה, צריכות הנשים לומר את סדר ההגדה על כל כוס וכוס, או שעל כל פנים ישמעו ההגדה מבעליהן, שאם לא כן, יש סוברים שאף בדיעבד לא יצאו.

מקורות לעיון והרחבה: אורח חיים סימן תעב סעיף יד. משנה ברורה ס"ק מד. ביה"ל ד"ה שלא.

ריקוד 'והיא שעמדה' במרפסת

שאלה: מנהג יפה נהגו בבית משפחה בעלי שיח', כשמגיעים בהגדה של פסח לאמירת 'והיא שעמדה', נעמדים כל בני המשפחה לריקוד במנגינה משפחתית עתיקה של המילים. אתחנתא זו תורמת הרבה לאווירה הייחודית של הסדר במשפחתנו, גם מהבחינה הטכנית של חילוף

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

מי קודם - הבן או הנכד

שאלה: כשיושבים לפניו בן ונכד, מי מהם קודם לשאול "מה נשתנה".

תשובה: הבן קודם, מאחר וחיובו קודם כנאמר "תספר באזני בןך, ובן בןך". ואם בנו גדול וחכם, ואילו נכדו קטן, יש קדימה לספר לנכד שאינו בקי כל כך בפרטי סיפורי הנסים.

סוף זמן סיפור יציאת מצרים

שאלה: האם להאריך בליל הסדר בסיפור יציאת מצרים כל הלילה, אף כשיודע שמחמת כך לא יוכל למחרת לקרא קריאת שמע ולהתפלל כראוי, כגון שיירדם או יתנגמם בשעה שקורא ומתפלל.

תשובה: "חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בניסים ובנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו עד שתחטפנו שינה" (טור שו"ע או"ח תפא, ב). ובסוכה (כה, א) העוסק במצווה פטור מן המצווה בין כשהגיע זמן חיובה של המצווה ובין כשלא הגיע זמנה, וכתב רש"י (שם) "מצווה קלה הבאה לידך, אינך צריך לדחותה מפני חמורה העתידה לבוא". לכן אינו צריך לדחות מצוות סיפור יציאת מצרים הבאה לידו כעת, מפני מצוות קריאת שמע ותפילה העתידה לבא.

אמנם באכילת האפיקומן צריך להפסיק בחצות, מחמת האיסור לאכול לאחר חצות, כקרוב פסח וכל הנאכלים ליום אחד שאסרו חכמים "כדי להרחיק את האדם מהעבירה" (בית הלוי א, לד). ועל כן כשמתחילים באכילת אפיקומן סמוך לחצות יש להקפיד שלא להמשיך לאחר חצות.

חיוב האב גדול מחיוב האם

שאלה: בן להורים גרושים. האב טוען שעליו מוטל חיוב "והגדת לבנך" יותר מהאם.

תשובה: בוודאי יש צדק בטענת האב, שזו מצוותו. ומה שאשה מצווה לספר לבנה, מכל מקום בוודאי עיקר החיוב הוא על האב. ולכן כשהאפשרות היא שהאב יספר או האם, האב עדיף.

בנו אינו מחויב ביו"ט שני

שאלה: אב השומר יו"ט שני הנמצא בארץ אצל בנו המתגורר כאן ואינו שומר יו"ט שני. היכן עדיף שיחגוג את ליל הסדר ביום טוב השני, האם בקרב חבריו השומרים אף הם יו"ט שני, או בבית הבן.

תשובה: ישתדל לעשות הסדר בבית הבן ולספר לו ביציאת מצרים. ולמרות שאצל הבן אין זה יום טוב, בכל זאת חיוב האב הוא לספר לבן, וככל בן קטן שאינו חייב בעצמו בדיני הסדר, אך אביו חייב לספר לו בניסים.

סיפור יציאת מצרים לבן חכם וגדול

שאלה: האם יש גבול לגיל הבן, כגון בן בגיל ארבעים, האם חייב במצות "והגדת" כלפיו.

תשובה: אין הבדל בגיל, וכנאמר בהגדה "ואפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה כולה, מצווה עלינו לספר".

בית בנו או בית בתו

שאלה: אב שיש לו אפשרות לנסוע לליל הסדר לבית בנו או לבית בתו.

תשובה: יעדיף את בית בנו ויספר לבנו, כפשטות לשון הפסוק "למען תספר באזני בןך ובן בןך". ואומנם אינו פטור מלספר לבת, אך עיקר חיובו הוא כלפי הבן. וכשאינו יכול לקיים שניהם, יעדיף את הבן.

חיוב הנשים

שאלה: האם אמה מצווה לספר לבנה מדין "והגדת לבנך".

תשובה: "והגדת לבנך" זהו חלק ממצות הסיפור, שכל אחד ואחד חייב בעצמו. ולמרות שהוא מצות עשה שהזמן גרמא, חייבת במצווה זו כחיוב שאר מצוות הלילה, כדברי השלחן ערוך (תעב, יד), משום שאף הן היו באותו הנס.

ואמנם אמרה תורה "בעבור זה", אך לימוד זה הוא רק בכדי להורות על הזמן שבו חייבים באכילת המצה, ואינו מלמד שכל החייב במצה חייב בסיפור (וכדברי המנחת חינוך סוף כא).

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

מסכת סוטה דף יא-יז

התלמוד בראשונים או באחרונים שנהגו לחגוג את יום ההולדת.

תשלום לשדכן שלא גמר את השידוך

בגמ': כתיב (שמות יג, יט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ וְכָתִיב (יהושע כד, לב) וְאֵת עֲצָמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הֶעֱלָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' א"ר חמא בר' חנינא כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו (סוטה יג, א).

בשור"ת אגרות משה (ח"מ ח"א ס' מט) דן בענין דמי סרסרות ושדכנות אחר שהופסק הענין ואח"כ נגכר בלעדיו בעצמם וע"י סרסור אחר, והוכיח שם שאין שום מקום שלא ליתן שכר למתחיל, שהרי צריך ליתן לפועל אף שלא ברשות מה שהנהגו וכ"ש כשהיה ברשות.

אמנם הביא שהשואל בתשובת שוב יעקב (ס' לח-ט) הוכיח ממה שאמרו בסוגיין, אר"ח בר' חנינא על הפסוק ואת עצמות יוסף אשר העלו בני מארץ מצרים שכל העושה דבר ולא גמרו מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו, ומוכח שנגלקחה גם ההתחלה ממש.

אך האג"מ דחה ראייה זו, וכתב, אינו כלום ששם גם נתן הקב"ה שכר גדול למשה כמפורש במתני' (לעיל ט) שלכן זכה שלא נתעסק בו אלא המקום, ועל כן אין להוכיח מכך שאין צריך לשלם שכר להמתחיל.

ובע"כ שאין זה ענין כלל לתשלום שכר על ההתחלה, אלא על חשיבות המעשה שהמתחיל נחשב עשייתו רק על מה שעשה, והגומר נחשב לו גם כהתחיל.

יתירה מזו כתב האג"מ שהמתחיל הוא העיקר להחשיב הדבר על שמו שבלעדיו לא היה נעשה כלל, והגמור הרי כבר ידוע שצריך לגמור, אך משום שעל המתחיל מוטל כבר יותר גם לגמור דהא מסיק שם בגמ' דנענש יהודה ע"ז שהתחיל ולא גמר, לכן הוא עונש שלא להחשיב על שמו ועונש זה הוא אף כשהיה זה שלא גמר באונס כמשה שמת בעבר הירדן שגם באונס צריך כפרה כשהיה האונס קצת ע"י גרמתו שהרי ע"י מעשה דמי מריבה לא נכנס לארץ, אבל דוד התחיל אחר שידע מנתן הנביא שאסור לו לבנות הבית ולא היה שום חטא עליו אף באונס על מה שלא גמר וא"צ שום כפרה ושום עונש ע"ז לכן נקרא על שמו משום שהמתחיל הוא העיקר. ויש ללמוד מזה לכל מתחיל בדבר שלא שייך שיגמור שנחשב על שמו. אבל כל זה אין שייך לתשלומי שכר שחייבין בין להמתחיל בין להגומר כדבארתי. ועיי"ש הדין אם הגומר לא הוצרך להמתחיל, שבעצמו העלה זאת בדעתו.

יום הולדת

בגמ': ותרא אותו כי טוב הוא... אחרים אומרים נולד כשהוא מהול (סוטה יב, א).

בשור"ת אפרקטא דעניא (ח"א ס' קכג) כתב בשם החת"ס שאין לבן ישראל לחוג יום מולדתו, כי אם את יום שנכנס בביתו של אאע"ה, והוסיף האפרקטא דעניא שאין ראייה ממה שאמרו חז"ל (מגילה יג) והוא לא ידע שב' אדר מת משה וב' אדר נולד משה, ופירש"י כדאי הלידה שתכפר על המיתה ד"ל שאני מרע"ה שגולד מהול כמבואר בסוגיין, ונשלמה צורתו מיד בשעת לידתו.

ובספר תפלת דוד (קונטרס נפש דוד) כתב האדר"ת, בכל לבי כעסתי על המברכים לברכני ליום הולדתי ולשמחני בו, ומרגלא בפי מעודי שלא מצאנו שמחת יום הולדת בספרינו הקדושים רק בלידת פרעה לבד, ודבר זה אינו לרוח עם קדוש המקובל אצלינו, ונוח לו שלא נברא משנברא ואם כן למה נשמח ביום הולדתינו בטרם ידענו שהועלנו בבריאתנו רק צדיקים יכולים לשמוח כדברי התוס' (ע"ז ה. ד"ה שאלמלא) אבל אנתנו מה חיינו מה מעשינו ומה צדקותינו.

ובצוואתו של בעל התפארת ישראל הובא בירחון המעיין (תמוז תשל"א) כתב להנני מצווה לכם בני ובנותי שליט"א שביום הלידה של כל אחד יכתבו לו אחיו ואחיותיו שליט"א ברכת מזל טוב ולא תשנו ח"ו מזה מידי רק כשיש אונס גמור ח"ו.

ועיין בספר אוצר על מנהג ישורון (ס' כו אות ד) שהביא מהמדרש (בראשית רבה פכ"ח) שיום הולדת הוא יום גנסיא והרומים והיוונים חגגו גם את יום ההולדת של המתים ולא מצינו בחכמי

אכילת דגים בפסח

בגמ': דרש רב עירא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים. בשעה שהולכות לשאוב מים הקדוש ברוך הוא מזמן להם דגים קטנים בכדיהן וכו'. (סוטה יא, ב).

בספר טהרת המים ספרדי, מביא שיש שאין אוכלים דגים בפסח, אמנם הוא כותב שיש לאוכלם לזכר גמ' דסוטה שאמרו, הקב"ה מזמין להם דגים קטנים בכדיהן.

ובשור"ת שיח יצחק (ס' רו) כתב, זכר שאמרנו זכרנו את הדגה, ועיין ברמב"ן בהעלותך (יא ד), לאחר גמר העבודה היו המצרים רגילים לתת להם דגים קטנים המצויים מאוד שכר חלף עבודתם, וכדרך לשיטת רבנו מנוח שבה' חמץ ומצה, כרפס לזכר שה' אוכלים ידקות שהיא רפואה למכה האברים, וכדרך שכותב במהר"ו הלכות פסח, לעשות זכר לפתח הסמדר, ע"ש.

ומצינו גמרא מפורשת בפסחים (קיד, ב), מאי שני תבשילין וכו', חזק' אמר אפילו דג וביצה שעליו, ובירושלמי (פסחים פ"ד הל"ד), מקום שנהגו שלא לאכול צלי, אין אוכלין, ר' בא בעי קומי רב אימי, אפילו בשר עוף סברין מימר אפילו ביצה אפילו קולקס, אמר רב יודא בי רב חנין ובלבד מן השחיטה, קולקס מין לוק וצולין אותו, וי"ג קוליים והוא מין דג, וכן נראה עיקר, עכ"ל.

ועיי' בב"ח (ס' תסט), ובפרמ"ג (אשל אברהם סוף ס' תמוז). בענין דגים חיים שקורין קארפ"ן, וע"ע בבאר היטב (ס' תמוז ס"ק יח).

ואפילו נשתנה מחמת בנ"א שטבלו בו וכן אם נשתנה מחמת מקומו וכו' כשר לא אמרו דפסול אלא בנשתנה מחמת משקה אחר.

וע"ע בשו"ת משנה הלכות (ה"ז סי' קמח) שכתב שמקוה שמימיו נשתנו מחמת טבילת הרבה אנשים עד שהם כעין ידוקים שחורים אין להסתפק בכשרות המקוה, והאריך בענין זה, עיי"ש.

כיסוי דם בפירות רקובים

בגמ': א"ר הונא בר רב אשי אמר רב אין שם עפר מביא רקבובית ירק ומקדש רקבובית ירק הוא דהואי עפר אפר לא הואי עפר וכו' (סוטה טז, א).

בשו"ת תורה לשמה (סי' רט) נשאל אם פירות וירקות שנרקבו כשרים לכסות ברקבובית שלהם דם חיה ועוף או לאו, והגם כי מצינו בש"ע שמכסין בזבל הדק וזבל הוא ג"כ מפירות שנרקבו ונעשו זבל עכ"ז נסתפקנו בזה דאולי זבל שאני שמעורב בו עפר ג"כ אך היכא שהרקבובית של הפרי או הירק לבדה ואין מעורב בה שום עפר אפשר דשאני ד"ל דדינו כקמח או שאר פרי טחון שאין מכסין בו.

והשיב, פרי טחון לחוד ורקבובית הפרי לחוד כי הפרי אחר שנרקב אין זה נקרא פרי רק נקרא עפר והרי הוא כעפר ממש ואין בזה שום ספק ועכ"ז אביא לכם ראייה ברורה לזה והוא דאיתא בגמרא דסוטה (בסוגיין) א"ר הונא בר רב אשי אמר רב אין שם עפר מביא רקבובית ירק ומקדש רקבובית ירק הוא דהואי עפר אפר לא הואי עפר ע"ש וכן פסק הרמב"ם ז"ל (סוטה פ"ד ה"ב) לא היה שם עפר בהיכל מביא מבחוץ ומניחו בהיכל ולוקח ממנו ונותן על פני המים ואינו מביא אפר אבל מביא רקבובית שהיא כעפר ע"ש הרי רקבובית ירק או פירות הם חשובים עפר ממש ועל כן כשרים הם לכסוי הדם. וע"ע בכרם נטע בסוגיין בענין סיכוך בירקות רקובים.

כשרות מקוה שנשתנה מימיו מחמת עצמו

בגמ': אמר רבא לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו אבל נתאכמו פניו פסולין מאי טעמא דומיא דמים מה מים שלא נשתנו אף כלי שלא נשתנה (סוטה טו, ב).

במשכנות יעקב (סי' מד, הו"ד בפ"ת יו"ד סי' רא ס"ק יט) האריך שיש קצת פקפוק על המרבים להטיל מים שאובין חמים לתוך המקוה לחממו הרבה, והוסיף וכתב, ולבד זה יש לחוש בזה כי לפעמים מחמת רוב הרתיחות שמרתיחין המים תמיד בכל יום משתנים מראית המים מחמת העשן והאור ודומין למי חלב ויש בזה חשש שינוי מראה כמבואר בסוטה (בסוגיין), ומה שהקשו תוס' שם מהא דמי צבע אין פוסלין בשינוי מראה נראה לתרץ דהתם המים עצמן לא נשתנו כלל רק המי צבע שנפל לתוכן גרמו לשנות וצבעא לית ביה ממשא אבל נתאכמו ע"י האור המים של המקוה עצמם נשתנו ע"י האור וזה ענין מצוי מאד, עכ"ל.

אך הפ"ת (שם) כתב, לענ"ד הוא חומרא גדולה ולא שמענו זאת מעולם, ומש"ס דסוטה אין הכרח כי בפשט לשון הגמרא שם מה מים שלא נשתנו אין הכוונה כלל דאם נשתנו ה"ה פסולים, אלא דסתם מים לא נשתנו, וגם אין להביא ראייה מזה מהתוספתא הביא הר"ש פ"א דפרה והמנ"א סי' ק"ס סק"ב מחמת עשן או ד"א פסולים ע"ש דהתם דוקא במי חטאת איתמר דהוא חמור יותר דנפסל אפילו מעיין ואפילו נשתנו מחמת מקומם אבל הכא במקוה הרי אינו נפסל בשינוי מראה אלא אם נפל לתוכו יין כו' והטעם דכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחלה פוסל את המקוה בשינוי מראה, משום דמיתחזי כמקוה של שאר משקים ומקוה מים כתיב, וזה לא שייך בנשתנו ע"י האור.

והנה בחיבוד לטהרה (סל"ג) כתב, מקוה שנשתנה מימיו מחמת עצמו ולא נפל בו דבר

'ונשבע מטובה' בברכת מעין שלש

בגמ': דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימן אלא בא"י, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקב"ה, כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם (סוטה יד, א).

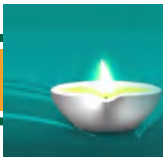
בתורה תמימה (דברים פ"ג הערה ו) כתב, דע שלפי דרשה זו צ"ע בנוסח ברכת מעין שבע, ובנה ירושלים והכניסנו לתוכה ונאכל מפריה ונשבע מטובה, והלא כמבואר אין מן המדה לבקש הכניסה לא"י לתכלית זו, ואף כי בודאי אין ראייה ממש רבינו לכלל ישראל, אבל בכל זאת אין תקנו לכתחלה נוסח כזה שאינו מן המדה, וצ"ע רב.

ואכן בספר אמרי אש על הגדה של פסח, כתב יש מוחקין בנוסח הברכה, תיבות 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה' היות ואין להתאוות לא"י מפני פריה וטובה. כמבואר בלבוש (או"ח סי' רח) שהעיר שאין לחמוד הארץ בשביל פירות וגשמיות.

אמנם הביא דברי הב"ח (או"ח סי' רח ס"ח) שכתב בזה הלשון, 'תימה הלא קדושת הארץ הנשפעת בה מקדושת הארץ העליונה היא נשפעת גם בפירות שיונקים מקדושת השכינה השוכנת בקרב הארץ כי על כן הזהיר ואמר בסוף פרשת מסעי (במדבר לה לד) וְלֹא תִטְמֵא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי ה' שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַר אִם תִּטְמְאוּ אֶת הָאָרֶץ נִמְשַׁכְתָּ הַטּוֹמְאָה גַם בְּפִירוֹתֶיהָ הַיּוֹנְקִים מִמֶּנָּה וְכִבֵּר נִסְתַּלְקָה הַשְּׂכִינָה מִקְרַב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָהּ מִמֶּשֶׁ. בגוף הארץ נסתלקה מפני הטומאה שטימאתם אותה ונמשך מזה כי גם כן אנכי מסלק שכינתי מתוך בני ישראל כי עד עתה היכל ה' המה היו בני ישראל לפי שהשכינה היתה שורה בקרבם ממש ועתה באכלם פירות היונקים מטומאת הארץ נסתלקה השכינה כי כשהטומאה נכנסת עם אכילת פירות בתוך בני ישראל יוצאת כנגדה הקדושה מקרב ישראל ועל כן ניהא שאנו מכניסים בברכה זו ונאכל מפריה ונשבע מטובה כי באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה ונשבע מטובה.

ולפי דברי הב"ח יש לבאר, שהתשוקה לפירות הארץ היא כדי שהפירות יוסיפו קדושה למאכלים, אך משה רבינו כבר לא היה צריך תוספת קדושה שהרי כבר עמד ג' פעמים על ההר מ' יום ומ' לילה בלא מאכל ומשתה, ולכן הקשו וכי לאכול מפריה הוא צריך. וע"ע בכתב סופר (פרשת וילך).

הגה"צ רבי שמואל הלוי וואזנאר זצ"ל

גאב"ד זכרון מאיר ובעל שבט הלוי

ט"ו ניסן תשע"ה

הנוגעות לחייו של כל יהודי. סדרת ספריו הידועים והנפוצים הינה אסופת מכתבי השר"ת 'שבט הלוי', המאגדת באחד-עשר כרכיה את עיקרי הפסיקה בד' חלקי שולחן ערוך ואת יסודות ההנהגה ההלכתית שהותוו על ידו עבור כלל ישראל.

תחת שרביט הוראתו הפך בית ההוראה שבזכרון מאיר לראש בית אב לכל בתי ההוראה בארץ ישראל ההולכים בדרכי פסיקתו. משם יצאה הוראה ופשטה בכל בתי המדרשות, ושם הוכשרו רוב בניין ומניין המו"צים והרבנים בקהילות הקודש.

שעה קלה אחר התקדש חג הפסח בשנת תשע"ה נתבקש לשיבה של מעלה.

אימרה כזאת צריכה להשתמר לדורות!

אספר סיפור נורא ששמעתי מהגאון רבי ישראל זיכרמאן שליט"א רבה של אחת ברכפלד, כאשר הספיד את רבינו מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנער זצ"ל בעל שבט הלוי.

היה זה כאשר שמש הרב זיכרמאן כחבר ועדת הרבנים של בית החולים 'מעיני הישועה' בבני ברק, באחד הימים נקרא למיטתו של חולה במצב קשה שלא עליו היה משותק ברוב חלקי גופו, בקושי רב יכול היה להניע את גופו או להזיז אבר מאבריו, הוא שאל את הרב זיכרמאן בתום לב האם עדיין יכול הוא לברך בברכות השחר את ברכת שעשה לי כל צרכי, הרי כעת אין לו יותר שום תפקיד בעולם.

השיבו הרב זיכרמאן כי הנה המרא דאתרא מרן בעל שבט הלוי, אמור לבקר כאן היום בבית החולים ונציג לפניו את השאלה. ואכן מאוחר יותר כשהגיע הרב וואזנער לבית החולים והציעו בפניו את השאלה, התרגש עד מאוד וביקש להפגש עם החולה, לשוחח עמו פנים אל פנים.

כשנכנס לחדר, ליטף הרב וואזנער את ידי החולה באהבה רחמימית וביקש את רשותו לספר לו את הסיפור המדהים הבא:

בבחרותי זכיתי להתלוות למורי ורבי מרן הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, בעת שהלך לבקר את אחד מטובי בני השיבה שחלה במחלה חשוכת מרפא. הבחור שכב אמנם חסר אוגים, מיוסר וכאוב בגופו, אולם מרומם בגפשו, שרוי בשמחה ובמצב רוח טוב.

רבי מאיר שהתפעל מאוד מכוחות הנפש הכבירים של תלמידו החולה שאלו: שמחה זו מהי עושה.

מרן החזון איש. לאחר שיח תורני מפולפל שארך שעות, התרשם החזו"א עמוקות מהרב הצעיר והציע בפני הרב הלפרין למנותו כרבה של זכרון מאיר, שם נוסד עמוד ההוראה שהאיר לדורנו בתהפוכות העולם וקידמתו, והחווה את הנתיב ההלכתי הסלול והצרוף לכל רחבי העולם היהודי.

עוד בכהנו כרב השכונה נצפו הסימנים המעידים על תוקפו במלחמת היהדות ובעמידה על עיקרי הדת. כרבה של זכרון מאיר עמד יחד עם מייסד השכונה הרב הלפרין, במאבק בעד סגירת כבישי השכונה בשבת קודש, עד עצם היום סגורים שעריה של העיר כולה בזכות מלחמתו זו שקבעת תקדים בהתעקשות על ביצור החומות בין הקודש ובין החול. לאחר מכן הקים את 'משמרת השבת' בבני ברק יחד עם רב העיר הגר"י לנדא זצ"ל ובשליחותו עמדו פעילי הארגון על משמך בעלי העסקים שיקפידו על סגירת החנויות שעה לפני כניסת השבת.

פסיקותיו של מרן הגאון רבי שמואל וואזנר נשענו על אילנות עבותים ומושרשים היטב במסורת סמיכת הרבנות בקהילות ישראל. רבותיו המובהקים כגון מרא דארעה דישאל המהר"ץ דושינסקיא וגאב"ד טעפליק זצ"ל הפקידו בידי האמונות במשעולי תורה, את כוחא דהיתרא וישרות הפסיקה, כלים אשר הדריכותו ביסוד את משנתו ההלכתית בסדרת השר"ת 'שבט הלוי' ובה התייחסות מכרעת, מקיפה ומפורטת לכל השאלות החדשות שהתעוררו עם התקדמות הטכנולוגיה והיווצרות נושאי הלכה חדשים שאין להם היקף מן הכתובים.

דעתו, דעת התורה, נחשבת בכל מקהלות ישראל כהלכה למעשה. רבים מגדולי הדורות הריצו אליו שאלותיהם והורו לקהליהם לציית למרן 'פוסק הדור' שבראייתו התורתית הבהירה פשט כל עקוב למישור והוביל להכרעות יסודיות

מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצוק"ל נולד בווינה בב' אלול תרע"ג, לאביו הרב יוסף צבי ולאמו מרת רחל לבית שיף.

כבר בעודו נער צעיר ניכר בו כי עדין לגדולות בהיותו מצעירי תלמידי ישיבת חכמי לובלין ומבחירי שקדניה. ראש הישיבה הגאון רבי מאיר שפירא הרעיף עליו מהודו בשיעורים שמסר לבני הישיבה. גם המשגיח הלוברלינאי הנודע רבי שמעון זליחובר העמידו בשורה הראשונה בין שומעי לקחיו העמוקים בחסידות ובדרכי עבודת ה'.

בהיותו כבן כ"ב הקים את ביתו עם הרבנית ברכה בת הרב גלבר ראש הקהל דפרשבורג, שם המשיך לשקוד על תלמודו כשהוא סמוך על שולחן חותנו וכל מעייניו נתונים להתמסרות ללימוד התורה הקדושה.

בשנת תרצ"ט, כאשר גברה המתחחות בין צ'כוסלובקיה לגרמניה ההיטלרית, עקר מרן הגאון רבי שמואל את מושבו, כרבים אחרים מיהודי המדינה, ועלה לארץ הקודש. כאן קבע משכנו בירושלים.

שמעו של הגאון הצעיר התפרסם בין בני העיר וחכמיה ובחודש אדר א' ת"ש נכנס הרב וואזנר בשעריו של כולל 'אוהל תורה' המפורסם. הכולל שהיה המבוקש ביותר באותה העת הפעיל סיגון קפדני בבחירת האברכים, שרובם היו יוצאי הישיבות שבליטא, עם זאת מיהרו ראשי הכולל לצרף את הרב וואזנר אל חבר החכמים אשר כעדות הרב הרצוג, מראשי הכולל, "עתידיים להיות לגאוני ישראל, מאורות גדולים בארץ ובחוץ לארץ".

מרן הרב וואזנר קנה את משנת ההוראה מרבו מרא דארעה דישאל המהר"ץ דושינסקיא זצ"ל שהחזיק במסורת ההוראה מה'שבט סופר' מפרשבורג וכרבים מגדולי הדור זצ"ל שימש בהוראה אצל גאב"ד טעפליק זצ"ל משרת רבנותו הראשונה ניתנה לו בסביבות ירושלים, בשכונת גבעת שאול בטרם סופחה אל הפלטרין הגדול.

יסוד קהילתו ובית הוראתו משם יצאה אורה לכל ישראל, הונח בשנת תש"ז ע"י הנגיד העסקן הרב יעקב הלפרין מקים שכונת 'זכרון מאיר' בבבני ברק. הרב הלפרין הזמין את מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר תלמידו של הגר"מ שפירא מלובלין, על שמו נקראה השכונה, להקים מחדש את ישיבת חכמי לובלין לזכר הגאון רבי מאיר שפירא, על שטח שבבעלותו בתחומי שכונת זכרון מאיר. הגר"ש וואזנר, שכיח, כאמור, כרב בירושלים, עלה עם הרב הלפרין להימלך בעצת

להלן) שלא יחול שם הצדקה על שום כסף הנלקח ליד - לתת לעני, עד שייגיע ליד העני ממש ויזכה בו, ועד אז ישאר כסף פרטי".

"ומה מאוד שמחתי למצוא כל זה, בדברי הפנים יפות' פרשת תרומה עה"פ "מאת כל איש אשר יבנו תקחו את תרומתי", שפירש כוונת הכתוב דתחילה יבנו ואח"כ תקחו את תרומתי, דהיינו שקודם הוא ברשותו רק כנדבה שלאחר זמן יעשהו תרומה, והתרומה חלה רק משעת התקחו את תרומתי, והוא על פי הנהגתו של הלל בפסחים דף סו ע"ב, אמרו עליו על הלל מימיו לא מעל אדם בעולתו אלא מביאה חולין לעזרה ומקדישה עיין שם, וא"כ ינצל ממכשול במעשר כספים שכל חלות שם הצדקה עליהם יחול רק בהגיעם ליד עניים אף שנדבם מקודם. ושוב ראיתי שהגאון בעל דרך אמונה [שליט"א] (זצ"ל) כתב בפירושו על הרמב"ם הל' מתנות עניים פ"ח ס"ק ח' בשם מרן החו"א זצוק"ל שהיה מייעץ שכל מי שמתחיל לתת מעשר כספים, יתנה שכל המעשר שיפריש לא יחול עליו שם צדקה עד שיבוא ליד העני" ע"כ.

שו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קס"ו)

אישית: כיצד יכול אתה לומר שאין לך תפקיד בעולם, הלא על כתפך מוטל אחד התפקידים הכי נעלים ומרוממים בבריאה, להשרות בה את השכינה!

והוסיף הרב זיכרמאן לספר כי לאחר הדברים הנפלאים הללו ששמע החולה מפי הרב וואזנער, השתנה כל מצב רוחו לטובה, והרופאים העידו כל לאחר תקופה גם מצבו הבריאותי השתפר פלאים מעל דרך הטבע.

אוצרותיהם אמלא - תרומה

עצה נפלאה בנתינת צדקה לעני

"הנה תמיד הצטערתי על המכשול שלוקחים כסף לתת לעני, ועד הכי והכי העני נעלם מן העין או רוצים לתת כסף גדול ולקבל עודף מהעני, והעני אומר שמיד ישוב ויביא כסף קטן [ווא יתנו לו השטר] והעני שוכח. ומחזיר האדם הכסף לכיסו, אחר שנתייחד כבר לתתו לצדקה לעני ומתערבים כספי צדקה עם כספו, והוא מעשים בכל יום. והערת ישיש להתנות כהלל (-ראה

השיב הבחור תשובה מפעימה:

הנה בנוגע למצבי הקשה שאני שרוי בו כעת, שכמעט ואינני מסוגל לעשות דבר, התבוננתי רבות מה התפקיד שלי כאן בעולם, בשביל איזה מטרה השאיר אותי הקב"ה כאן לחיות, עלו בדעתי דברי חז"ל (שבת יב:) האומרים "שכינה מראשותיו של חולה", נמצא א"כ שהתפקיד של החולה הוא להוריד את השכינה לעולם, שעל ידי חליו ה' יתברך משרה את שכינתו עליו, והו תפקיד נעלה וחשוב מאוד.

אולם במקום אחר אומרים חז"ל (שם ל:) שאין השכינה שורה מתוך עצבות, לכן אני משתדל ככל יכולתי וכוחותי לא להיות עצב, כי על ידי העצבות מסתלקת השכינה, ואני מועל בתפקידי לגרום שתשרה עלי השכינה. לכן אתם רואים על פני שמחה גדולה כ"כ, אני שואב עידוד רב בכך שאני גורם להשראת השכינה בעולם!!

רבי מאיר הביע קודת רוח והנאה מרובה מהאימרה הטהורה והמחוכמת שנשמעה מבחור מיוסר כמותו, והתבטא בהתפעלות: אימרה כזאת צריכה להשתמר לדורות! בשלב זה אמר הרב וואזנער לחולה בנימה

הרה"ק רבי מאיר אביחצירא זי"ע

ה"בבא מאיר"
זי"ע ניסן תשמ"ג

ונכבדי העיר. בהגיעו לגיל כ"ה שנים, אברך צעיר לימים, בקש אביו האדמו"ר ה"בבא סאלי זי"ע למנות את בנו כדיין בבית הדין, ובשל כך הורה לחברי בית הדין לבחון את בנו. הרבנים לא ידעו באם אברך כה צעיר יכול לעמוד בכור המבחן, אבל הוא הפליא אותם בידיעותיו, והם ראו כי הוא אוצר כלי חמדה. לאחר מכן חפץ אביו ה"בבא סאלי, כי בנו יתמנה לא רק כדיין אלא כרב ממש, בשל כך בתחילה אמנם צרפו לבית הדין בתור 'בורר' בענינים קשים, כדי להשכיך שלום בבתי ישראל, ורק לאחר מכן הכניסו לעול הרבנות עצמה.

בשנת תש"ה, בקשו יהודי קהילת העיר מידלת שבמרוקו למנות להם רב ומנהיג אשר יורה להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. גדולי החכמים שבעיר חפשו אחר אישיות בעלת שעור קומה שתוכל להנהיגם ולכהן פאר כרב בעירם, ואמנם לבסוף מצאו את שאותה נפשם, את רבי מאיר אביחצירא, ה"בבא מאיר, והוא נתמנה לרבה של העיר הגדולה מידלת שבמרוקו. נערץ ונקדש היה רבי מאיר על כל תושבי

אור יקרתו של הרה"ק רבי מאיר אביחצירא זי"ע, ה"בבא מאיר" הפציע לאור עולם ביום עשרה בטבת תרע"ז, אז נולד במחוז תאפילית שבמרוקו, כבן בכור לאביו הרה"ק האדמו"ר רבי ישראל אביחצירא, ה"בבא סאלי זי"ע, ולאמו הרבנית מרת פרחא ע"ה.

בקטנותו למד בשיבת 'אביר יעקב, מיסודו של אבי זקנו, הגה"ק רבי יעקב אביחצירא זי"ע, ולמרות גילו הצעיר הכירו כלם בכשרונותיו העלויים. כבר לעת היותו צעיר בשנים נודע למשגב בעצם קדשתו וטהרתו, עד שלא גמרו עליו את ההלל, והתבטאו אודותיו "ראיתי בני עליה והן מועטין". בגיל שש עשרה התבקש מאביו, האדמו"ר ה"בבא סאלי זי"ע להתחיל לשמש כראש ישיבה לתלמידים, ורבי מאיר נאות לבקשה. עמל רב השקיע באמירת השעורים וביותר בהכנת השעורים, כשהוא מתכוון לשיעור באימה ויראה, אבל מתוך חדותא דאורייתא.

בהגיעו לפרקו, פרק האיש מקדש, נשא לאשה את הרבנית מרת שמחה ע"ה מהעיר 'מליה', החתונה נערכה בעיר ארפוד בהשתתפות כל גדולי

ילדים בבית, ואם יגרש אותה יהיה קשה לכולם. התרכו רבינו במחשבתו הטהורה והקדושה ואמר לקרוביו: תגידו לתלמיד חכם הנ"ל שיסדר את המזוזה בכניסה לבית, כי המזוזה מונחת הפוכה, ואז יחזור השלום בבית. וכך היה, שהמזוזה היתה הפוכה בבית התלמיד חכם, כי נתנו אותה לבדיקה ופשוט החזירה הפוכה, וכשתקנו את המזוזה תיכף חזר השלום לביתם.

(ספיר ויהלום פר' קרח ע"ח - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

צמא אני עד מאד, הבא לי בבקשה איזה בקבוק משקה קטן

יום אחד נסע בדרכו מחוץ לעיר, כאשר לפניו משאית גדולה שהובילה משקאות, לפתע פקד על הנהג שימחר, יקדים את הרכב הגדול, ויעצרו. אף שהיה המעשה בגדר סכנה, שמע הנהג לקול הרב, עקף את המשאית, וחסם את דרכה באמצע הכביש.

נהג המשאית ירד מהרכב, והרים קולו על הנהג שהעז לחסום אותו, הוא אף ניגש אל רבינו בגערות, וכי אתה רב בישראל, וכי זוהי התנהגות ראויה. רבינו לא הוציא הנהג, הקשיב לכל אותן צעקות בשלוות הנפש.

בגמר דבריו אמר רבינו בקול שקט ושפה ברורה, אנא ממך, צמא אני עד מאד, הבא לי בבקשה איזה בקבוק משקה קטן. אולם הנהג, שזעמו וקצפו עדיין לא שקטו, הוסיף לשאוג, לא די שסכנת את חיי, אתה עוד מוסיף לבקש ממני כזאת. אף כששב רבינו והתחנן, כי צמא הוא מאוד, לא הועילו תחנוניו, הלה לא הסכים להעניק לו ולו בקבוק קטן.

הדבר נראה היה תמוה בעיני נהגו שהסיע את רבינו, מאימתי מבקש הרב משהו עבור עצמו, ובכלל, ברכב בו נסע הרב היה שתיה די והותר, אם כך, לשם מה התחננים הללו.

נהג המשאית חזר לרכבו ונעלם בדהרה מהאופק, לאחר מספר דקות נסיעה, ראה הנהג של רבינו את המשאית אותה עקף, מוטלת הפוכה בצידו הדרך. את נהג המשאית, כבר לא ניתן היה להציל.

אמר לו רבינו, ראיתי את מלאך המוות מרקד מעל המשאית, לכן ביקשתי ממך לעקוף ולחסום אותו, כדי לזכותו במצוות צדקה המצילה ממוות, אבל מה יכולתי לעשות, אחרי שהלה לא נענה, ולא אבה לגמול עמדי חסד.

אוצר פניני החסידות

מעולם לא הגיח את הספר על השלחן, תמיד היה עם ספרו בידו, ותלמודו בידו, כך ידע לנצל את זמנו כראוי וכיאות. כי כל מגמתו ותקוותו היתה איך לעשות נחת רוח לקב"ה. בבחינת שויתי ה' לנגדי תמיד כל היום, בלתי לה לבדו כל היום, אפילו רגע אחד לא בטלו. כך יומם ולילה עבד את בוראו ולא שבת מעבודתו הקדושה.

הוא החל לקבל קהל עוד בחיי אביו, והתפרסם בכוח ברכתיו אשר פעלו ישועות ונפלאות, עד שרבים הם הספורים מספר אודות מופתים גלויים ממש שעשה על כל צעד ושעל, אם בעניני רפואה, ואם בעניני זש"ק, שלא כדרך הטבע, כשהוא משדד מערכות שמים להביא ישועה לבני ישראל עם קרובו.

בשנותיו האחרונות סבל רבי מאיר יותר. מחלה קננה בגופו והוא התייסר ביסורים נוראיים. ואולם, גם בזמנים הקשים, גם כאשר הייסורים התגברו ביותר, היה רבי מאיר משכך את כאביו על ידי למוד בתורה הקדושה. כדרכו המשיך בעבודת הקדש על אף יסוריו, וכל מעיניו היו נתונים לתורה ולעסק המצוות.

שנתיים ימים קננה בו המחלה, עד שהגיעו ימיו האחרונים. קדם חג הפסח תשמ"ג, למרות מצבו הקשה, פקח רבי מאיר על כל ההכנות לחג, אבל יחד עם זה אמר לבני המשפחה להכין מזון רב לצרכי האורחים בחג, להכפיל ואף לשלש את הכמות באמרו: "הרבה אורחים יהיו כאן בפסח, הרבה מאד..."

כך הגיע חג הפסח, ליל הסדר, ושני הימים הראשונים של חל המועד. ובהגיע ליל ז' בניסן תשמ"ג, נעשה מצבו קריטי. הבנים נכנסו לחדרו, אבל אז רפרפו שפתותיו עוד שלש מלים, את תיבות הפסוק (משלי כז, ו) 'נְאֻמִים פִּצְעֵי אוֹהֵב'. ואז החל לקרא 'שמע ישראל' בכוונות מיוחדות, ויצאה נשמתו באחד לאור באור החיים.

באותו יום התקיימה אשכבתיה דרבי בהשתתפות רבבות יהודים אשר לוו את ארונו למנוחתו האחרונה, ומנו"כ בהר הזיתים סמוך ונראה לציון הק' של האור החיים הקדוש ז"ע והגאון המקבל רבי שלום שרעבי (הרש"ש) ז"ע. ועל הלוויתו סיפר לאחר מכן המקבל רבי יוסף וולטון זצ"ל דבר פלא, כי בשעה שהגיעה המטה להר הזיתים ראה עמוד אש היורד מן השמים עד למטה הנשאת למקום הקבורה.

הכרת הטוב תמידית

מעשה בתלמיד חכם חשוב שלא היה השלום שורך בביתו. ובאו קרוביו לבקש מהרה"ק רבי מאיר אביחצירא זיע"א שיעתיר בתפלה עבורם. וסיפרו לו, שיש לאותו תלמיד חכם הרבה

העיר, יהודים כגויים. לא רק היהודים העריכוהו והעריצוהו, אלא אף הגויים שאינם מבני ברית הכירו בו כיהודי חשוב, איש מורם מעם, וכאשר היה חולף ברחוב, היו נגשים אליו ומנשקים את שולי גלימתו. לאחר מכן נתמנה לכהן כראש ישיבת תומכי תמימים של חב"ד בעיר, ובשנת תשי"ג נתמנה לישב על כס הרבנות בעיר ארפוד.

בשלהי שנת תשכ"ה, ביום תשעה באב, נפטרה הרבנית שמחה ע"ה. לאחר פטירתה, לא מצא רבי מאיר נוחם במקומו במרוקו, ואז החליט לעזוב את ארץ מולדתו ולעלות לארץ ישראל. בשלהי שנת תשכ"ה עלה לישראל והתיישב בעיר אשדוד הדרומית, שרק החלה אז להבנות. עיר פשוטה היתה אשדוד, מאוכלסת בעקר בעולים מארצות צפון אפריקה, והנה, דווקא בקרבם בחר רבי מאיר להתיישב ולגור.

היו מקרבים, אנשי מעשה ואף גם מבני המשפחה שהתפלאו על בחירה זו, ואף בקשו מרבי מאיר כי יקבע את מקום מגוריו בעיר אחרת, חשובה יותר, בירושלים וכדומה, אבל הוא דחה את דבריהם על הסף באמרו: "ירושלים היא עיר הקדש, ובני ברק היא עיר התורה", ואשדוד תהא העיר השלישית". ואכן, ניבא רבי מאיר לעיר אשדוד שעוד ינבעו ממנה מעינות מפכים של תורה, יראה, קדשה וחסידות.

קדוש וטהור היה רבי מאיר, ובמיוחד התפרסם בשמירת העינים המפרסמת שלו.

באחד משיחותיו האריך לדבר אודות זקנו, סידנא 'אביר יעקב' ז"ע, ודבר אודות כמה ממנהגי הקדשה שנהג. תוך כדי דבור, פנה ליושבים עמו ואמר: "אני איני נוהג עד כדי כך". בענותותו הגדולה דאג לידע את כלם במה שאיננו נוהג...

עם זאת רבים ממנהגי הקדשה של סביו נהג גם נהג, מעולם לא עלה לישון בשכיבה על מטתו, שנת קבע, אלא תמיד ישן שנת ארעי, כאשר נמנם בשיבה על גבי כריות, מעולם לא לבש כסות לילה, כאשר נשאל בהזדמנות אם לרכש לו כסות לילה, אמר אצלי אין לילה, אצלי כל הזמן בחינת יום. גם חדר שנה לא היה לו, ולא היו לו כי אם שלחן ומטה, בה ישב ובה ישן ובה למד ובה אכל. לא היו לו כי אם ארבע אמות של הלכה.

היה קשה מאד לרדת לסוף דעתו, הוא היה מעמיק מאד ומאריך מאד בדברי תורתו, תמיד דבר עם אנשים גדולים בתורה ויראה, אך ידע לרדת לסוף דעתו של כל אדם ואדם, כאשר גם עם אנשים פשוטים מצא מה לדבר, ודבר עמם אודות מעשיהם הטובים של צדיקים ולמוד מדרכיהם, ולא ביטל מזמנו בכח זה. תמיד היה עם ספריו ולימודיו.

הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע

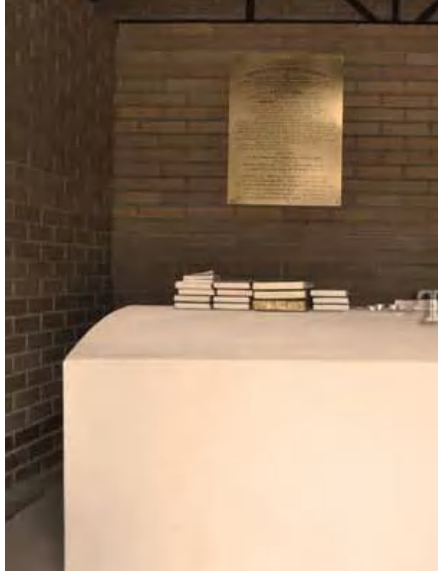
י"ט ניסן תר"ג

יהודה לייב מלענטשנא זי"ע"א התגוררו בעיר מעזריטש שבפולין. היו המה חסידים מובהקים אשר כל שאיפתם היתה לתורה ולעבודה, ומלבד ארבע אמות של בית המדרש לא ידעו מאומה. מדי תקופה היו מתקבצים יחדיו ולוקחים בעל עגלה שיואל להביאם אל מעונו של הרה"ק בלענטשנא. כן היה מנהגם מדי חג ומועד, וכל אימת שאיזוה נפשם להתענג במחיצת הרה"ק מלענטשנא. כל נסיעה לא היתה מסתכמת במסע של בת כמה שעות בלבד, אלא לכל נסיעה קדמה שבועות וירחים בהכנה דרבה, בעמל וביגיעה עד אשר ירגישו עצמם חבורת החסידים בני העליה ראויים לעמוד בארבע אמותיו של רבם הנערץ.

קול הרעש של החסידים הנרעשים לקראת נסיעתם אל רבם, והמהומה הגדולה שנוצרה סביב מסעם המיוחד כל פרק זמן, משכה את תשומת לבו של גער קטן, יתום מאביו ומאמו, שהתגורר בסמיכות לבית החסידים וראה בפעלם המרובה ובמאמצם הכבירה של אותם החסידים. פיקח היה הנער ועיניו קלטו כי לא דבר ריק הוא, חייב הוא לראות ולו פעם אחת את הרבי אשר אליו נשואות עיני החסידים ואשר לבם ונפשם קשורים אליו בעבותות האבה ויראה כאחד. פעם אחת חשב הנער שמחויב הוא לנסוע לחזות בתעלומה זאת המנקרת במוחו כל אימת שרואה את פני החסידים הנרגשים בדרכם אל רבם.

ביום מן הימים ראה הנער מרכבת סוסים נעה בדרכה אל בית החסידים. עד מהרה הועמס על גבה צרור תרמיליהם של החסידים, והנה פנה העגלון אל הסוסים בשפת השוט, והמרכבה החלה לפסוע במישור. אופני העגלה סיבבו את תנועותיהם באיטיות, בזכותם הצליח הנער להיאחז בדפנותיה, כשהוא נטפל הפעם אל חבורת החסידים אשר ראו את גודל חשקו להגיע אל רבם, לחזות בהדר יקרו והסכימו לצרפם עמו. הטיל עצמו הנער בקרן זוית מחוסר מקום כשהוא מקשיב לאמרי פיהם של ישישי החסידים אשר זקנם הלבן יורד על פי מידותם. מפעם לפעם משמיעים פרחי החסידים ניגון עליו ולפרקים מתנגן שיר חרישי של דביקות והשתוקקות. בין כך ובין כך נראו ראשי גנותיהם של העיר לענטשנא, כשבית מדרשו של הרבי מזדקר לעיניהם. רואה הנער והנה כלתה עיניהם של החסידים להימצא קרוב אל רבם קרוב ככל האפשר, ואף הוא נדלק כנר מפני האבוקה, גברה חשקו לראות את פניו הקדושות. ואכן לא עבר זמן רב והנה זוכה הוא להצטרף אל עדת החסידים בכניסתם אל הקודש.

באחת מן הסעודות החל הרבי להשמיע דברי תורה ברבים, כשהוא שוזר בין דבריו דברי מוסר

מחלישות כח, אולם המשיך לשמור על קדושתו במסירות נפש. אז כבה האור בחדר החייט, בקושי גר את רגליו לחדרו למנוחה קלה, והשיב את נפשו לנוכח התנור הלוהט.

מני אז נפתחו אזניו לשמוע אף ממרחק רב, ולא היה מכוסה מהם דבר, אפילו דיבור שנאמר בקצה העיירה, היה מגיע לאזנו בדרך מופלאה. תלמידו הגדול הרה"ק רבי שמואל משינאווא זצ"ל, העיד ששמע מפיו הקדוש בלשון הזה, מאז והלאה אזנים כריתי לי, לשמוע כל מה שמתלחשים.

אחר פטירת רבו החוזה מלובלין זי"ע"א, רבו עליו ההפצרות לקבל את עול ההנהגה, והוא סרב, אולם אז, יום רדף יום, צרה גררה צרה, כעדות בנו ה"תולדות אדם", עד שנכנע וקיבל עליו את עול הציבור. בתחילה בעיירה בוקאווסק, בהמשך עבר ללענטשנא.

בשנתו האחרונה, נגזרה הגזירה על בני ישראל שבפולין שילקחו לעבודת הצבא, אחז בזקנו ואמר, כל זמן שאהיה חי בעולם, לא אניח את זאת.

בפרוס הפסח שנת תר"ג, נפל רבי שלמה לייב למשכב. בליל הסדר האחרון לחייו הכריז, "קדש", כל יהודי חייב להיות מוכן להושיט צווארו ולמות על קידוש שמו יתברך. ב"ט ניסן נסתלק ליישיבה של מעלה, אחר למעלה מעשרים ותשע שנים של הנהגת העדה.

החזיר בחלום נער יתום מאב ואם בתשובה

קבוצה גדולה מתלמידי הרה"ק רבי שלמה

הרה"ק רבי שלמה לייב, אבי שולשלת ביאלא, נולד לאביו רבי ברוך, שהיה צדיק נסתר ומורם מעם, בעיר רישא בשנת תקל"ח. מקטנותו היה שומר את פתחי פיו, עד כדי שהעידו עליו כי מעולם לא שח שיחה בטילה.

טרם הגיעו לעול תורה ומצוות התייתם מאביו הגדול. הילד שלמה לייב, השתוקק לרכוש לעצמו תפילין שכתב הרה"ק רבי משה מפשווארסק זי"ע"א, הסופר הקדוש, שכתב בכוונת מופלגות כל אות ותג. דא עקא, פרשיותיו עלו הון עתק, שכן השקיע בכתיבתן זמן רב, ולא הוציא תפילין רבות מתחת ידיו.

קיבץ הילד פרוטה לפרוטה במשך מספר שנים, עד שסמוך ונראה ליום הגיעו למצוות, היה בידו זהוב שלם, לרכישת הפרשיות הנכספות. הוא הלך במשך מספר שבועות, מחוסר ממון עבור הוצאות הדרך, עד הגיעו לבית רבי משה.

להפתעתו, קיבל רבי משה את פניו בשמחת לבב, סרב לקבל את הזהוב מכל וכל ואמר, הא לך התפילין שהכנתי עבורך, את הזהוב שהבאת, אני נוטן לך כדורון דרשה.

כבר במעלליו יתנכר נער, בימי שחרותו היה רגיל להשכים קום קודם שהאיר היום, להתפלל עם הנץ החמה, ואז לשקוד על תלמודו ברציפות עד לתפילת המנחה.

בשנות בחרותו, התגורר בדירה סמוכה למעונו של חייט מפשוטי עם, את מרבית יומו היה עושה בבית המדרש, ולאחר לימודו, שב לחדרו לתנומת לילה. מזירת החייט, נשמעו תדיר דברים בטלים והבלים מפי החייט ועוזריו, הנער הקדוש שאוזניו לא שמעו מעולם שיחה בטילה, לא דרך על מפתן חדרו, כל עוד האיר האור בחדרם של החייטים. כשהגיעה השעה, ותמה עבודתם, היו מכבים את העששית שהפיצה את האור, או אז ידע רבי שלמה לייב שיכול הוא להיכנס לחדרו.

ערב אחד, הופיע הגבאי בשערי בית המדרש, והודיע לקהל הלומדים שעליו לנעול היום את המקום. בלית ברירה מצא הנער את עצמו מחוץ לכתלי בית המדרש, הקור היה עז, והוא עשה את דרכו לחדרו, בעוד אבריו מרתתים וקופאים מהכפור. כשקרב, שמע כבר ממרחק את הדי שיחותיו של החייט עם עוזריו בעבודתם. מחשש שמא מתוך דבריהם, ישמעו דברים בטלים ואסורים, החליט להמתין בחוץ, עד אשר יסיימו את עבודתם.

ככל שחלף הזמן, החל הכפור לתת אותותיו בגופו, אצבעותיו הכחילו, בקושי יכול היה לעמוד על רגליו. עבר פרק זמן נוסף, והוא נפל ארצה

הדברים פעם שניה ושלישית עד אשר נעצב אל לבו בדכדוך הנפש ולב נדכה.

אשתו שהרגישה בכך הציקה אותו לגלות לה את אשר עם לבבו, ולאחר שגילה לה את הדברים ונוכחה בדעתו האמיצה לשוב ליוצרו באהבה, החליטו להיפרד לשלום. את רכושם הגדול חילקו ביניהם, והוא לקח את חלקו ויצא לארץ ישראל. דמות זרה צצה לנגד עיניהם של יושבי ירושלים: דמות של איש חסיד וצדיק ההוגה ללא ליאות על משמר התורה והעבודה, עתיד נכסים הוא האיש, ועד מהרה הועידו אותו רבני העיר אל אשה כשרה מבנות העיר. במעמד צנוע נחגגה שמחת נישואיהם, כשהוא חי את מבחר שנותיו בצל השכינה דבוק בתורת ה' ובעבודתו.

עוד הספיק הרה"ק רבי משה לייב, חתנו של הרה"ק מלענטשנא, לראות את אותו חסיד כשהוא רואה רוב נחת מצאצאיו וממשפחתו העניפה. בזכותו של האי צדיק וקדוש רבי שלמה יהודה לייב מלענטשנא זיע"א אשר טרח להצילו מדרת שחת.

(ספיר ויהלום פר' נצבים ע"ה - הגדה"ה רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

נזהר בכל נפשו לשמור את מצוות התורה על אף הקשיים המרובים הכרוכים בה.

כשהגיע לפרקו נשא אשה ממשפחה שלא נמנתה על החרדים לדבר ה' והיא הסירה אותו מדרך ה'. אט אט עזב את שמירת התורה והמצוות וכעבור שנים אחדים לא זכר את דבר היותו חרד לדבר ה'. הסתובב כגוי לכל דבר, כשהוא מחלל שבתות ואוכל טריפות רח"ל. אין לו חבר או מכר שיוכיחו ויצר הממון גבר עליו מיום ליום, כשהוא נחשב בין העשירים האמידים בעירו.

לילה אחד כשהוא גם את שנתו, נראה אליו בחלום איש הדור במראהו אשר שערותיו מלבינות, מראהו כדמות מלאך נורא, פונה אליו במענה רך גדוש בעריבות וחמלה ואומר לו: למה לא תיזכר במה שאמרתי לך כי 'האיש הישראלי יכול להיות יהודי כשר בכל מקום בואו ומדוע עזבת את תורת ה'. זיעה קרה כסתה את מצחו, בעודו מרגיש את הרעד הנורא האוחז בו. שעות אחדות פעם לבו בחזקה עד אשר נרדם על יצועו לקראת היום הבא. במשך היום ניסה להסיר מעל לבו את דברי הזקן ולהתעלם מהם, אך באותו לילה שוב נגלה אליו חזון נורא זה. וכך חזרו

ודרוש מתובלים ברזי התורה, ואזני הנער כרויות למשמע דבריו, אך עדיין קטן הוא ואינו מבין מאומה. בבת אחת קלט הנער קטע נסער מדבריו חוצבי הלהבות של הרבי, כי 'האיש הישראלי, בכל מקום שיהיה, יכול להיות יהודי כשר ונאמן לאלקיו באם ירצה'. דברים אלו נחקקו עמוק בלבו של הנער ונחרתו היטיב במוחו, כשהוא חוזר לעירו בעונג מרובה על שזכה לשמוע דיבורי קודש אלו שנתנו לו חיוזק עצום ושמחה גדולה מילאה את לבו. היה הנער חוזר ומשמיע לעצמו דברים הללו תמידין כסדרן עד שהשתרשו בלבו של הנער התמים והיו לו למחיה.

שנים ארוכות עברו והנער אשר בינתיים התבגר והיה לאיש עזב את ארץ מולדתו פולין והשתקע בעיר לונדון הביירה. שם החל לעסוק במסחר והצליח ה' דרכו מאד. תוך זמן קצר מאז שהחל להבין שיש ושיח בענייני מסחר כבר היה לאחד מן העשירים המופלגים וחושיו המבורכים הגדילו לעשות רווחים נאותים. האיש שהיה רגיל לחיי דחקות צער ועניות, הסתנוור ממטבעות הזהב שנצצו לנגד עיניו והוא שקע בעסקיו כשהוא עושה חיל ומגדיל את רכושו יותר ויותר, אך

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשייה ממדורי הביאור 'מאורי אור' ו'ליקוט מאורי החיים' ביאור משולב שזור באומנת בית המלכים 'אור תורה' ו'תורת חיים' היענות, ציננים ומקורות עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקת נצחית: הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק 'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד 'מאורי החיים' - מקורות מחולל ביאור רש"י עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

איר"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הרה"ק רבי ישראל יצחק (קאליש) מווארקא זי"ע

כ"ב ניסן תר"ח

קרוב לעשרים שנה ניהל את עדת החסידים, שמנתה אלפים רבים וגדלה משנה לשנה. ביום שמיני של פסח שנת תר"ח, עלה הרבי בסערה השמימה, זיע"א. זיבוריו האחרונים קודם פטירתו, לתלמידו רבי שרגא פייבל מגריצא זצ"ל, היו, לימוד גמרא היא הטהרה הגדולה ביותר.

לא לעכב האורחים

סיפר הרה"ק רבי מרדכי מאטיל מיכלוזון מקאלושיץ זצ"ל: הרה"ק רבי יצחק מווארקא זיע"א התאכסן בביתו כמה פעמים על שבת. ופעם אחת ביום חמישי בשבת בא לשבות, ועמד לפני הפתח ואמר שנוסע הלאה ולא ישבות, ואנכי הכינותי כיאות וכראוי לו, אז נבהלתי והפצרתו שיבוא לביתי, ובא לביתי, ואמר אז: הגד נא מצוה נשגבה כהכנסת אורחים, שגדולה מהקבלת פני השכינה, היכן מבוואר בתורה, ומצות 'לא תחסום שור בדישו' מבוואר בין מצוות עשה, והמצוה הגדולה של הכנסת אורחים נכלל במצות ואהבת לרעך כמוך.

והשיב, כי לא יתכן היה לבאר המצוה בתורה באר היטב, כי היו מקבלים את האורח הבא והיו מברכים עליו כמו על שאר המצוות, והיו מעבדין אותו, ולפעמים הוא נחוץ לדרכו ומפסידו הפסד רב אם יעכבנו. והוסיף להמשיך, כי אתה איש מסחר ויש לך עסק קבוע לזמן ולשעה, אם יעכבך להאכיל ולהשקות תפסיד מטרות נסיעתך, על כן נכללה המצוה ב'ואהבת לרעך כמוך', אם לא יוכל אל תעכבנו, ואם הזמן נכון ויאות אז קבלהו וכבדהו ונסע לדרכו, זכותו יגן עלינו

(ספיר ויהלום פר' וירא פ"א - הגה"ק רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

ההמתנה לדבר מצוה גם מצוה

פעם אחת הלך הרה"ק רבי יצחק מווארקא זיע"א לקדש הלבנה וגם החסידים הלכו עמו, והיה בימי החורף, והלבנה עמדה מכוסה בעננים והמתין זמן רב, והבין שקשה על החסידים להמתין לה זמן רב מפני שהקור היה גדול, ואמר להם: 'מצווה גוררת מצוה' (אבות פ"ד מ"ב), הפירוש הוא, 'מצוה גוררת', א מצוה וואהס שלעפ"ט זך [-מצוה שהיא נגדרת], 'מצוה' - איז אויך א מצוה [-הוא גם מצוה], דהיינו, ההמתנה וההכנה למצוה, מה שנמשך זמן, הוא גם כן מצוה, והבן (שיהי שרפי קודש' מצוה אות יב)

סדר יומה של יהדות פולין.

אירגן אסיפות, דאג להרכיב משלחות לאנשי השלטון, כיתת רגלי בהשתדלויותיו למען הכלל והפרט. ביתו הפך לכתובת מרכזית לכל עניני ציבור. כן מפורסם, הכרוז שחתם עם החידושי הרי"ם זצ"ל והבד"צ מוארשא, שהמלמדים ילמדו תינוקות של בית רבן, דוקא לפי פירוש רש"י הקדוש.

סיפר ר' לעמיל שמשו, בהיות הרבי בוורשא, לרגל השתדלויות בעניני הכלל, כשחזר לפנות ערב לחדרו שבמלון, ראה שנכתב על דלת חדרו באותיות גדולות דברי זלזול וחירופים כלפיו, וכל הדלת מלמעלה עד למטה רשומה בדברי עתק אלה.

המשמש עמד נבהל ומשתומם, מפחד ויראה וגם מבושה וכלימה. אמר לו הרבי, אל יפול רוחך מזה כלל, קבלה בידי ממורי העילוי, בשם זה היה קורא לרבו רבי אברהם משה מפשיסחא זצ"ל, שכל בעלי מחלוקת מוציאים דיבה על איש, באותה מידה שהוא נזהר בה ביותר.

והראיה מן התורה, מצינו בקורה ועדתו בתלונות שלהם על משה רבנו ע"ה אמרו, 'זמדוע תתנשא על קהל ה' (במדבר טז ג). הם העלילו עליו דוקא במידת הגאווה, שהתורה העידה עליו (שם יב ג) 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה'.

רבי ישראל יצחק מווארקא זצ"ל, נולד בשנת תקל"ט בעיירה זאלושיץ, לאביו המכונה רבי שמעון בעל רחמנות זצ"ל, נכד הגאון הגדול רבי יצחק מקאליש זצ"ל, מגזע רבי מרדכי יפה זצ"ל, ה'לבוש'.

בנעוריו התפרסם לעילוי מופלא, בשנת תקנ"ה נשא את בתו של רבי מאיר מזאריק ועבר לעיירה זו, בה התגורר עד שהמוני החסידים הכתירוהו שלא לרצונו לאדמו"ר. בעודו צעיר לימים, נעשה לתלמידו המובהק של הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצ"ל, ולא מש מבית מדרשו. עם רבו נסע לעתים תכופות לחוזה מלובלין. כן נסע עמו לעיתים גם למחותנו של הרבי מלעלוב, היהודי הקדוש מפשיסחא זיע"א, שחיבבו מאוד והתבטא עליו, אין לך מידה טובה שמנו חז"ל, שאינה נמצאת בו. אחרי פטירת מוריו הקדושים, נעשה לאחד מגדולי תלמידי הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זצ"ל, מעמודי התווך של בית מדרש גדול ומרכזי זה לחסידות ולחסידים.

היה מפורסם כבעל מידות תרומיות ומופלגות, שאין דומה לו בדורו, כאוהב ישראל אמיתי.

אחרי הסתלקותו של הרבי מפשיסחא זצ"ל, נתפלגה העדה הגדולה, מהם שאמרו לקבל עליהם למנהיג את רבי יצחק, ומהם שדבקו ברבי מנחם מענדל זצ"ל, מטומשוב ואחרי כן מקוצק. רבי יצחק סירב, הוא מיהר להכתיר את בנו יחידו של רבו, הרה"ק רבי אברהם משה זצ"ל לרבי, כאשר לקולו צייתו כל אלה שנהו אחריו. רבי אברהם משה זצ"ל כיהן כשנתיים כרבי בפשיסחא, בשנת תקפ"ט נפטר בעודו צעיר לימים.

עדת החסידים הגדולה שוב לא הירהרה לרגע, המוני החסידים נהרו לזאריק, הכתירו את רבי יצחק לרבי, בעל כורחו דבקו בו, ושוב לא הרפו מאוהלו. מזאריק עבר לווארקא, עיירה סמוכה לווארשא, שם נפתח בית מדרשו הגדול, משם יצאה תורה וחסידות, הנגה ואור, להמוני בית ישראל.

דוד שלם של חסידים ואנשי מעלה, יחידי סגולה ובעלי מדרגות, חונכו בבית מדרשו בווארקא. בית מדרשו שפע אהבה וחמלה לכל אשר נברא בצלם, שם ניתן היה למשמש את הקדושה בידיים, כעדותם הנאמנה של החסידים הראשונים, אנשי אמת.

הקדיש הרבה מזמנו לעניני הכלל, הרבה לעשות בווארשא בעניני ציבור, עמל וטרח לביטול גזירות רעות. עסק יחד עם רעו וידידו החידושי הרי"ם זצ"ל, בהרבה בעיות שעלו על

דַע מַה שְׁתָּשִׁיב

"אתה תראה, מר שפיגל", קראתי בעז, "אתה עוד תראה שכאן, בחזית הקרב, נאפה מצות! צוחק מי שצוחק אחרון!"

הלכתי משם, חש במבטיהם הדוקרים בגבי, ופניתי לבונקר של המפקד. אמנם פולני הוא המפקד, ובנוסף לכך קומוניסט משבע, אך דוקא אצלו זכיתי לא פעם לאזן קשבת.

אחרי שיחה סתמית על דא ועל הא, שטחתי לפניו את מבקשי. בלי לחשב פעמים, הוא ענה לי:

"נו, מה הבעיה? גש לשפיגל ואמר לו בשמי שיתן לך קמח, ואתה רשאי לגיס אנשים מוהיחידה וגם מאזרחי המקום שייסעו לך באפיה..."

אל תדאג, אני אישית אדאג שלא יחסר לך אכל כשר לפסח".

כאשר נכנסתי שוב למחסן עם המפקד, לא העז עוד האפסנאי לצחק על 'שגועונות'.

יצאתי משם עם כמות נכבדה של קמח. אמנם לא 'שמורה' משעת קצירה, אך כשר לאפיית מצות.

באחד מהבתים הנטושים בסביבה גלינו תנור אפיה, ואנו, חבורה של חילים יהודים, בעזרת כמה פולנים, הפכנו את הבית למאפיית מצות כשרה למהדרין.

האפיה עצמה היתה מבצע צבאי מתכנן למופת לכל פרטיו ודקדוקיו: הפועלים כלם התייצבו בבקר לבדיקת נקיון, ידיהם וכיסייהם היו נקיים מחמץ, וכל שעות העבודה לא בא לחם לפיהם.

אני לבנתי את התנור והכשרתי, בדיוק כמו שראיתי בבית אבא. יחד הבאנו 'מים שלנו', הפאנעמער' התייצב על משמרתו, מישהו שפך קמח, אחר הוסיף מים, ועסה גדולה נלושה לבצק.

כאשר בתוך פחות משמונה עשרה דקות כבר ראינו את המצות הטוריות יוצאות מן התנור, מלאו עיני כלנו דמעות.

"ממש כמו בבית אבא", התרגשו החילים היהודים שעמי.

"ממש כמו בבית אבא", נצבט לבי: "הוי, אבא, אמא, היכן אתם?..."

'מבצע מצות' הגיע לסיומו. החילים הגוים שמחו לקבל כל אחד מצה במתנה, וגם המפקד שאף בהנאה את ניוחח המצות הטוריות אל אפו.

שאר המצות הכנסו לארגז גדול ונקי ואחסנו בבגין שבו שהתה פלגת החיטים - פולנה שבה כמעט כלם היו יהודים, ונגעלו בחדר מיוחד.

המפתח נשאר בידי למשמרת.

"איציק", התחננו החייטים למראה המצות: "גם אנחנו היינו רוצים לאכל מצות בחג".

"ואולי", העיר אחד מהם, "תארגן ליל סדר משתף לכל החילים שבפלוגה? מדוע הגוים יכולים לחגג ביחד את חגאותיהם, ולנו לא ינתן לחגג את חג הפסח יחד?!"

שוב פניתי אל המפקד, וגם לכך הוא נאות.

בהתרגשות ובעמל הכנו ליל סדר עד כמה שידינו מגעת.

ליל התקדש חג.

אל אולם המחפדה בו נערכו השלחנות, נאספו ובאו כמאה חילים יהודים. חשתי באחריות עצומה שהנחה על כתפי הצעירות כמארגן הסדר. מאה יהודים - תלמידי חכמים ועמי ארצות, שומרי מצוות ותינוקות שנשבו - התכנסו אי-שם לערך ליל סדר, ולהם אין סדור או הגדה של פסח.

חשתי בדידות נוראה.

לא היתה זו בדידות פיזית, כי מסביבי ישבו עוד חילים יהודים רבים. היתה זו בדידות רוחנית נוראה...

בזכרוני צפו ועלו ימי הפסח המרוממים בבית אבא, הלילה הגשגב בו הסב אבא כמלך בגדוד, ובהתלהבות עצומה ערך את הסדר.

הימים בהם נסענו לגור, אל הרבי, החגים בהם שהינו ב'גן עדן התחתון בבית מדרשו של הצדיק.

הימים והלילות ששקענו בלמוד התורה הקדושה בין כתלי בית המדרש

הספור הבא הוא סיפורו של סבי, הגאון החסיד רבי ישראל יצחק פורמנץ זצ"ל.

רבי ישראל יצחק נולד בפולין, בעירה דלוגשדלא, למשפחת רבנים חשובה. אביו הגאון רבי מנחם בנימין ה"ד היה רבה של העירה, וסבו היה הגאון רבי נפתלי יוסף פרינד, רבה של רוז'אן, שהיה מגדולי הרבנים בפולין.

בפורץ השואה האימה נעקר רבי ישראל יצחק באחת מעירו וממשפחתו, מעולמו הרוחני והטהור, מהתמדתו ומטהרתו, מדבקותו הנפלאה ברבו הרבי בעל האמרי אמת' מגור ז"ע ומכל מה שהיה לו - ונזרק למרחקים:

את השנים הקרובות 'בילה' בערבות סיביר ובמרתפים חשוכים, בבתי כלא סובייטיים, ביערות עד מושלגים, במחנות עבודה סיביריים, בצבא האדם והמנכר, ובחזית המלחמה הרצחנית בבוכרה ובמוסקבה. הוא נדד אלפי קילומטרים, ללא מכר, ללא קרוב וללא גואל.

לבדו היה, ללא רב וללא חבר, וברב הזמן אף ללא ספר יהודי או תשמשי קדשה.

והוא בתמתו ובצדקותו נותר.

לבו - הלב החסידי הבווער, מחו - המח הלמדני החרף, גופו - הגוף היהודי הטהור, נותרו כשם שהיו בכל מקום אליו צעד, ובכל תחנה במסעו הבלתי יאמן.

ובעלותו סוף סוף מן הגולה, בדד, בעירם ובחסר כל, הקים את חייו מתחלה ביישובות הקדושות ובהיכלי תורה, ומתוך האפר עלתה דמותו הגדולה.

כל ימיו ישב רבי ישראל יצחק על התורה ועל העבודה, ועסק בהרבצת תורה ובלמוד כל התורה כלה.

גם בתורת הנסתר היה רבי ישראל יצחק בקי. הוא ישב בצותא חדא עם המקבל הצדיק רבי יחיאל פישל אייזנברג זצ"ל ביישיבת 'שער השמים', והנה בתורת הנסתר.

את ספורו העלה רבי ישראל יצחק על הכתב בעלום שם, ובו גולל את ספורו של בחור חסידי טהור ששמר על עצמו בצורה מפליאה בכל שנות המלחמה.

שמו של הספר הוא 'עם שרידי הרב', ובו כנה המחבר את עצמו 'איציק הדר'.

ויותר משהספר הוא סיפור ארוך ומרתק, הוא ספר מוסר ממדרגה ראשונה.

אחד הספורים המאלפים ביותר הוא ספור ליל הסדר תש"ה.

ליל סדר זה, כמו חגים ומועדים רבים אחרים, עשה סבי זצ"ל בצבא הרוסי אליו גוים על כרחו, וגם בגיא צלמות אפל וחשוך זה כמו הצבא הגויי והכפני, הצליח, בחסדי ה', להצית את אור האמונה בלבבות היהודים.

"למעשה" - היה רבי ישראל יצחק מספר: "נסי ליל סדר זה החלו כבר בשעת ההכנות לחג, בהן זכיתי לסייעתא דשמיא גלויה שלא בדרך הטבע בהשגת המצרכים הדרושים לחג".

זהו ספורו:

"החבר שפיגל", פניתי לאפסנאי היהודי, "אני זקוק לכמה קילוגרמים של קמח למצות".

"חה-חה-חה... שמעתם?!" פרץ הלה בצחוק מתגלגל:

"המשוגענער הזה רוצה לאפות כאן, באמצעו של שדה הקרב הזה מצות... המות שולט מסביב, לפנינו קרב מכריע לחיים ולמות, והוא חושב על מצות... התבלבלה דעתו, המסכן..."

"כשתשוב הביתה אחרי המלחמה", הוסיף עמיתו, "תקים לך את המצוות שלך כמה שאתה רק רוצה, לא כאן!"

נדרכתי.

הנה, הזדמן לי לקים את הסעיף הראשון בשלחן ערוך' (א"ח ס"א ס"א) - "ואל יבוש מפני המלעיגים עליך".

מצרים לא היתה ארץ של עבדות פיסית. היתה זו ממלכה של עבדות רוחנית - שעבוד לתאוות, עבדות לגשמיות ולחמירות. שם לא יכלו לעבד את ה', שם לא יכלו להתקרב לה'. במצרים היו שקועים כמעט בחמשים שערי טמאה. היהודים - לוחמי חרות הרוח, סבלו משעבוד רוחני, אך ה'נאורים' לא רצו לצאת ממנה. חזו היתה גאלה - גאלה רוחנית! כמו שנאמר: 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה'.

התכלית האמתית של יציאת מצרים היא התורה והמצוות. רק בשביל זה יצאנו, ורק בשביל זה אנחנו מצוינים כבר אלפי שנים את היום הזה. המענין לעשות להפך חלילה, מי ששואל 'מה העבדה הזאת לכם', והוא מתכוון לתעבדון את האלהים על ההר הזה, יכול היה להשאיר במצרים. אנחנו יצאנו בשביל עבודת ה'!

כך אומר רבי יהודה הלוי: 'עבדי הזמן עבדי עבדים הם, עבד ה' הוא לבדו חפשי...'
אדם יכול להיות עבד לגופו, עבד לתאוותיו. ראינו חילים אשר ביתם שופע כל טוב, ובחזית, כאשר נאלצו להנתק מן השפע - כמה סבלו. עבד ה', אשר על ידי מצוות התורה לומד להיות אדון לגופו, אשר לא לגופו כפוף הוא אלא לבורא העולם - הוא לבדו חפשי. זהו חג החרות! מחיאות כפים סוערות לוו את מלות האחרונות שהדהדו בשקט המחלט ששרד ברחבי האולם. הצצתי בזווית העין, וראיתי שבין המריעים נמצאים גם כאלה שעדיין רחוקים משמירת תורה ומצוות. הנקדה היהודית הפנימית שבתוכם שמעה והפנימה! המסר הובן היטב! בשתים לפנות בקר עזבו אחרוני היהודים את המתפרה, וחיוך של אשר שפוך על פניהם. אכן, היה זה חג החרות, חרות מן הזמן ומתנאי המקום, חרות מעל זרים ומשעבוד היצר.

שני רשעים שברת

ואפשר להוסיף פרפרת קטנה: מדוע נקט בעל ההגדה בלשון 'הקחה את שניו'? מדוע בחר דוקא בשנים? רשע זה, מתכחש הוא לתכליתה של יציאת מצרים שהיא עבודת האלקים 'על ההר הזה' - קבלת התורה ומצוותיה. מבקש הוא להשתחרר, אינו מענין לקבל על עצמו את על התורה, וחושב הוא שיציאת מצרים היא התנתקות מכבלי המסרת. אדם כזה אינו זקוק לשנים, שהלא אמרו חכמינו ז"ל במסכת ערכין (טו): שהשנים הן החומה של הלשון. סביב הלשון ברא הקדוש ברוך הוא את השנים, שיעצרו בעדה מלהשתלח היכן שלא צריך. רשע זה המבקש להשתחרר, אינו זקוק לשנים - לחומה. על כן יש להקחות את שניו, שהלא בשבילו הן מהוות מטרד; לשם מה לו החומה הזו? חג הפסח אינו חג של מתירנות חלילה, הוא חג של משמעת עצמית, של שמירה רוחנית. לכן בפסח יש דגש מיוחד על שמירת הדבור והלשון. זהו היסוד של חג הפסח: לדעת להציב חומות, לדעת ולהפנים שיצאנו ממצרים בשביל לעבוד את ה' בלבד. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עם חברי, בחורים קדושים וטהורים שמי יודע מי מהם נותר בחיים... ואני מוצא את עצמי כעת במרכזה של חגיגה משנה שכזו, מקף ביהודים רבים, הרחוקים מכל זיק של קדושה, ובאפיקורסים של ממש. ומסביב גוים רבים שבאו לחזות בהצגה...

כזה היה ליל הסדר של שנת תש"ה. אחרי תפלת מעריב בעל פה לפני העמוד, נגשתי לערוך את הסדר. בכחות משתפים אמרנו את קטעי ההגדה מתוך הזכרון. הסברתי בפולנית לעשרות המסובים שהשתוקקו לטעם מעט מקדשת הלילה, מה ארע בלילה זה לפני אלפי שנים ומה משמעותו של חג הפסח בעבורנו לדורות.

בעצומה של קריאת ההגדה הנרגשת נשמעו קולות רועמים מהפתח: משלחת קצינים פולנים מהמפקדה באה לברכנו לכבוד החג. "בואו נרים כוסית לחיי היחידה, לחיי הצבא ולחיי המולדת!" ואז קם אחד הקצינים היהודים ופתח בדבריו:

"רבותי! הנה יושבים אנחנו כאן לחג את חג החרות. כלנו לוחמי חרות והצלה, חרות מכבלי הגטו החשוך והפנאטי, מכבלי הלאומיות צרת העין והכובלת - למען חרות האדם וחרותו של הפועל. לא נסבל עוד מהחקים הישנים והמכבידים שאבד עליהם הכלל. כן, חג הפסח יזכר לדורות כחג החרות והגאלה!" הרגשתי ממש שאני עומד כאן מול הבן השני מהארבעה בנים, מול הבן הרשע העומד ומתרים 'מה העבדה הזאת לכם'...

בלילה קדוש זה, מול עיני, קם לו הבן הרשע שבהגדה ומבקש לקלקל את קדשת הלילה הנשגב ביותר בשנה. היה לא תהיה!

ראיתי מולי את בעל ההגדה מצוה עלי: "הנה, עכשו זה הזמן: 'הקחה את שניו'! תענה לו תשובה נצחית! תאמר לו את מה שבעל ההגדה אומר לענות למי שמעז כן לומר: תאמר לבן הרשע שאלו היה שם - לא היה נגאל!"

אבל איך אומרים את זה? הרי אני לא יכול לומר זאת חזיתית לקצין? ואז נצנץ במחי רעיון נפלא. נעמדתי והתחלתי לדבר:

"אחי ורעי", פתחתי: "חג הפסח הוא הלילה! היום הזה לפני כשלושת אלפים מאתים וחמשים שנה, יצאנו מעבדות לחרות, מאפלה לאור גדול!"

אבל האם ידעתם שהיו רבים מאד שבכלל לא רצו לצאת ממצרים? היו הרבה שהעדיפו להשאיר במצרים.

הקשיבו לקולות שהשמיעו בני ישראל במדבר, הנה כאן הם מתולוננים ואומרים:

'בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע'. והנה שוב בוכים:

'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים: ועתה נפשנו יבשה אין כל'.

שפע של אכל: בשר ודגים, ירקות מסוגים שונים. מתברר שבמבחן של מצרים מול המדבר - היו הרבה סבורים שמצרים, אחרי הכל, עדיפה משהיה במדבר.

חכמינו הקדושים אמרו (מכילתא דרבי ישמעאל מסכתא דעמלק א), כי אף עבד לא ברח ממצרים, מהממלכה הפורחת, השופעת כל טוב - כי טוב היה לו שם מבחינה חמרית.

אבל זה רק בגשמיות, בשביל זה באמת היינו יכולים להשאיר במצרים. הגאולה האמתית ממצרים היא הגאולה הרוחנית.

חדש בממלכת התורה

חדש

אוצר בעל שם טוב שער האותיות

מהדורת דניאל
מכון 'אור לישרים' – נהריה,
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
אוצר בעל שם טוב המבואר שער האותיות -
אוצר אמרות טהורות דנפקו מפום ממלל דברכן
עיר וקדיש מן שמיא קא נחית מאורן של ישראל
אור שבעת הימים מרנא ורבנא רבי ישראל בעל
שם טוב זצוקלה"ה זיע"א בנוי לתלפיות בסדר
נכון ומדויק בתוספת ביאור משולב, ביאורים
ועיונים בהירים ונפלאים המאירים עיני הלומדים,
ומלהיכים הלב לאבינו שבשמים.

מהדורה חדשה ומפוארת, מאירת עינים, מוגהת
בהגהה מדויקת ומתוקנת, נוספו סימני פיסוק
וניקוד, בתוספת כותרות משנה, והערות ביאור
עם ציונים והשוואות לדבריו. יו"ל
בס"ד על ידי מכון עוז והדר – "אור
לישרים"
ירושלים -
נהריה.

חדש

הגדה של פסח - מאירים

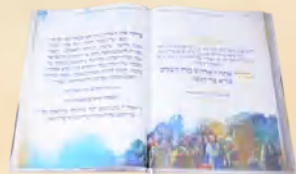
הגדה של פסח מסדרת 'מאירים', מיוחדת לילדי ישראל
עם תוספת של ביאורים קלים וחיידושים
מענינים ברמה המתאימה לילדים. הכל
מעוצב ומסודר על גבי
עמוד ההגדה, עם ציורים
מיוחדים ומושקעים,
מלאים במידע עשיר,
נדיד ומדהים.

חדש

הגדה של פסח 'יהיא זינגר'

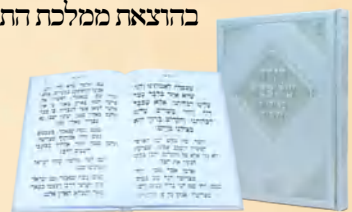
הגדה של פסח מיוחדת לילדי ישראל עם תוספת של
ביאורים קלים וחיידושים
מענינים ברמה המתאימה
לילדים. הכל מעוצב ומסודר
על גבי עמוד ההגדה, עם
ציורים מיוחדים ומושקעים,
ובתוספת סיפורים מענינים.

חדש

הגדה של פסח - אותיות גדולות

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
הגדה של פסח בגודל 25
ס"מ עם אותיות גדולות
מאירות עיניים בכריכת
דמוי עור מהודרת. 3
צבעים לבחירה.

חדש

סט אור המאיר המבואר

מהדורת ברכת טוב
מכון 'אור לישרים' – נהריה,
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
אור המאיר להרה"ק רבי וואלף מזיטאמיר זיע"א,
במהדורה מבוארת, ביאור נרחב להבנת דבריו,
ובתוספת הערות וציונים, הטקסט כולו הוגה ע"פ
דפו"י ונערך מחדש
ונקוד בניקוד מלא, נוספו
כותרות משנה לכל קטע,

מפתחות
המקורות
ומפתחות
עניינים.

חדש

הגדה של פסח אלבומי

כריכה קשה דמוי עור
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
הגדה של פסח בצורה אלבומית
עם אותיות גדולות מאירות עיניים,
בעיצוב מרהיב עיין. ניתן לבחור ב-2
גדלים 20 ס"מ, 14 ס"מ וב-3 גוונים
חום כהה, לבן, כסף.

מילין יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה רא חדתא

חדתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

לילה כיום יאיר בהירות האמונה המתגלה בליל התקדש החג

וההליכה בתמימות אפשר ללכת לבטח ללא מחסור וללא דאגה, כמו שאמר דוד (שם כו א) 'אני בתומי הלכתי ובה' בטחתי לא אמעד'.

יציאת מצרים בזכות האמונה והבטחון ובחג המצות הזמן להתחזק בהם

והנה חג הפסח הוא הזמן הראוי להתחזק במדת האמונה והבטחון, שהרי רק בזכות האמונה והבטחון של אבותינו במצרים זכו לגאולה השלימה ולקריעת ים סוף, כמו שאמר השם יתברך למשה רבינו (שמות יד טו) 'מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו', ואיתא במכילתא (הובא ברש"י שם) 'כדאי זכות אבותיהם, והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הימים'.

וכך נאמר על ימי צאתנו ממצרים (ירמיה ב ב) 'כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, כי ביציאת מצרים הגיעו בני ישראל לעוצם דרגתם באמונה ובבטחון בה', וכמו שאומרים בהגדה של פסח 'ואומר לך בדמיון חיי, ואומר לך בדמיון חיי (יחזקאל טז ו), 'בדמיון חיי' עולה בגימטריא 'אמונה'. גם 'פסח' בגימטריא ב' פעמים בטחון, והזמן גורם להתעורר ולהתחזק ביתר שאת וביתר עוז במידות טובות אלו, שהם הא"ב של איש יהודי, א' אמונה ב' בטחון, ועל ידי ההתעוררות וההתחזקות במידות אלו נזכה גם עתה להיושע בגאולת עולמים.

ושלום, ועל ידי זה נזכר בקדוש ברוך הוא. וזוהי עיקר בקשת דוד המלך ע"ה, 'ה' רועי לא אחסר', שלא אחסר מידיעה והכרה כי ה' הוא רועי וממילא 'לא אחסר', לא יחסר לי מאומה ולא יצטרך לתזכורות שונות חס ושלום, שידע ויכיר כי ה' רועי.

בכח האמונה ממשיך האדם ישועות על עצמו

ואכן על ידי הבטחון והאמונה בה' יתברך ממשיך האדם על עצמו את כל הטובות ללא מחסור, כי אמונה הוא לשון המשכה וגידול כדכתיב (אסתר ב ז) 'ויהי אומן את הדסה', וכך כתוב מפורש בתהלים (לב י) 'הבוטח בה' חסד יסובבנו', ואכן כך העיד דוד המלך ע"ה על עצמו 'ואני בחסדך בטחתי' (שם יג ו) על ידי הבטחון בחסדו יתברך, באתי לידי 'גל לבי בישועתך', ואכן 'אשירה לה' כי גמל עלי', כי על ידי הבטחון בה'

דוד המלך ע"ה אומר בתהלים (כג א) 'ה' רועי לא אחסר', ופירש הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז ע"ה (הובא בספר תולדות יצחק לבנו מהר"י מנעשכ"ז תהלים שם) הכוונה שביקש דוד המלך ע"ה שלא תחסר לו ידיעה זו כי ה' הוא רועי, כי צריך האדם לזכור תמיד כי הקדוש ברוך הוא אשר מלא כל הארץ כבודו הוא הרועה ואנחנו צאנו עמו ומרעיתו, וכל אשר יש לאדם הכל מידו הרחבה, אין זולתו ואין עוד מלבדו.

מי שזוכר ה' רועי לא יחסר לו מאומה ולהיפך חס ושלום

כאשר זוכר האדם פרט זה הרי שאין חסר לו מאומה, בבחינת 'ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב' (שם לד יא), אך כאשר חס וחלילה אדם שוכח זאת וממעט את מדת הבטחון בה', מיד מזכיר לו זאת הקדוש ברוך הוא, על ידי שמסתיר את עצמו מהאדם, ומרגיש האדם חסרון חס

מילתא דפליאה

מצות פסח שקולה כתר"ג מצוות

מצות הפסח כוללת בתוכה את כל מצוות התורה, מאחר שבה הכניעו את כוח עבודה זרה של מצרים, ומכוחה נכנסו בקבלת עול תרי"ג מצוות. רמז לדבר כי 'פסח' במילואו - פ"ה סמ"ך ח"ת עולה במספר תרי"ג, לרמז שכולל כל תרי"ג מצוות, וזהו גם הרמז בדברי חז"ל (זבחים פ"ה מ"ח) הפסח אינו נאכל אלא למנוייו, שיש למנות את ה'פסח' במילוי אותיותיו כדי לעמוד על סודו המכוון כנגד תרי"ג מצוות.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

עבודת ליל הסדר - קבלת עול מלכות שמים

לו עד שיטבילנו לשם עבדות, ואם קדם העבד והתכווין בטבילתו לשם חרות הרי הוא בן חורין, ולפיכך העצה היא שבעוד העבד בתוך המים יטיל עליו האדון מלאכה, כדי שלא יוכל העבד לומר לאחר הטבילה שהיתה הטבילה לשם חרות.

בצאתנו מתחת יד המצרים נהיינו עבדי ה'

וכיון שכל עיקר הוצאתנו ממצרים היתה כדי שנהיה עבדי ה', והרי הקב"ה מקיים בעצמו את המצוות שציוה לישראל, וכמו שפירשו בזה את לשון הברכה 'אשר קדשנו במצוותיו' שהצטוינו 'במצוותיו' של הקב"ה שהוא בעצמו מקיים, לכן מיד באותו הלילה ליל שימורים בעודנו בארץ מצרים הקדים לצוותנו בכל מצוות אותו הלילה, בעסק קרבן פסח ומצות המילה שקדמה לו, ונמצא שתיכף עם יציאתנו מתחת יד מצרים היינו משועבדים לו יתברך.

המשתמט מקרבן פסח פורק עול מלכות שמים

לפיכך שתי מצוות אלו פסח ומילה הן מצוות עשה היחידות שיש בהם כרת בביטולם, כי המבטל מצוות אלו מראה בעיניו שלא הוטב בעיניו קבלת העבדות שקיבלנו במצרים, ובכך הוא מבקש להפקיע עצמו מעול מלכות שמים, ועל כך נענש בעונש כרת לפי שבקש להכרית עצמו מעול מלכותו יתברך.

שהוזכר שם הוי"ה בתורתנו הקדושה, והוא רמז ליסוד הגדול של ליל השימורים להגיע להכרה וידיעה בשם הוי"ה יתברך שמו לעד ובהשגחתו, ולכן כל תיבה ותיבה מכוונת כנגד שם הוי"ה ב"ה, והוא כענין שכתב הרמב"ן **זלה"ה** (הקדמה לפירוש התורה) כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, ויש לדעת כי כל תיבה ותיבה בסיפור יציאת מצרים היא מצוה עצומה ונפלאה ומאירה בכל העולמות ומכוונת כנגד שמותיו של הקדוש ברוך הוא ומוסיפה עול מלכות שמים.

ואף במצות ביעור חמץ יש זכר לקבלת עול מלכות שמים, כמו שנצטוינו (שמות יב טו) 'אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם', 'תשביתו' בגימטריא 'שמע ישראל הוי"ה' אלרינו הוי"ה אחד, כי כאשר משביתים החמץ והשאור והיצר הרע מקרבנו, זוכים לקבל עול מלכות שמים שלימה, זה לעומת זה.

יציאת מצרים הכנה לקבלת עול מלכות שמים

בהקדמה זו מבואר מה שהחמירה התורה בעונש המבטל קרבן פסח לחייבו כרת, מה שלא מצינו בשאר מצוות עשה לבד פסח ומילה, וכך פירש **בבני יששכר** (ניסן מאמר ד דרוש ה): מעלת יציאת מצרים שזכינו לצאת בה מתחת שעבוד הסטרא אחרא ולהיכנס תחת עול מלכות שמים, והנה הלכה פסוקה היא שהלוקח עבד מן הגוי אין גוף העבד קנוי

עיקר עבודת בני ישראל בליל הסדר הוא קבלת עול מלכות שמים שלימה, ועל כך הביאו בהגדה של פסח את המעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית, כי זהו עיקר ותכלית קיום מצות ההגדה וסיפור יציאת מצרים, ואכן זכו רבותינו התנאים ע"ה להגיע לתכלית קיום המצוה עד שאמרו להם תלמידיהם הגיע זמן קריאת שמע, שהגיעו לקבלת עול מלכות שמים אמיתית.

כך גם מסיימים את ליל הסדר באמירת הפיוט 'אחד מי יודע', הרומז גם הוא לקבלת עול מלכות שמים, אחד מי יודע, היינו אחד יחיד ומיוחד, אחד אלקינו שבשמים ובארץ, קבלת עול מלכות שמים שלימה שהוא שליט בעליונים ובתחתונים בז' הרקיעים ובארץ, ולהכיר בהשגחתו הפרטית בכל תהלוכותיו, כי זה עיקר התכלית בלילה הגדולה ליל הסדר.

רמז יקר בנוסח הגדה של פסח לקבלת עול מלכות שמים

ורמז יקר מובא בספר **אהבת עולם** (לרבי פנחס זלמן הורוויץ ז"ל) כי בהגדה של פסח יש מ'הא לחמא' עד 'גאל ישראל' אלף ושמונה מאות ועשרים תיבות, והוא כמנין הפעמים

יציאת מצרים בזכות האמונה והבטחון ובחג המצות הזמן להתחזק בהם

טז ו), 'בדמ"ך חיי' עולה בגימטריא 'אמונה'. גם 'פסח' בגימטריא ב' פעמים בטחון, והזמן גורם להתעורר ולהתחזק ביתר שאת וביתר עוז במידות טובות אלו, שהם הא"ב של איש יהודי, א' אמונה ב' בטחון, ועל ידי ההתעוררות וההתחזקות במידות אלו נזכה גם עתה להיוושע בגאולת עולמים.

לקרוע להם הים'. וכך נאמר על ימי צאתנו ממצרים (ירמיה ב ב) 'כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', כי ביציאת מצרים הגיעו בני ישראל לעוצם דרגתם באמונה ובבטחון בה', וכמו שאומרים בהגדה של פסח 'ואומר לך בדמ"ך חיי, ואומר לך בדמ"ך חיי' (יחזקאל

חג הפסח הוא הזמן הראוי להתחזק במדת האמונה והבטחון, שהרי רק בזכות האמונה והבטחון של אבותינו במצרים זכו לגאולה השלימה ולקריעת ים סוף, כמו שאמר השם יתברך למשה רבינו (שמות יד טו) 'מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו', ואיתא במכילתא (הובא ברש"י שם) 'כדאי זכות אבותיהם, והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו,

אמונה בדברי חכמים גם כשאנחנו מדברים בשם ה'

דבר שאין הדעת סובלת אותו, ואף על פי כן התחזקו בני ישראל להאמין בדבריו, כמו שאמרו 'אין לנו אלא דברי בן עמרם', כלומר אף אם אין לנו יודעים במעלתו שכל דבריו נבנואה, עם זאת נאמין בכל דבריו גם שהם מפי עצמו, ובכוח אמונתם זו זכו לגאולה שלמה ממצרים בקריעת ים סוף.²

את דברי הצדיק כמו שהם, ואף אם הדברים נוגדים את ההיגיון מבטל דעתו בפני דברי צדיקים. והמאמין בכל ליבו בדברי צדיקים זוכה לגאולה אמיתית, וכמו שמצינו שקודם קריעת ים סוף הוצרכו בני ישראל להתנסות במידה קדושה זו של אמונת חכמים, כשציוה אותם משה רבינו לחזור לאחור לצד המצרים, וזהו

ויאמינו בה' ובמשה עבדו (יד לא). בגודל מעלת אמונת חכמים הפליא לבאר בעל **התפארת שלמה** (בשלח ד"ה וישובו) שאמונת חכמים אין פירושה רק להאמין בדברי ה' הנמסרים לנו מפי חכמיו, כי זו אמונה בדברי ה' ולא בדברי הצדיקים, ועיקר מעלת אמונת חכמים היא כשמאמין בדברי הצדיק הנאמרים לו אף שלא בשם ה', ומקבל

א. וזו שלימות מעלת האמונה, כמו שאמרו במכילתא (בשלח מס' דויה ו): 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו', אם במשה האמינו קל וחומר בה', בא זה ללמדך שכל מי שמאמין ברועה נאמן כאלו מאמין במאמר מי שאמר והיה העולם.

ב. וראה גם בשפת אמת (בשלח תרל"ח ד"ה בפסוק): ויש לדקדק כי על פי הענין היו הולכים ולמה הוצרך לצוות למשה רבינו ע"ה, אל מקום שהענין ילך ילכו בני". אבל נראה כי הש"י רצה שיאמינו בני" למשה רבינו ע"ה לחזור לאחוריהם, ולא הראה להם על ידי הענין רק האמינו למשרע"ה, כמו שכתב רש"י להגיד שבחן, ולכן הרהרו אחר כך אותן שאמרו 'המבלי אין קברים' כו', שסברו שמשרע"ה אמר כן מדעתו, אף על פי כן הואיל והאמינו מתחילתו בכל לב לכן זכו אחר כך לישועה, וחזרו והאמינו במשה גם כן.

בטעם סיפור יציאת מצרים וחינוך הבנים דווקא בליל פסח

הדבר הנורא הזה לא היה יושב בחיבוק ידיים, אלא היה מזניח כל הפיתויים שמפתה בהם בני אדם, והיה משקיע כל כוחותיו ומשתמש בכל תחבולה שתחת ידו אך ורק להפריע את העבודה הקדושה הלזו ר"ל, ואז חס ושלום לא היינו יכולים לעמוד כנגדו. על כן נקבע שיהיה סדר לימוד התורה על ידי רב עם תלמידו ולא מאב לבן, כדי שהבעל דבר יניח לנו להמשיך בעבודה הקדושה הזאת של העברת המסורה לדורות הבאים, ולא ישים מכשולים בדרכינו, וממילא יהיה קיום לתורה עד סוף כל הדורות. עכ"ד הנפלאים.

בליל הסדר שביערנו החמץ והסט"א נצטוונו לספר לבנים

עפ"י דברים אלו אמר כ"ק מרן האדמו"ר מהר"ש מאבוב ע"ה, דעת לנבון נקל מה שנצטוונו במצות סיפור יציאת מצרים וחינוך הבנים דווקא בליל פסח. דהנה ידוע מספרן של צדיקים דבליל התקדש החג יש בחינת חירות מהסטרא אחרא, כי כבר ביערנו את החמץ הרומוז ליצר הרע וכת דיליה כמו שאמרו בזוהר הקדוש (קפב), וכמו שנוהגים לומר בשעת ביעור חמץ 'כשם שאני מבער החמץ מביתי וכו' כך תבער כל החיצונים ואת רוח הטומאה תבער מן הארץ'. ונמצא שבליל הסדר לית שולטנא אחרא בכולהו עלמין ואיהי אישתארת ביחודא דנהירו קדישא. וכיון שבליל הקדוש הזה אין שטן ואין פגע רע להפריע אותנו מעבודתנו הקדושה, קבעה תורה דייקא בזו השעה מצות 'והגדת לבנך', שילמדו האבות בעצמם עם בניהם ולמסור להם את דרך הסלולה לנו מאבותינו.

כאשר רואים אנו עד כמה רבתה ועד כמה שגבה מעלת חינוך הבנים, עד שמוני המצוות מנו מצות לימוד התורה של האדם עצמו, ולימוד התורה שמצווה ללמד את בנו, שניהם במצוה אחת, וכפירושו של האדמו"ר מבעלזא הנ"ל. יקשה עלינו ביותר, מדוע עם ישראל לדורותיו לומדים בדרך של תלמיד מפי הרב, ולא כמו עיקר ציווי התורה שילמד האב את בנו תורה.

בשאלה זו עמד הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא ע"ה, וכך הם דברי קדשו: הגם שמצות לימוד התורה היא ממצוות הבן המוטלות על האב (קידושין כט.), עינינו רואות בכל הדורות מקדמת דנא עד היום הזה, שאופן הלימוד עם הבנים היה מרב לתלמיד ולא מאב לבנו, מה שלא מצינו כן בשאר מצוות התורה, שאפילו מכשירי מצוה כגון עסק בנין סוכה ואפיית מצות וכדומה, מחמירים בהם ישראל קדושים, ועושים כל מיני השתדלות וטרחות מרובות לקיים המצוות בגופם מבלי סיוע מאחרים, דמצוה בו יותר מבשלוחו (שם מא.), וכאן במצוה חשובה זו של לימוד התורה מלמד הרב את תלמידיו. הלא דבר הוא.

מפני גודל הפעולה בלימוד אב עם בנו, חששו לטרדת היצר בזה

וביאר, דאחד מעיקרי יסודות היהדות הוא העברת המסורה מדור לדור, והנה, אילו היה כל אב לומד תורה עם בנו בעצמו, היו הדברים יורדים עמוק עמוק בחזרי בטן, והיו נחקקין בלב הילד כיתד תקוע, עד שהיו משמשים לו כמגן ותריס בפני כל חטא ועון במשך כל ימי חייו. וכראות היצר הרע את

הנביא אומר (ישעיה כז ו) 'הבאים ירש יעקב יציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה'. כתב לבאר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ע"ה, ששאל אביו ז"ע הלא כתוב (במדבר יז כג) 'והנה פרח מטה אהרן וגו' ויוצא פרח ויצץ ציץ' וגו', שהפרח קודם הוא לציץ. ומדוע כאן כתיב 'ציץ ופרח'. ותירץ על פי מה שכתב האר"י הקדוש ע"ה (ליקוטי תורה נצבים) בפסוק (דברים כט כח) 'הנסתרות לה' אלקינו', שאהבת ה' יתברך ויראתו צריך להיות רק לה' אלוקינו, כי האדם צריך להסתיר את עבודתו הפנימית, כדי שרק ה' היודע תעלומות לב ידע האמת, ושום אדם אחר לא ידע.

אך 'והנגלות' - מעשה המצוות צריך להיות בנגלה, 'לנו ולבנינו' - כדי שילמדו הבנים. עד כאן דברי האר"י בתוספת ביאור של הרה"ק מבעלזא. ממשיך רבי אהרן מבעלזא ואומר, וישנם אנשים אשר אינם משיגים על הבנים שלהם ללמד אותם תורה ומצוות, והלא מוני המצוות אינם מונים לימוד התורה ולימוד הבנים לשתי מצוות, אלא במצות לימוד התורה הם מביאים המצוה של 'ושנתם לבניך'. וזאת, כי מצות לימוד התורה של האדם אינה נשלמת אלא כשלומד גם עם בניו.

וזה הרמז בפסוק 'הבאים ירש יעקב', כאשר רוצים להשריש קדושת יעקב אבינו בדורות הבאים. נצרך שיהיה 'ציץ' - האדם עצמו, כשיהיה בבחינת 'ציץ' שהיא מדריגה מאוחרת מפרח, ומורה על מעשיו הטובים ועבודת ה' יתברך שלו, אז יתקיים בו 'ופרח ישראל', שעל ידי שיראו בניו את מעשיו הטובים ילמדו ממנו ויעשו כמעשהו. מדוע מצוה רבה שכזו מתקיימת ע"י שליח

קריעת הים בזכות אברהם אבינו ויוסף הצדיק

דרכו של יוסף הצדיק בסור מרע

ומאיך גיסי יוסף הצדיק לימד את בני ישראל דרך ב'סור מרע', להיות ממאן בדבר איסור בזריות נפלאה, ולא לתת מקום ליצר הרע להסיתנו לאיסור, כמו שנאמר בו שהיה ממאן ביצרו הרע שהיה מתחדש עליו בכל יום, וכשבא לידי ניסיון לא התמהמה אלא מיהר להימלט על נפשו 'וינס ויצא החוצה'. ומכוח שניהם יחד, גם 'עשה טוב' וגם 'סור מרע' בזריות ובהתלהבות, זכינו להגיע למדרגת 'היתה יהודה לקדשו', ועל ידי כן נבקע הים לפני בני ישראל, לרמז שאין הטבע יכול להסתיר ולעמוד בפני ההתלהבות וההתעוררות לעבודת ה'.

השורה לרוב חשקו והתלהבותו, וזהו שאמרו חז"ל שבשכר שבקע עצי עולה לעקידת יצחק נבקע הים לפני בניו, והרמז הוא על פי דברי הנועם אלימלך ע"ה (פר' וירא ד"ה א"י פירוש), שאברהם אבינו הזדרז לבקע עצי עולה קודם צאתו לדרך, ולא המתין עד שיבוא להר המוריה, כי בהיות התלהבות המצוה בוערת בקרבו ביקש להתחיל מיד במעשה המצוה, קודם שתצטנן התלהבותו בלכתו בדרך, ולפיכך הקדים לחטוב עצים כדי להביא את התעוררות ליבו לידי מצוה מעשית, וכל זה לרוב אהבת ה' הבווערת בקרבו. ובכוח התלהבות ונדיבות ליבו נבקע הים לפני ישראל.

במעמד קריעת ים סוף זכו בני ישראל להיכנס בגדר הקדושה, כמו שכתוב (תהלים קיד א-ג) 'בצאת ישראל ממצרים וגו', היתה יהודה לקדשו וגו', הים ראה וינס' וגו', ומצינו במדרש דעות חלוקות אם מכוחו של אברהם אבינו זכינו לקריעת ים סוף, או בזכותו של יוסף הצדיק.

דרכו של אברהם אבינו בעשה טוב

והנה אברהם אבינו ויוסף הצדיק הנחילו לבני ישראל שתי דרכים בעבודת ה', ואברהם אבינו לימד לדורות את העבודה בבחינת עשה טוב, והוא הראשון שנדבו ליבו לעבודת ה', והיה מזרז עצמו בכל עוז לעבוד את בוראו עד שהיתה אהבת ה' שבקרבו מקלקלת את

לקט נפלא וזהרורי אורה

לדגל יומא ההילולא

במשנה

כ"ק מרן אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זי"ע

י"ז ניסן תשמ"ג – ארבעים שנה להסתלקותו לשמי מרום

אדם הגיע למו"ר אבי הקדוש ע"ה והתאונן שאין לו זיכרון בתורה

תמיד. וסימן זה בידך, מי שיש לו זיכרון טוב, הוא אומר שזכה לקדש נפשו ורוחו בקדושה עליונה. כמו שהיה מעשה, שהגיע אדם למו"ר אבי הקדוש ע"ה והתאונן שאין לו זיכרון בתורה. אמר לו מו"ר אבי ע"ה, 'זכור ושמור בדבור אחד נאמר' (ר"ה כז.), כשיש 'שמור' ששומר עצמו בקדושה, יש גם 'זכור' יש בו הכח לזכור את התורה שלומד. כי הזכירה באה מכח הקדושה, ממילא כשיש לאדם קדושה יש לו גם זכירה.

וזה מה שרמזה לנו תורתנו הקדושה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אם תשמרו עצמכם בקדושה שלא לתור אחרי מחשבת הלב וראיית העין, למען תזכרו יהיה זה הדבר סגולה בדוקה לזכור את התורה.

זוהי בחינת מה שאמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ט) 'כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת', שיש להקדים יראת שמים ללימוד התורה שהיא החכמה האמיתית חכמת התורה. ואף שאי אפשר לבוא ליראה בלי תורה, כמו שאמרו (שם פ"ב מ"ה) 'אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד', מכל מקום אין להתחיל בלימוד התורה מבלי להקדים תחילה את היראה, כלומר, יקדים במחשבתו יראת חטאו לחכמתו, שיחשוב בליבו אלמד בשביל שאהיה ירא חטא (רע"ב אבות פ"ג מ"ט).

הזיכרון בתורה תלוי במידת שמירתו

בכלל 'חכמתו מתקיימת', הוא שכלל שיתעלה האדם בקדושה כך יזכה שהתורה הקדושה תישאר אצלו בזיכרון

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו' למען תזכרו (טו לט-מ). הרב הקדוש רבי חיים ויטאל ע"ה אומר משמו של האר"י הקדוש ע"ה (ספר הליקוטים תהלים נ), על האדם לטהר עצמו בקדושה כדי שיוכל לבוא ללימוד התורה, כי קדושת התורה אינה חלה באדם קודם שיכין עצמו כראוי, להיות כלי מוכן להארת התורה בנפשו. כדוגמת האש שאינה נאחזת יפה בשמן ופתילה שאינם נקיים, כך גם נצרך הכנה מתחילה להיות ראוי לקדושת התורה, והרמוז לכך הוא, שקודם אותיות 'תורה' באות האותיות 'קדשה', שקודם האות ת' נמצאת האות ר', קודם ה' האות ה', וכן על זה הדרך יוצא אותיות 'קדשה', לרמוז לו לאדם שיקדש עצמו מתחילה כדי שיהיה כלי מוכן למעלת התורה.

קריאת שמע בבוקר מיד לאחר ברכת התורה

קורא קריאת שמע מיד בבוקר לאחר ברכות התורה, ובוזא אני מאחד את כל האברים שיהיו ליחידה אחת.

שמע. והסביר, כשאני קם בבוקר אני מרגיש שכל האברים שלי מפורקים, ולכן אני

שמעתי ממו"ר אבי ע"ה, שכשבעל הדברי חיים ע"ה היה קם בבוקר, עוד לפני שהיה מניח תפילין היה קורא קריאת

כסף המשכן מבני ישראל בדווקא

כיון שאנכי 'אלקיך' ויחדתי שמי עליך ביותר, לכן צריך להיזהר ביותר שלא לעבוד אחר זולתו וכו', שלא יעבדו כביכול בנשמה שהיא חלק ה' יתברך. כטעם זה הטעים מו"ר אבי, שכדי שלא יבואו להשתמש במעשה ניסים שבו ניכר ביותר שמו יתברך, ואם היו לוקחים ישראל ממעשה ניסים לעגל היה זה חמור ביותר. לפיכך לא ירד הזהב מן השמים, והביאו ישראל משלהם, ואז כשהביאו זהב לחטא העגל היה זה פחות חמור מאילו היה נעשה במעשה ניסים.

אברהם השריש אהבתו לבוראו לכל זרעו

מעשה אבות סימן הוא לבנים (ראה נתחומא לך לך ט), ולכן נמצא כח פלאי זה בכל יהודי, שאף הוא יוכל להתעלות על טבעו ומשיכותיו ויתן כל חיותו

ח"ו בעגל, ואם היה יורד זהב מן השמים היו מביאים ממנו גם לעשיית העגל, ולא היה רצון לפניו שזהב הבא במעשה ניסים ישמש לחטא העגל. וכי תקשה מה זה משנה אם זה מגיע במעשה ניסים או מבני ישראל עצמם, הלא בכל מקרה זה דבר אסור וחמור כל עניינו של עגל הזהב.

אלא, כי חומרה יתירה יש בכך שדבר רוחני משמש לחטא ועוון, על דרך שהחמירה תורה מאוד שלא יעבדו ישראל עבודה זרה, ופירש האלשיך הקדוש ע"ה (לעיל כ ה) שנשמת ישראל היא 'חלק אלוה ממעל' (איוב לא ב), בבחינת 'חלקי ה' אמרה נפשי' (איכה ג כד), וכשמכניע את נשמתו הקדושה לעבודה זרה, הרי הוא כביכול כופה על המלך שישתחוה לפני אחד מעבדיו. וזהו שכתוב 'אנכי ה' אלקיך וגו', לא יהיה לך אלהים אחרים,

אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת (כה ג). התורה מאריכה מאוד בכל ענין המשכן וכליו שיהיה הכל מתרומותיהם של בני ישראל, וצריך להבין, הרי העולם ומלואו לה' המה, וגם 'לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות' (חגי ב ח), ולכאורה כמו שגילה הקב"ה למשה באהלו מחצב של סנפירינן לצורך הלוחות, וכן מצינו שהאבנים הטובות לאפוד ולחושן באו עם ענני השמים, מדוע אם כן לא הגיעו משמים אוצרות של כסף וזהב וכל הנצרך לבנין המשכן.

שלא ישתמשו במעשה ניסים לחטא העגל

טעם נפלא שמעתי ממו"ר אבי הקדוש ע"ה לבאר מדוע לא ירד עם המן מן העננים זהב לעבודת המשכן, כי גלוי וידוע לפניו יתברך שעתידים לחטוא

המעשים ההם להתקרב אל ה' יתברך קרבה גדול, כי תכלית כוונתם כל ימי חייהם להמציא אומה שתדע השם ותעבדהו, 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת בניו אחריו'.

ביתו אחריו ושמרו דרך ה', ופירש רש"י 'כי ידעתיו' לשון חיבה, שאת האהבה שהיתה בליבו יצוה את בניו. וכמבואר מעלת האבות בדברי הרמב"ם ע"ה (מו"נ ח"ג פנ"א): שתכלית כוונתם היתה בכל

באהבת אמת לבוראו. כי עבודתם של האבות לא היתה עבור עצמם כלל רק היתה בשביל זרעם אחריהם, וכנאמר באברהם אבינו ע"ה (בראשית יח ט) 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת

הקדושה נשארת לדורות רק במקום מסירות נפש

ולכך הדיבור 'אתנה בריתי ביני ובינך' כביכול לא סיפק אותו, כי אברהם אבינו שעליו נאמר 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת בניו אחריו ושמרו דרך ה' היה מבקש ללמד ולהורות, לשעה ולדורות, לצוות את בניו ואת בניו אחריו שאף הם יוכלו למסור נפשם ורצונם על קדושת שמו יתברך.

ולפיכך חזרו ונשנו והודגשו שוב ושוב תיבות 'ברית' גם בהקשר של הדורות הבאים, 'והקימותי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחרריך', ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחרריך לדורותם', 'את בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחרריך' ועוד, להודיע כי מעשה אבות סימן הוא ומורה דרך לבנים. כי אברהם אבינו ביקש להותיר לדורות אחריו ברכה, לעורר ולהשפיע על בניו קשר אהבה לבורא יתברך, שיהיו גם הם באים בבריתו במדרגה גבוהה של 'יג' מידות הרחמים הנרמזות בפרשה זו.

י"ג הבריתות שנשנו לברך את ישראל שיכרתו ברית עם הקב"ה

אפשר להוסיף בזה על פי ששמעתי ממנו"ר אבי ע"ה ביאור על הפסוק (לעיל יט ב) 'קדושים תהיו', שלכאורה היה צריך לומר 'היו קדושים' שהרי זה ציווי. אך הוא הדבר שבאה תורה ללמדנו כי הקב"ה אומר שאתם תהיו קדושים בכל מקרה, דהיינו, לא רק ציווי מונח כאן, אלא הוראת העתיד שכן יהיה. הרי זה כמו 'רבי' המברך את תלמידיו 'ברוכים תהיו', כך כביכול הקב"ה פונה אלינו ואומר לנו: 'אני מברך אתכם שתהיו קדושים'. וכן כתוב בברכת משה רבינו לבני ישראל (דברים לג א) 'וזאת הברכה אשר ברכך משה איש האלקים את בני ישראל', וביארו צדיקים ע"ה, שזאת היא הברכה שבירך משה רבינו את ישראל שיהיו 'איש האלקים' כמותו.

וכן גם כאן, ה'ברית' שחזרה ונשתנה בפרשה הרי היא בבחינת 'שנה עליו' הכתוב לעכב, לרמז באה, שברית זו אינה רק ציווי אלא לומר ולברך את בני ישראל שיכרתו ברית עימו, שאף הקב"ה כורת עמנו את הברית, לקדשנו ולטהרנו בקדושה עילאה, כשם שאנו מבקשים וחפצים בבואנו בבריתו.

וזאת בזכות העקידה עצמה ללא שבאמת הוקרב לקרבן, ועם כל זה יש לבני ישראל זכויות בלא סוף וגבול, אם היה קרב בעצמו לפני ה' יתברך - ריח ניחוח אשה לה', הרי גדולים ועצומים היו זכויותינו פי עשרת מונים, מדוע אפוא לא היה כך. ואם תאמר מהיכן היה יוצא עם ישראל - עם ישראל היה יוצא מבן אחר שהיה נולד לו לאברהם אבינו ע"ה.

אולם הביאור בזה - אמר מו"ר אבי ע"ה דבר נפלא על פי דברי המקובלים, כי רצה הקב"ה שזרע אברהם עבדו זרע יעקב בחירו יהיו בניו של יצחק אבינו שפשט את צווארו בעקידה ומסר את נפשו על גבי המזבח, וכיון שאילו היה קרב לא היה יוצא ממנו זרעו, נמצא כי כלולים בו כל זרעו העתיד לצאת ממנו לדורי דורות, ואף אנחנו כולנו מסרנו נפשנו בהיותנו כלולים בו, משכך בניו דבוקים ברושם הקדושה ממסירות הנפש הלוז עד שנהיה אצלם כטבע הטבוע בנפשם עד סוף כל הדורות.

אילו היה נקרב יצחק ע"ה, ובני ישראל היו באים מבן אחר של אברהם, או אז לא היה זה מוטבע בנפשם ובטבע תולדתם. כפי שידועים המה דברי הרה"ק בעל התניא ע"ה (לקוטי אמרים פ"ח), מנין בא כוחם של כל אחד מישראל למסור נפשו לפני ה' יתברך, לפי שכך זה טבוע בבני ישראל בכח אבותינו הקדושים, וכך זה הוטבע בבניו ובני בניו עד סוף כל הדורות. שמכך מסירות נפשו של יצחק אבינו ע"ה נמשך כח הקדושה לדורות עולם ומעשה אבות סימן לבנים שנמשך כח מסירות נפש בעזרת ה' יתברך לדור דורים עד סוף כל הדורות.

י"ג בריתות כח למסור נפש בכל הדורות

מעתה נתנה ראש ונשובה למה שהיה רבי ישמעאל דורש גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות, כלומר, שלוש עשרה בריתות נכתבו בפרשת המילה, בפרשה חזרו ונשנו ה'בריתות' שוב ושוב, ומדוע, הרי את האדם מלים פעם אחת בלבד. אלא אברהם אבינו שהיה אז בן תשעים ותשע שנים לא ביקש גדולה רק לעצמו,

חידוש גדול יש בה במסירת הנפש, אשר מלבד שכל מעשי אבות היו לזרעם, יתירה עליהם מסירות נפש, אשר מושרשת בקרב זרעם לדורות והיא העומדת לדורות עולם, וכמסופר בפי חסידים שפעם נפגש הרה"ק הדברי חיים מצאנז ע"ה עם הגה"ק בעל כתב סופר ע"ה בעת ששהו יחדיו במקום אחד לצורך מנוחה, והנה עודם מדברים בשיחת מלאכי השרת בא לקראתם בעל צמח צדיק מויו"ץ ע"ה שהיה אז צעיר לימים משניהם, מיד פסק הדברי חיים מדבריו והלך לקבל את פניו.

לימים שאלו את הדברי חיים מה ראה על ככה להפסיק בשיחה עם אדם חשוב כמו הכתב סופר שהיה מגדולי פוסקי הדור וגם גדול הרבה בשנים מהצמח צדיק. השיב הרה"ק מצאנז, הטעם שלא נבנה בית המקדש על הר סיני ששם קיבלנו את התורה הקדושה משום שבחר הקב"ה בהר המוריה שבו פשט יהודי את צווארו למען קדושת שמו יתברך, ולכן דווקא במקום של מסירות נפש נשאר קדושה לתמיד ולכן שם בחר הקב"ה להשרות שכינתו בבית המקדש. מה שאין כן בהר סיני אמרו חז"ל (תענית כא:): 'במשוך היובל המה יעלו בהר' (שמות יט יג), משהסתיים מעמד הר סיני לא נשארה בו קדושה.

המשיך הרה"ק מצאנז ואמר: יכולני להעיד על הרה"ק מויו"ץ שפושט את צווארו בכל רגע ורגע למען קדושת שמו יתברך, לפיכך מיד כשהבחנתי בו הלכתי לקבל פניו כי דרגה זו של מסירות נפש היא הערובה לקדושה והיא הנותנת חותמה לדורות.

בעקידת יצחק נכללו כל דורותיו ונשרש בהם כח מסירת הנפש בתולדתם

ניתן להבין את זה יותר בדברים ששמעתי ממנו"ר אבי צוק"ל, כי אברהם אבינו ע"ה ביקש להקריב את יצחק אבינו ע"ה לקרבן, ואמרו חז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א, במדב"ר ז ב) שאפרו של יצחק אבינו ע"ה צבור לפני ה' יתברך, בעוד שלא נקרב, והאיל הוא שקרב תחתיו. אם כן ננסה לאמוד מה היה שכרו של עם ישראל אם היה קרב יצחק בעצמו. הרי כל מה שאנו זוכים אף בדורנו ובכל חייו הוא בזכות עקידתו של יצחק אבינו,

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להפיץ ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
ניצוב ועימוד: שוקי קנר

איזרות ומיד ממעוררטי

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

במצרים נמשכה מידת התענוג שמכח הקשר העצמי בין הקב"ה לישראל והרחמים כוללים חסד וגבורה כאחד

במאמר זה מבאר המגיד את עניינה של מידת הרחמנות האלוקית, המתעוררת מחמת תענוג עליון, שהיא מגודל אהבת השם יתברך לבניו בהיות שהקב"ה וישראל חד הם, כי נשמות ישראל נמשכות ממחשבה עליונה בדרך מחשבת הבן הנמשכת ממחשבת האב. והנה השפע שהקב"ה ממשך לעולם, נמשך על ידי הספירות הנכללים בשם הוי"ה. אבל יש דרגה גבוהה מזאת של גילוי אלקות, הנקראת 'על הוי"ה', שאינה מידה פרטית, אלא הנהגה של רחמים גמורים שכוללת את כל המידות, והיא נמשכת אל העולם רק מכוח אברהם אבינו שעבד את הקב"ה באהבה רבה ותענוג גדול, והעלה שעשועים לפניו יתברך, וחיות זאת של אברהם אבינו העומדת וקיימת לעד, שהיא למעלה מהעולם, היא אשר המשיכה לעולם את התענוג הזה שהוא למעלה מהעולם.

ומכיון שתענוג זה הוא למעלה מהעולם, הוא כולל בקרבו שני מידות המנוגדות, חסד לאוהבי ה', וגבורה לשונאים. ששניהם נכללים באור אין סוף שהוא למעלה מכל המידות, ולכן אין בו גבול. ובחינה זאת המכונה גם כן אהבה, אינה אהבה שבמידת החסד שעניינה כח ההשפעה, אלא אהבה השורשית שהיא אהבת האב על בנו מגודל השעשועים והתענוגים שהוא מתענג ממעשיו, והיא בבחינת שורש המידות שבו נכללים כל המידות כאחד, ולכן במידה אחת זאת נמשכים בפעם אחת שני פעולות מנוגדות, והוא להטיב לבני ישראל ולייסר את אויביהם.

וזה הכוונה במאמר ז"ל שיציאת מצרים היה בכח אברהם, והיינו שזהו על ידי התעוררות האהבה העליונה שהמשיך אברהם אבינו עליו השלום לעולם, ובזכותו כלומר בכוח שהמשיך לעולם, יצאו ישראל ממצרים.

וכן זה של התעוררות האהבה עליונה שהיה בעת יציאת מצרים חוזר ונשנה בכל שנה ושנה על ידי מצוות הפסח, שבו נצטוו ישראל לעשות פעולה במעשיהם להוסיף ולהביא התעוררות רחמים זאת שתשרה עליהם, ודבר זה נרמז בלשון 'פסח', מלשון פסחה ודילוג, שעל ידו מדלג אור אין סוף שלמעלה מסדר ההשתלשלות ושורה על ישראל.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השבוע

וְאִמְרָתֶם זָבַח פֶּסַח הוּא וְגו' (שמות יב כז). כִּי הִנֵּה יֵשׁ שְׁנֵי תַעֲנוּגִים, אֶחָד לְנֹצַח אוֹיְבֵיכֶם, וְזֶהוּ הַתַּעֲנוּג מֵהַ שְׂהוּא מִנִּצַּח אֶת שׂוֹנְאֵיו, וְהוּא מִידַת הַגְּבוּרָה אוּ הַנִּצְח שֶׁבְעוֹלָם הַתַּעֲנוּג, וְהַשְּׁנִי לְהַצִּיל אֶת בְּנֵי מִדְבָר שְׂאִינוּ טוֹב לוֹ, וְזֶה בְּאֵהָבָתוֹ אֶת בְּנֵי מִידַת הַחֶסֶד וְהָאֱהָבָה. וְהִנֵּה בִּיציאת מצרים היו כְּפִיכּוֹל שְׁנֵי תַעֲנוּגִים בְּיַחַד, דְּהֵינּוּ לְגַגֵּף אֶת הַמִּצְרִים וְלְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לְהַבִּין כִּיצַד יִתְכּוֹן, שִׁיְהִיו שְׁנֵי מִידוֹת מְנוּגְדוֹת פּוֹעֵלוֹת יַחְדָּיו, כִּגַּד הַסֹּדֵר הַרְגִיל שֶׁהַמִּשְׁכַּח הַשֶּׁפַע בְּעוֹלָם הֵיא עַל יַדִּי מִידָה אַחַת בְּדוּוּקָא, הַמִּתְגַּבֵּר עַל חִבְרוּתֶיהָ וְעַל יַדָּה עֵיקֵר הַנְּהַגַת הָעוֹלָם. וּמְבָאָר:

וְהִנֵּה יֵשׁ עוֹד תַּעֲנוּג שְׁלִישִׁי שְׂהוּא גְבוּהַ מִשְׁנֵים הַנִּזְכָּר, וְהוּא עֵצֶם הַתַּעֲנוּג שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכִים שְׁנֵי תַעֲנוּגִים הַנִּזְכָּרִים שֶׁהוּא מִיַּחְדָּם כְּאֶחָד, וְהוּא מֵהַ שְׂפָתוֹב (ישעיה כט יב) 'וְגַגֵּף ה' אֶת מִצְרַיִם נִגְף וּרְפוּאָה, וְדַרְשׁוּ רַז' (זוהר בא לו). נִגְף אֶת מִצְרַיִם וּרְפוּאָה לְיִשְׂרָאֵל, שְׂרַפָּאָם מְכָאֵב הַמִּילָה. וּמִשְׁמַע שְׁנֵי פְעוּלוֹת אֵלוֹ, לְצַעַר וְלִיִּסָר אֶת מִצְרַיִם וְלְרַפָּא אֶת יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁכוֹת מִמִּידָה אַחַת, וְתַעֲנוּג הַזֶּה בְּאֵ מְרַחֲמֵנוֹת הָאֵב עַל בְּנֵי, דְכִיּוֹן שִׁישׁ בַּה שְׁנֵי עֵנִינִים מְנוּגְדִים, מִן הַהִכְרַח שֶׁתַּעֲנוּג זֶה אֵינוֹ בְּאֵ מַחֲמַת הַמִּידוֹת, אֲלֵא מַעֲצֵם הַקֶּשֶׁר בֵּין אֵב לְבֵנו, כְּלוּמֵר שְׂמַאִיר בַּה הַקֶּשֶׁר הַפְּנִימִי בֵּין הַקֶּב"ה לְעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם חֶלֶק אֶלּוֹק מִמַּעַל.

וְהוּא גְבוּהַ יוֹתֵר מִב' תַּעֲנוּגִים הַנִּזְכָּר, כִּי הֵם בְּאֵתְגַלְיָא וְזֶה בְּאֵתְכַסְיָא שְׁמִידַת הַתַּפְאָרַת הֵיא מִידָה שְׂשׁוּרָה עַלְיוֹ מִכַּח עֲלֵמָא דַּתְכַסִּיא שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצֵאִים כֹּל הַמִּידוֹת, וְלִכֵּן הֵיא כּוֹלֵלַת שְׁנֵי בְחִינוֹת כְּאֶחָד. (וְעוֹד, שְׂהוּא מִידַת הַתַּפְאָרַת שֶׁהֵיא מְקוֹר הַרְפוּאָה) (פֶּאֶר אוֹתִיוֹת רַפָּא). לְרַפָּאוֹת אֶת בְּנֵי מִן הַמִּכּוֹת שְׂפּוֹאֲבִים לוֹ כְּפָרָה, וְזֶהוּ כַח גְּדוֹל יוֹתֵר מֵאִשֶׁר לְהַגֵּן וְלְהַצִּיל, שֶׁהִרִי הוּא מִמַּתִּיק אֶת הַדִּין אַחַר שֶׁכָּבַר יָצָא מִהַכַּח אֵל הַפּוֹעֵל, וְזֶה מוֹכִיחַ שֶׁכַּח זֶה בְּאֵ מִמְקוֹם גְּבוּהַ יוֹתֵר וְלִכֵּן הוּא יִכּוֹל לְרַפָּאוֹת וְלִתְקַן גַּם אֶת מַה שֶׁכָּבַר נִתְקַלְקַל.

ועתה עתיד רבינו לבאר, מהיכן נמשך גילוי נפלא זה שהוא מעלמא דאתכסיא לעולם, ומקדים לבאר מהות זכותו של אברהם אבינו שהמשיך גילוי זה לעולם:

וְהִנֵּה פְתִיב (בראשית א כז) 'וַיְבָרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצַלְם אֱלֹקִים בָּרָא אוֹתוֹ'. דְּהֵינּוּ שִׁישׁ צֵלָם אֶחָד שְׂהוּא לְמַעְלָה מִן הַטְּבַע, בְּחִינַת מַחֲשָׁבָה שֶׁהֵיא לְמַעְלָה מִהַמִּידוֹת שֶׁבָּהֶם הַנְּהַגַת הַטְּבַע, שֶׁהִרִי עוֹלָם הַמַּחֲשָׁבָה הֵיא אֵם וְשׁוֹרֵשׁ לְהוֹלְדָתָם שֶׁל כֹּל הַמִּידוֹת בְּכִלּוֹת וּבְפִרְסוּת, הֵן בְּעוֹלְמוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְהֵן בְּנַפְשׁ הָאָדָם - בְּכוּחוֹת הַנַּפֶּשׁ, וְצֵלָם שְׁנֵי שְׂהוּא מִן הַטְּבַע, הַטְּבַע בְּגִימְטְרִיא אֱלֹקִים, וְזֶהוּ צֵלָם אֱלֹקִים שְׂפָכְתוֹב, וְצֵלָם אֱלֹקִים זֶה הוּא חֶלֶק מִהַבְרִיאָה שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בְּגוּף הָאָדָם מִמֶּשׁ, וְלִכֵּן הוּא בְּחִינַת הַגּוּף שְׂתַחַח הַטְּבַע וְיִקְרָה מְקָרָה הַטְּבַע כְּאִשֶׁר הַשֶּׁפַע יוֹרֵד עַל יַדִּי צֵלָם אֱלֹקִים לְתוֹךְ הַגּוּף, הוּא מוֹגְבֵל בְּכִלִּים שֶׁל הַנַּפֶּשׁ אִשֶׁר בְּגוּף הָאָנוּשִׁי, וְלִכֵּן הוּא מוֹגְבֵל בְּדַרְכֵי הַטְּבַע, וְהוּא נַפְסָק כְּאִשֶׁר הָאָדָם מִנְתַּק עֲצָמוֹ מִמִּידוֹתָיו שֶׁל הַקֶּב"ה, אֲבָל הַמַּחֲשָׁבָה שְׂהֵיא חִיּוֹת וְהֵיא בְּחִינַת "בְּצַלְמוֹ" שֶׁהַקֶּב"ה מִצְמַצֵּם מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּמַעֲשֵׂי הַצְּדִיקִים, כְּדִי לְבְרוּא אֶת הָאָדָם, וּמַאֲצִיל אֶת הַצֵּלֶם שֶׁהוּא הַתַּעֲנוּג שֶׁמִּמֶּנּוּ נִבְרָאוּ נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים, הֵיא קִיּוּמַת לְעַד, כִּי הֵיא לְמַעְלָה מִהַגְּבּוּלוֹת הַבְּרִיאָה וְלְמַעְלָה מִהַהִסְתָּרָה שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהוּא הַמַּסְתִּיר עַל הַמִּשְׁכַּח הַחִיּוֹת.

עַל כֵּן כְּמָה צְדִיקִים שְׂלֵא שְׂלִטָּה בָּהֶם הַטְּבַע, כְּגוֹן אֲבָרָהָם אֲבִינוֹ עַלְיוֹ הַשְּׁלוּם וְכִיּוּצָא בָּהֶם שֶׁהַגְּבִיּוֹ הַקֶּב"ה מִהַנְּהַגַת הַטְּבַע, כְּדַאִיתָא בְּגִמְרָא (שְׁבַת קנז). שֶׁהוּצִיא אוֹתוֹ הַחוּצָה וְאָמַר לוֹ צָא מֵאֲצַטְגִּינּוֹת שֶׁלְךָ וְכו', שְׂהִיו דְּבוּקִים בְּמָה שְׂלַמְעָלָה מִן הַטְּבַע, שֶׁהַגְּבִיּוֹ אֶת מַחֲשַׁבוֹתֵיהֶם וְכֹל מַעֲשֵׂיהֶם לְשׁוֹרֵשׁ הַנִּשְׁמָה שֶׁהֵיא 'צַלְמוֹ' מַחֲשַׁבְתּוֹ הַקֶּב"ה

ורצונו, וממילא קיבלו חיות למעלה מהגבלות הטבע, וממילא גם זכותיהם וכוחם נותרים לעד ולנצח נצחים.

וְנֹדַע, כִּי יֵצֵאת מִצְרַיִם הַיְתָה בְּזִכּוֹת אֲבֹרָהּ, דִּהְיִינוּ מַחְמַת אֲהָבָה ראשונה שממנה נברא העולם, שהיא צלם אברהם שהיא התענוג האלוקי שהשתעשע הקב"ה במעשיו של אברהם וממנו האציל את נשמתו, וצלם זה שהוא החיות שלו קיים תמיד, **הַגֵּם שֶׁהָיוּ גְבוּרֹת בְּמִצְרַיִם**, ואם כן יפלא האיך יפעלו שני מידות כאחד ומי הוא הכוללם יחד, ומתוך, **זֶהוּ גְבוּרָה שֶׁבַחְסָד** שהרי עצם הפעולה היא גבורה, אמנם היא מחמת השפעת החסד שלמעלה מגבולות הטבע ונכלל בו גם גבורה, **מַחְמַת אֲהָבָתוֹ אֶת בְּנָיו מִפֶּה שׁוֹנְאֵיהֶם** ובחינת אהבת הקב"ה את בניו נמשך מבחינת 'מחשבה', שעל ידיהם האב והבן מקושרים במחשבת הוייתו של הבן שאליו צמצם האב את מחשבתו, ולכן נכללים בה חסד וגבורה יחדיו.

וענין זה שהכאת השונאים היה גם כן מחמת אהבת האב את בנו, והוא בחינת שורש המידות שכולל את החסד והגבורה יחד, **זֶהוּ שְׁנֵתבָּא בַּפְסוּק (שמות יב כג) 'וְעֵבֶר ה' לְנֶגְף', דִּהְיִינוּ הַיְוִ"ה, מִדַּת הַרְחֻמָּנוּת וְאֲהָבָה**, האהבה שבמידת הרחמנות שהיא בחינת מחשבה, **הַעֵבִיר עַל מִדְּתוֹ לְנֶגְף אֶת מִצְרַיִם** היפך תכונתו וטבעו, וזה מורה על התפשטות ההשפעה מכח עליון למעלה מכל הגבלה והשגה, שהוא כולל את כל המידות, **וְהַכֵּל מִבְּחִינַת אֲהָבָתוֹ לְבָנָיו** שהתעוררה מכח אברהם, שמידת אהבתו לה' היתה בבחינת קשר עצמי - במסירות נפש - שהיא למעלה מהגבלות העולם, ועל כן גם אהבתו יתברך לבניו שנמשכה לעולם היתה בדרגה זאת, שלמעלה מהעולם.

ועתה מבאר כיצד מתייחדות שני מידות אלו כאחד על ידי התענוג של רחמי האב את בנו: **וְנֹדַע כִּי עוֹלָם הַתְּעֵנוּג, הוּא עוֹלָם דְּאֵתְנַסְיָא** שאינו נגלה בעולם באופן של 'מוחי' (דעת) או כוחות הנפש, אלא היא מכוסית ונעלית מהם, **נִקְרָא הוּא**, לשון נסתר, והרמז לכך שעולם התענוג הוא למעלה מהעולם - מהשגת השכל, הוא **כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיה נח יד) 'אֲזַ תִּתְעַנֵּג עַל ה'', לְמַעַלָּה מִהַיְוִ"ה בְּרוּךְ הוּא (שְׁהוּא תִּפְאָרַת וְזַעִיר אֲנִפִּין שְׁהוּא מוּחִין)**. שמידת התענוג היא המאירה ונותנת 'מוחי' - כלומר חיות, אל מידת ה'תפארת' שהיא גם כינוי לכללות המידות שעל ידיהם הנהגת העולם, והנקראים גם כן 'זעיר אנפין' (זעיר מלשון צמצום,

וּבָא לְשֵׁם הַיְוִ"ה ב"ה שעל ידו הויית - כלומר בריאת והנהגת - העולם, **כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּעַת יֵצֵאת מִצְרַיִם**.

וְזֶהוּ מֵה שֶׁכְּתוּב (שמות יב כג) 'וּפְסַח ה' עַל הַפֶּתַח, וּפְרָשׁוּ בַּזֶּהר (בא לו). פֶּתַח דְּגוּפָא שהוא כינוי למידת היסוד שהיא פתח לכל המידות, כי על ידה היא ההשפעה לתחתונים שמקבלים את השפע מכל המידות, וזאת על ידי דביקותם במצוות ברית מילה שהיא במידה זאת שהיא התענוג המקשר את כל המידות, **שׁוֹרְפָאָם מִכָּאֵב הַמִּילָה** על ידי עניינה של מצווה זאת עצמה שהיא התענוג ואשר הוא בא כאמור בדרך דילוג, **וְהָיִינוּ תְּעֵנוּג הַשְּׁלִישִׁי הַנִּזְכָּר** שנמשך ממקום גבוה יותר מהמידות, ולכן בכוחו לתקן ולרפא למפרע, **וְדו"ק**.

אֲנִפִּין - פנים, כלומר - גילוי מצומצם לפי הנהגת העולם). **וְזֶהוּ שֶׁכְּתוּב (שמות יב כו - כז) 'וְהָיָה כִּי יִגְו' יֵאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מֵה הֶעֱבְדָה וְגו'** הזאת לָכֶם, **וְאִמְרַתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לָהּ, 'שֶׁבַעבֹדָה זֶה אָנוּ מִמְּשִׁכֵּי תְעֵנוּג הַנִּקְרָא הוּא** לשון נסתר, שהוא נמשך מ'עלמא דאתכסיא' כנ"ל, **לְהַיְוִ"ה** לשם הוי"ה שעל ידו מתנהג העולם, כלומר שעל ידו יורדים 'מוחי' וחיות לבני ישראל.

וְהָיִינוּ המשך הפסוקים - **אֲשֶׁר פֶּסַח עַל פְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנֶגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם, פֶּסַח, לְשׁוֹן דְּלוּג** וקפיצה של תענוג, **שֶׁמְדַלֵּג עוֹלָם הַתְּעֵנוּג** על סדר ההשתלשלות שמגביל את העולם מלהשיג בחינה זאת שנעלית ממנו,

אומנות הענווה

טעמים של 'לעתיד לבוא'

בת עין המבואר - אור אין סוף של הכנעה וענווה

ענווה היא תכלית כל המדרגות, וצריך לבארה. שר הענווה הרה"ק רבי **אברהם דוב זיע"א מאוריטש** סולל באומנות אומן דרכים של הכנעה אמיתית כאין, כאשר לא די שהיא עוקרת את השלימות והענווה הפסולה, אלא אדרבה, הענווה נתעלית להיותה מזרז ראשון במעלה להתחדשות, שמחה ואור בהיר בעבודת הבורא "**יוסימו ענווים בה שמחה**" מהדורת פאר | אגרות וליקוטים נבחרים | ביאורי החסידות | ציוני החסידות | פרקי תולדות מורחבים ומאירים | שער המפתחות

בת עין המבואר
מהדורה חדשה ללא ביאור
פורמט גדול | פורמט קטן

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

חמישים שערי הבנה

עומק שער הכוונות
לחג הפסח
נפתח ומואר באור יקרות
בביאור משוכלב
בהיר ונהיר, בתוספת
מדורי העמקה ועיון על פי
ביאורם של גדולי
המקובלים לדורותיהם.

חמשים שערי הבנה

